

**T.C.
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Programı**

**SOSYOEKONOMİK DEĞİŞKENLERİN VE OKULUN
EĞİTİM KAYNAKLARININ İLKÖĞRETİM 7. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARI DÜZEYLERİ
İLE İLİŞKİ DURUMU**

**Havva Sebile SAVAŞCI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ekber TOMUL**

Burdur, 2010

Kabul ve Onay

MAKÜ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 27.05.2010 tarih ve 12 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 02.07.2010 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Havva Sebile SAVAŞÇI'nın "Sosyoekonomik Değişkenlerin ve Okulun Eğitim Kaynaklarının İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeyleri İle İlişki Durumu" konulu tez çalışması İlköğretim Anabilim Dalında (Sınıf Öğretmenliği Programı) YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Doç. Dr. Ekber TOMUL

ÜYE

: Yrd. Doç. Dr. Behsat SAVAŞ

ÜYE

: Yrd. Doç. Dr. Sadık KARTAL

ONAY

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../.....
tarih ve ...../..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

Bildirim

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

02/07/2010

Havva Sebile SAVAŞCI

ÖZET

Sosyoekonomik Değişkenlerin ve Okulun Eğitim Kaynaklarının İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeyleri İle İlişki Durumu

Havva Sebile SAVAŞCI

Araştırma sonuçları, öğrencilerin akademik başarısının belli ölçüde öğrencinin içinde yetiştiği sosyoekonomik değişkenlere ve öğrenim gördüğü okulun eğitim kaynaklarına bağlı olarak ortaya konabileceğini işaret etmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında, akademik başarıyla sosyoekonomik özelliklerin ilişkisini inceleyen çok sayıda çalışma olmasına rağmen, okulun eğitim kaynakları ve ekonomik başarı ilişkisini inceleyen çok az çalışma bulunmaktadır. Son yıllarda Burdur ilinde ulusal düzeyde yapılan sınavlarda öğrenci başarıları giderek artmaktadır. Burdur ilindeki öğrencilerin akademik başarılarıyla sosyoekonomik özellikleri ve okulun eğitim kaynakları arasındaki ilişkinin belirlenmesiyle eğitimde eşitsizlikleri azaltmak ve başarıyı arttırmak için geliştirilecek stratejilere veri sağlanabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma, 2007-2008 eğitim-öğretim yılı ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri ile sosyoekonomik özellikleri ve okulun eğitim kaynakları arasındaki ilişki durumunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, ailenin sosyoekonomik düzeyinin ve okul kaynaklarının öğrencilerin başarısında bir etkisinin ve ilişkisinin olup olmadığını belirlemeyi amaçladığından analitik modelde bir çalışmadır. Araştırma 2007-2008 eğitim- öğretim döneminde Burdur ilindeki merkez, ilçe ve köylerdeki resmi ilköğretim okullarında öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır. Sosyoekonomik değişkenler; cinsiyet, aile geliri, anne ve babanın eğitim düzeyi, aile desteği, yerleşim yeri, kardeş sayısı, dersane ve kursa gitme, kurs süresi, kurs ücreti ve aile büyüklüğüyle sınırlıdır. Okulun eğitim kaynakları; fiziki, ekonomik ve personel kaynaklarıyla sınırlıdır. Akademik başarı olarak; 2007-2008 eğitim-öğretim döneminde yapılan Seviye Belirleme Sınavı Puanları (SBS), Yıllık Başarı Puanları (YBP) ve Sınıf Puanları (SP) kullanılmıştır. 2007-2008 eğitim- öğretim yılında Burdur ilinde 7. sınıfta toplam 3479 öğrenci öğrenim görmektedir. Bunların 995'i il merkezinde, 1576'sı ilçe merkezlerinde ve 908'i de köylerde öğrenim görmektedir. İl merkezinde 24, ilçe merkezinde 32 ve köylerde ise 101 ilköğretim okulu vardır. Örneklem seçiminde "iki aşamalı örneklem tekniği" kullanılmıştır. İlk aşamada yerleşim yerlerine göre örneklem seçimi, "gelişigüzel

yerleşim kümeli örnekleme” ile yapılmıştır. Yerleşim yeri olarak il merkezi, ilçe merkezi, kasaba ve köyler alınmıştır. Örneklem için il merkezinden 19 okul ve 802 öğrenci (410 E, 392 K), ilçelerden 13 okul ve 923 öğrenci (477 E, 446 K) ve köylerden 9 okul ve 269 öğrenci (142 E, 127 K) seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak geliştirilen anketle toplam 1994 öğrenciden veri elde edilmiştir. Hatalı ve eksik bilgi veren öğrencilerin verileri çıkarıldıktan sonra 1284 öğrencinin verileri üzerinde istatistiksel analiz yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak “öğrenci anketi” ve “okul anketi” kullanılmıştır. Bu anketler, Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Örgütü’nün (OECD), Uluslar arası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) 2006 raporundan derlenerek oluşturulmuştur. Araştırma verileri üzerinde, değişkenler arası ilişkiyi belirlemek için Korelasyon, akademik başarı üzerinde sosyoekonomik faktörlerin etki durumlarını belirlemek için “çoklu doğrusal regresyon”, “ANOVA” ve “t-testi” analizleri yapılmıştır. Ayrıca, okulun eğitim kaynaklarının dağılımları için Tanımlayıcı İstatistikler (Ortalama, Standart Sapma, Yüzdeler) kullanılmıştır. Analiz sonuçlarının anlamlılık durumları $p < 0.05$ düzeyine göre değerlendirilmiştir.

Araştırmada;

1. SBS ve YBP’ ye göre, kızların erkeklere göre daha başarılı olduğu söylenebilir.
2. SBS, YBP ve SP bakımından ilçe merkezlerindeki öğrencilerin, il merkezi ve köylerdeki öğrencilere göre daha başarılı olduğu söylenebilir.
3. Sosyoekonomik değişkenlerin erkek öğrencilerin SBS puanlarını daha fazla etkilediği söylenebilir.
4. Kız öğrencilerin SBS puanları üzerinde en fazla etkiye sahip olan değişken “dershane, kurs ve özel ders alma”dır. Erkek öğrencilerin SBS puanları üzerinde en fazla etkiye sahip olan değişken “kurs alınan süre”dir.
5. Sosyoekonomik değişkenlerin en fazla il merkezindeki öğrencilerin SBS puanlarını etkilediği söylenebilir.
6. İl merkezinde SBS puanları üzerinde en fazla etkiye “babanın eğitim durumu”, ilçe merkezi ve köylerde en fazla etkiye “dershane, kurs ve özel ders alma” değişkeninin sahip olduğu söylenebilir.
7. Sosyoekonomik değişkenlerin erkek öğrencilerin YBP’lerini daha fazla etkilediği söylenebilir.

8. Kızların YBP'leri üzerinde en fazla etkiye "kurs alınan süre"nin, erkeklerin YBP'leri üzerinde en fazla etkiye "dershane, kurs ve özel ders alma"nın sahip olduğu söylenebilir.

9. Sosyoekonomik değişkenlerin en fazla ilçe merkezindeki öğrencilerin YBP'leri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

10. İl merkezindeki öğrencilerin YBP'leri üzerinde en fazla etkiye "dershane, kurs ve özel ders alma" değişkeni, ilçe merkezinde öğrencilerin YBP'leri üzerinde en fazla etkiye "kurs alınan süre", köylerde ise en fazla etkiye "kurs ücreti"nin sahip olduğu söylenebilir.

11. Sosyoekonomik değişkenlerin en fazla erkeklerin SP'lerini etkilediği söylenebilir.

12. Kızların SP'leri üzerinde en fazla etkiye sahip olan "dershane, kurs ve özel ders alma"dır. Erkeklerin SP'leri üzerinde en fazla etkiye sahip olan değişkenin "kurs alınan süre" olduğu söylenebilir.

13. Sosyoekonomik değişkenlerin en fazla ilçe merkezindeki öğrencilerin SP'lerini etkilediği söylenebilir.

14. İl ve ilçe merkezindeki öğrencilerin SP'leri üzerinde en fazla etkiye sahip olan değişken "dershane, kurs ve özel ders alma"dır. Köylerde ise en fazla etkiye sahip olan değişkenin "kurs alınan süre" olduğu söylenebilir.

15. Okulun eğitim kaynaklarına bakıldığında, genel olarak okul gelirlerinin önemli bir kısmının öğrenci ücretleri ya da ailelerden sağlandığı söylenebilir.

16. Yerleşim birimlerine göre ortalama sınıf mevcuduna bakıldığında, köy okullarındaki sınıfların daha az, ilçe merkezindeki sınıfların daha kalabalık olduğu söylenebilir.

17. Okullardaki öğretmenlerin ortalama görev sürelerine bakıldığında, köy okullarındaki öğretmenlerin aynı okulda daha az süre, ilçedeki öğretmenlerin aynı okulda daha uzun süre görev yaptığı söylenebilir.

18. Genel olarak, okullardaki öğretimin kapasitesini en fazla engelleyen, destek personel eksikliği ve nitelikli öğretmen eksikliği olduğu söylenebilir.

19. Genel olarak, 7. sınıfların ortalama SBS puanı 327.03'tür. İl merkezinde SBS ortalaması 327.45, ilçe merkezinde 350.07, köylerde ise 295.36'dır.

20. Genel olarak, okulun eğitim kaynakları ile akademik başarı arasındaki ilişki incelendiğinde, öğrencilerin SBS ve SP'leri ile öğretime ayrılmış bilgisayarların

eksikliği, öğretmenlerin ortalama görev süreleri, nitelikli öğretmen eksikliği, personel eksikliği, araç eksikliği ve öğretimle ilgili bilgisayar yazılımlarının eksikliği arasında anlamlı ilişkilerin olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bulgularına göre, okullarda öğretimin niteliğini engelleyen eksikliklerin giderilmesi, öğrenciler arasında başarı farkları yaratan sosyoekonomik durum farklılıklarının etkisinin en aza indirilmesi, düşük sosyoekonomik yapıya sahip öğrencilere ek kaynak, materyal ve kurs imkanı sağlanması, eğitsel harcamaların arttırılması, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin giderilmesi, kalabalık sınıflardaki öğrenci sayılarının azaltılması, köylerde çalışan öğretmenlerin barınma ve ulaşım imkanlarının arttırılması, onlara ek maaş ve ek hizmet puanı verilerek sık sık yer değiştirmelerinin önlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akademik Başarı, Okulun Eğitim Kaynakları, Sosyoekonomik Özellikler.

ABSTRACT

The Correlation Between Primary School Seventh Grade Students' Academic Success and Socioeconomic Factors and School's Education Sources

Havva Sebile SAVAŞCI

Research conclusions show that students' academic success connected with socioeconomic factors and schools' education sources. As we look in researches, there are lots of researches which examine the correlation of academic success and socioeconomic factors, but there are just a few researches which examine the correlation of academic success and school's education sources. In research years, students' achievement has increasingly risen up in national level examinations in Burdur. Determining of correlation between academic success, socioeconomic factors and school's education sources will decrease education inequalities and will provide a data for strategies which increase achievement.

This study aims to determine the correlation between socioeconomic factors, school's education sources and academic success of seventh grade students who learned in Burdur in 2007- 2008 schooling year. This study aims to determine whether there is an influence of socioeconomic factors and school's education sources on students achievement or not. Because of this, this study is in the model of descriptive analytical. This study restricted with seventh grade students who learned in primary schools in centre, counties and villages of Burdur in 2007- 2008 schooling year. Socioeconomic factors restricted with gender, family's income, father and mother's education level, parental support, family size, number of siblings, going to course, course duration, course fee and dwelling-unit. School's education sources restricted with physical, economic and personel sources. As indicator of academic success SBS (level determination test) points, YBP (year-end success point) and SP (class point) which done in 2007-2008 schooling year were used.

In Burdur, total, 3479 seventh grade students learn in primary schools in 2007-2008 schooling year. 995 of them learn in centrum, 1576 of them learn in counties and 908 of them learn in villages. In centrum, there are 24 primary schools, in counties there are 32 and in villages there are 101 primary schools. For sample election "two-stage sampling technique" was used. At firs stage, sample election according to

dwelling-unit was done with “random residential cluster sampling technique”. As indicator of dwelling-unit; centrum, counties and villages were used. For sample election, 19 schools and 802 students (410 Male, 392 Female) from centrum; 13 schools and 923 students (477 M, 446 F) from counties; 9 schools and 269 students (142 M, 127 F) from villages were chosen. To collect data the questionnaire was developed. With this questionnaire, data was acquired from 1994 students. After removing the deficient and faulty data, statistical analysis was used on 1284 students' data. To collect data “Student Questionnaire” and “School Questionnaire” were used. This questionnaires were constituted by compiling from OECD's PISA 2006 report.

On data, to determine the correlation between variables “Correlation analysis”, to determine the effect of socioeconomic factors on academic success “multi-linear regression analysis”, ANOVA” and “t-test” and to show the distribution of school's education sources, descriptive statistics (mean, standart deviation, percentage) were used. The significance level of analysis results were assessed according to the $p < .05$ level.

According to the results gathered in research, it can be claimed that:

1. According to SBS and YBP, it can be said that girls are more successful than boys.
2. As is seen in SBS points YBP and SP, it can be said that the students in counties are more successful than the students in centrum and villages.
3. It can be said that socioeconomic factors affect boys' SBS points more.
4. It can be said that the most effective variable on girls' SBS points is “taking course and private tuition”; the most effective variable on boys' SBS points is “course duration”.
5. It can be said that socioeconomic factors have the most effect on SBS points of students' who live in centrum.
6. It can be said that in centrum, “father's education level” has the most effect on SBS points; in counties and villages, “taking course and private tuition” has the most effect on SBS points.
7. It can be said that socioeconomic factors affect boys' YBP more.
8. It can be said that the most effective variable on girls' YBP is “course duration”; the most effective variable on boys' YBP is “taking course and private tuition”.

9. It can be said that socioeconomic factors have the most effect on YBP of students' who live in counties.

10. It can be said that in centrum, "taking course and private tuition" has the most effect on students' YBP; in counties, "course duration" has the most effect on students' YBP and in villages, "course's fee" has the most effect on students' YBP.

11. It can be said that socioeconomic factors affect boys' SP more.

12. It can be said that the most effective variable on girls' SP is "taking course and private tuition"; the most effective variable on boys' SP is "course duration".

13. It can be said that socioeconomic factors have the most effect on SP of students' who live in counties.

14. It can be said that in centrum and counties, "taking course and private tuition" has the most effect on students' SP; in villages, "course duration" has the most effect on students' SP.

15. When looked at the school's education sources, it can be said that most of school incomes are in general provided from students fee or families.

16. When looked at the average class size according to dwelling-unit, it can be said that classes in village schools are the least crowded, but classes in county schools are the most crowded ones.

17. When looked at the average teacher tenure, it can be said that teachers who study in village schools serving less in same school, but teachers who study in counties serving more in same school.

18. It can be said that "deficiency of auxiliary personel" and "deficiency of qualified teachers" in general prevent the capacity of teaching in schools the most.

19. In general, average SBS point of seventh grade students is 327.03. In centrum average SBS point of students is 327.45, in counties average SBS point of students is 350.07 and in villages average SBS points of students is 295.36

20. When looked at the correlation between academic success and school's education sources in general, there are significant correlations between students' SBS, SP and deficiency of computer used in teaching, teachers' average tenure, deficiency of qualified teachers, deficiency of personel, deficiency of tools.

According to findings of this research; eliminating deficiency which prevents the learning, eliminating socioeconomic status differences which make difference

among students, providing additional education sources, materials and course for indigent students, enhancing educational expenses, eliminating income inequalities, diminishing number of students in class, increasing possibilities for teachers who study in villages for example, providing additional money and grade is suggested.

Key Words: Academic Success, School's Education Sources, Socioeconomic Factors.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	Sayfa No
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	xii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
TABLolar DİZİNİ.....	xvi
ÖNSÖZ.....	xviii

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	7
Araştırmanın Alt Amaçları.....	7
Araştırmanın Önemi.....	8
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
Tanımlar.....	9

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Sosyoekonomik Değişkenlerin Akademik Başarıya Etkisi.....	11
<i>Cinsiyet ve Akademik Başarı.....</i>	<i>11</i>
<i>Aile Büyüklüğü- Kardeş Sayısı ve Akademik başarı.....</i>	<i>13</i>
<i>Ailenin Sosyoekonomik Durumu ve Akademik Başarı.....</i>	<i>13</i>
<i>Anne ve Babanın Eğitim Düzeyi ve Akademik Başarı.....</i>	<i>15</i>
<i>Okul-aile İşbirliği, Aile Desteği ve Akademik Başarı.....</i>	<i>17</i>
<i>Yerleşim Yeri ve Akademik Başarı.....</i>	<i>18</i>
Okulun Eğitim Kaynaklarının Akademik Başarıya Etkisi.....	19
<i>Fiziki Kaynaklar ve Akademik Başarı.....</i>	<i>19</i>
<i>Eğitim Ortamı ve Akademik Başarı.....</i>	<i>19</i>

<i>Sınıf Büyüklüğü ve Akademik Başarı</i>	20
<i>Ekonomik Kaynaklar ve Akademik Başarı</i>	22
<i>Personel Kaynakları ve Akademik Başarı</i>	23
İlgili Araştırmalar.....	25

BÖLÜM III

YÖNTEM

Yöntem.....	31
Evren ve Örneklem.....	31
Veri Toplama Aracı.....	33
Verilerin Analizi.....	34

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Öğrencinin Akademik Başarısı İle Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki.....	35
<i>Cinsiyete Göre Öğrencilerin Genel Akademik Başarılarına Ait Bulgular</i>	35
<i>Yerleşim Yerlerine Göre Öğrencilerin Genel Akademik Başarılarına Ait Bulgular</i>	36
Öğrencilerin SBS Başarısında Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular.....	37
<i>Cinsiyete Göre Öğrencilerin SBS Başarısında Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular</i>	37
<i>Yerleşim Yerlerine Göre Öğrencilerin SBS Başarısında Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular</i>	39
Öğrencilerin YBP'leri Üzerinde Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular.....	41

<i>Cinsiyete Göre Öğrencilerin YBP'leri Üzerinde Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular.....</i>	41
<i>Yerleşim Yerlerine Göre Öğrencilerin YBP'leri Üzerinde Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular.....</i>	43
Öğrencilerin SP'leri Üzerinde Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular.....	45
<i>Cinsiyete Göre Öğrencilerin SP'leri Üzerinde Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular.....</i>	45
<i>Yerleşim Yerlerine Göre Öğrencilerin SP'leri Üzerinde Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular.....</i>	47
Öğrencinin Akademik Başarısı İle Okulun Eğitim Kaynakları Arasındaki İlişki.....	51
Sosyoekonomik Değişkenler ve Okulun Eğitim Kaynaklarının Akademik Başarı İle Toplam İlişkisinin Karşılaştırılması.....	60

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar.....	62
Öneriler.....	65
<i>Eğitim Yöneticilerine Yönelik Öneriler.....</i>	65
<i>Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....</i>	66
KAYNAKÇA.....	68
EKLER.....	73
EK-1 Anket Uygulama İzni.....	74
EK-2 Öğrenci Anketi.....	76
EK-3 Okul Anketi.....	78
EK-4 Proje Görev Belgesi.....	80
ÖZGEÇMİŞ.....	81

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
OBYB:	Okulun Bulunduğu Yerleşim Bölgesi
OECD:	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
PISA:	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
SBS:	Seviye Belirleme Sınavı
SP:	Sınıf Puanı
YBP:	Yılsonu Başarı Puanı

TABLOLAR DİZİNİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
1. Burdur İli'ndeki İlköğretim 7. sınıf Öğrencilerinin Dağılımı.....	31
2. Örneklem Seçilen Okullardaki Öğrenci ve Okul Sayıları Dağılımı.....	33
3. Cinsiyete Göre SBS, YBP, SP Ortalama Değerleri ve Analiz Sonuçları.....	35
4. Yerleşim Birimlerine Göre Öğrencilerin Ortalama SBS, YBP, SP Değerleri ve Analiz Sonuçları.....	36
5. Cinsiyetine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve Öğrencilerin SBS Puanları İle İlgili Analiz Sonuçları.....	37
6. Cinsiyete Göre SBS Puanları ile Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki Durumu.....	38
7. Yerleşim yerlerine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve SBS Puanları İle İlgili Analiz Sonuçları.....	39
8. Yerleşim Yerlerine Göre SBS Puanları İle Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki Durumu.....	40
9. Cinsiyetine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve YBP İle İlgili Analiz Sonuçları.....	41
10. Cinsiyete Göre YBP İle Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki Durumu.....	42
11. Yerleşim yerlerine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve Öğrencilerin YBP'leri İle İlgili Analiz Sonuçları.....	43
12. Yerleşim Yerlerine Göre Öğrencilerin YBP'leri İle Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki Durumu.....	44
13. Cinsiyetine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve SP İle İlgili Analiz Sonuçları.....	45
14. Cinsiyete Göre Öğrencilerin SP'leri İle Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki Durumu.....	46
15. Yerleşim yerlerine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve SP İle İlgili Analiz Sonuçları.....	47
16. Yerleşim Yerlerine Göre SP İle Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki İlişki Durumu.....	48
17. Okulların Gelir Kaynaklarının Yerleşim Yerlerine Göre Yüzdelik Dağılımları.....	51
18. Yerleşim Birimlerine Göre Okulların Ortalama Sınıf Mevcudu Dağılımları.....	52
19. Yerleşim Birimlerine Göre Okullardaki Öğretmenlerin Ortalama Görev Süreleri Dağılımı.....	52
20. Okullardaki Öğretim Kapasitesini Engelleyen Fiziki ve Personel Kaynaklarının Dağılımları.....	53
21. Yerleşim Yerlerine Göre Okulların 7. Sınıf Ortalama SBS ve SP Dağılımları.....	54

22. Yerleşim Yerlerine Göre Okulların Eğitim Kaynaklarının Akademik Başarıyla İlişkisi.....	56

ÖNSÖZ

Bu çalışma 2007-2008 eğitim- öğretim yılında Burdur ili ilköğretim okullarındaki 7. sınıf öğrencilerinin sosyoekonomik özelliklerinin ve öğrenim gördükleri okulun eğitim kaynaklarının, öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisini ve başarılarıyla ilişki durumunu belirlemek ve akademik başarıyı etkileyen faktörlerin belirlenmesiyle eğitimde eşitsizlikleri azaltıcı stratejiler geliştirmek amacıyla yapılmıştır.

Bu araştırma Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi tarafından desteklenmiştir.

Bu araştırmanın her aşamasında çalışmalarımı yönlendiren, bana her konuda yardımcı olan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Ekber TOMUL'a, ders aşamasında bilgilerinden faydalandığım ve tez aşamasında da bana her konuda yardım eden Yrd. Doç. Dr. Behsat SAVAŞ'a, çalışmam sırasında benden yardımlarını esirgemeyen İbrahim KARABACAK'a, Kübra KORKUT'a, Vesile SAVAŞÇI'ya, Ümran ARLI'ya, Haticenur DEMİR'e ve bana her zaman en uygun ortamı sağlayarak destek olan annem Zülfü SAVAŞÇI'ya ve babam Yaşar SAVAŞÇI'ya, ankete katılan tüm okul müdürlerine ve öğrencilere ve bu çalışmada bana maddi destek sağlayan Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi'ne ve adını burada saymadığım çalışmama katkısı olan herkese teşekkür ederim.

Havva Sebile SAVAŞÇI

02/ 07/ 2010

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın alt amaçları, araştırmanın önemi, sınırlılıklar ve tanımlar açıklanmıştır.

Problem Durumu

Eğitimin sosyal ve ekonomik gelişmedeki merkezi rolünün anlaşılmasından sonra eğitimin niteliksel ve niceliksel olarak iyileştirilmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ülkelerin politika gündeminin ön sırasında yer almaya başlamıştır. Bu açılardan değerlendirildiğinde bireylerin ve toplumların geleceğinde bugünün eğitim politikaları ve sonuçları belirleyici olacaktır. Eğitim uygulamalarında sağlanan başarı gelişmişlik düzeyinde ve gelişmişliğin devamını sağlamada önemli rol oynayacaktır. Eğitim uygulamalarında başarı sağlamak için de önce okullardaki başarı düzeyi arttırılmalıdır.

Başarı, okul ortamında belirli bir ders ya da akademik programlardan bireyin ne derece yararlandığının bir ölçüsü ya da göstergesidir. Okuldaki başarı ise bir akademik programdaki derslerden öğrencinin aldığı notların ya da puanlarının ortalaması olarak düşünülebilir. Genel olarak öğrencinin akademik başarısı üzerinde etkili olan pek çok değişken bulunmaktadır. “Öğrenme değişkeni” olarak da adlandırılan bu değişkenler hemen hemen tümüyle fizyolojik, psikolojik ve toplumsal durum ve koşullarla ilgilidir (Güleç ve Alkış, 2003).

Okul başarısı “zihinsel olmayan” birçok faktör tarafından da önemli düzeyde etkilenmektedir. Bunlar arasında başarı güdüsü, kaygı, ailenin nitelikleri, sosyoekonomik özellikler, okul ve eğitim koşullarının yetersiz oluşu, genel çevre özellikleri, beslenme ve sağlık koşulları yer almaktadır (Çitil, İspir, Söğüt ve Büyükkasap, 2006).

Okuldaki akademik başarı, öğretim yöntemleri ve eğitim kaynakları gibi sadece okulla ilgili etkenlere bağlı değildir. Aynı zamanda bu başarı farkları öğrencilerin içinde yetiştikleri sosyoekonomik ortamdaki etkenler tarafından da etkilenir (Köse, 2007).

Yapılan araştırmalara göre, sosyoekonomik değişkenler olarak; ailenin eğitim seviyesi, mesleği ve aile geliri gibi sosyoekonomik özellikler okul başarısı üzerinde

etkilidir (Hakkinen, Kirjavainen ve Uusitalo, 2003; Heyneman ve Loxley, 1983). Sosyoekonomik durum göstergeleri arasında ailenin eğitim seviyesi öğrenci başarısındaki farkın en önemli nedenidir (Chevalier ve Lanot, 2002; Güncer ve Köse, 1993; Parcel ve Dufur, 2001; Schiller, Khmelkov ve Wang, 2002; Willms ve Somers, 2001; Yayan ve Berberoğlu, 2004). Hanushek ve Luque'e (2003) göre aile yapısı özellikleri 9–13 yaş arası çocukların performanslarında kuvvetli etkilere sahiptir. Özellikle aileleri daha az eğitim seviyesinde olan çocuklar Uluslararası Matematik ve Fen Çalışmaları'nda diğer çocuklardan daha kötü puanlar almışlardır. Schiller ve diğerleri (2002) daha fazla eğitim alan ailelerin çocuklarına eğitsel başarı için önemli olan akademik ve sosyal desteği daha iyi sağladıklarını söylemiştir. Daha üst düzey eğitim seviyesine sahip aileler okulda çocuklarının başarısına yardım edebilecek olan ekonomik ve sosyal kaynakları daha kolay ve fazla sağlama olanaklarına sahiptirler (Coleman, 2006; Mcneal, 1999). Yayan ve Berberoğlu (2004) ailenin eğitim seviyesi ve evdeki kitap sayısı arttıkça öğrencilerin Matematik başarılarının da arttığını belirtmiştir. Thompson ve Jonston (2006) yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olan öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla eğitsel avantaja sahip olduğunu belirtmiştir. Demir'in (2009) çalışmasına göre, annenin eğitim düzeyinin akademik başarı üzerinde önemli bir etkisi yokken, babanın eğitim düzeyinin başarı üzerinde önemli etkisi vardır. Tansel (1998) okul yeterliliklerini etkileyen en tutarlı faktörlerin ailenin eğitimi ve geliri olduğunu belirtmiştir, kızların okul yeterlilikleri üzerinde gelirin etkisi erkeklerinkinden daha büyüktür. Ailenin eğitim etkisi kızların eğitim-öğretimi üzerinde erkeklerin eğitim öğretiminden daha büyüktür. Davis-Kean (2005) çalışmasında ailenin eğitiminin başarı üzerinde önemli bir kestirici olduğunu, ailenin eğitiminin çocuğun başarısını ailevi beklentiler ve inançlar yoluyla dolaylı olarak etkilediğini, bu dolaylı ilişkiler iki ırk grubuna göre değerlendirildiğinde başarı üzerinde aile eğitiminin etkisinin, Avrupalı Amerikan ailelerde orta derecede iken Afrikalı Amerikan ailelerinde düşük olduğunu ortaya koymuştur. Johns ve White (2000) yaptıkları araştırmada 1. , 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin başarılarında etkili olan çeşitli faktörleri (aile büyüklüğü, ailenin eğitim düzeyi, okul türü) araştırmışlardır. Sonuçta, ırk ve cinsiyet kontrol altına alındığında başarı üzerinde ailenin eğitim düzeyinin etkili olduğu belirlenmiştir.

Araştırmalar öğrencinin okul başarısı üzerinde ailenin gelirinin de önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Tansel (1998) araştırmasında kişi başına düşen harcamanın, ilkokul, ortaokul ve lise eğitimindeki okul başarısında önemli pozitif etkilere sahip olduğunu, aile gelirindeki artışın cahillik oranını azaltıp her eğitim kademesinde okul başarısını arttırdığını, her eğitim kademesinde kişi başına düşen

tahmini harcama tutarının kızlar için erkeklerden daha fazla olduğunu ve bunun da kızların erkeklerden daha başarılı olmasına katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca Behrman ve Wolfe, (1984); Parish ve Willis, (1995); Alderman, Behrman, Khan ve Sabot (1997) araştırmalarında da aile geliriyle çocuğun eğitim-öğretimi arasında pozitif ilişkilerin varlığını doğrulamışlardır. Bazı araştırmalar çocuğun ev çevresinin- özellikle öğrenme fırsatlarının varlığı, anne çocuk etkileşiminin sıcaklığı, evin fiziksel şartları- çocuğun başarısında aile gelirin etkisinin önemli bir kısmını açıkladığını belirtmektedir (Brooks-Gunn ve Duncan, 1997; Majoribanks, 1994). Blanden ve Gregg (2004) araştırmalarında aile geliriyle eğitsel beceriler arasında önemli ilişkiler olduğunu, bu ilişkilerin zamanla arttığını belirtmişlerdir. Chevalier ve Lanot (2002) çalışmalarında eğitim-öğretimi etkileyen en önemli belirleyicinin ailenin geliri olduğunu, fakir ailelerden gelen çocukların daha düşük başarı gösterdiklerini, okul becerilerindeki büyük farklılıkların ailenin ekonomik durumundan kaynaklandığını vurgulamışlardır. Acemoğlu ve Pischke (2001) aile gelirin çocuğun eğitime katılımında kuvvetli bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Davis-Kean (2005) çalışmasında ailenin gelirin başarı üzerinde kuvvetli bir kestirici olduğunu, iki ırk grubuna göre değerlendirildiğinde gelir etkisinin Afrikalı Amerikan ailelerde az ve dolaylı bir etkiye sahipken Avrupalı Amerikanlarda daha kuvvetli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Chiu (2007) çalışmasında geçmiş başarılar kontrol altına alındığında Fen başarısının ekonomik şartlarla ilişkili olduğunu, zengin ülkelerdeki öğrencilerin diğerlerine göre daha yüksek puanlara sahip olduğunu, gelir eşitliğinin daha çok olduğu ülkelerdeki öğrencilerin başarılarının, daha az gelir eşitliği olan ülkelerdeki öğrencilerin başarılarından daha yüksek olduğunu vurgulamıştır. Bazı deneysel araştırmalar, yüksek gelirlili ailelerin, çocuklarının eğitimine düşük gelirli ailelerden daha fazla katıldıklarını göstermektedir (Twilley, Legum ve Norton, 2007).

Aile büyüklüğü, kardeş sayısı, çocuğun ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu gibi demografik faktörler de okul başarısını etkilemektedir. Chiu (2007) çalışmasında, büyükanne ve büyükbabasıyla yaşayan, çok veya kendinden daha büyük kardeşi olan çocukların düşük Fen puanlarına sahip olduğunu, daha çok kardeşi olan çocukların ortalama 4 puan daha düşük notlar aldıklarını, büyükanne ve büyükbabalarıyla yaşayan çocukların, onlarla yaşamayanlara göre 14 puan daha düşük notlar aldıklarını, ilk doğan çocukların daha başarılı olma eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Yine birkaç araştırma, evde çocukların sayısının artmasının, kaynak kullanımı açısından olumlu sonuçlar vermediğini ortaya koymuştur (Blake, 1989; Patrinos ve Psacharopoulos, 1995). Aile büyüklüğüyle ilgili yapılan

başka araştırmalarda, geniş ailelerde yaşayan çocukların düşük eğitsel başarı ve yüksek davranış problemleri göstermesinin yanı sıra daha az imkan ve daha az olumlu ev çevresine sahip oldukları belirlenmiştir (Downey, 1995).

Şeker, Çınar ve Özkaya (2004) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin başarılarında aile çevresi faktörlerinin etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda sahip olunan kardeş sayısının başarı üzerine etkilerinin olmadığı tespit edilmiştir.

Aile desteğiyle ilgili olarak yapılan araştırmalarda, ailelerin de okulun bir parçası olmalarının ve çocukları daha çok başarı için cesaretlendirmelerinin akademik başarıyla olumlu yönde ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Wong ve Wildman, 1995). Çelenk'in (2003) yaptığı öğrencinin okul başarısı üzerinde aile faktörünün oynadığı rolü konu alan çalışmasında; eğitim açısından destekleyici bir tutum içinde bulunan ailelerden gelen çocukların okul başarılarının daha yüksek olduğu, okul ile ortak program üzerinde görüş birliği sağlayarak düzenli iletişim içinde bulunan, bu ortak anlayış içinde çocuğuna eğitim desteği sağlayan velilerin çocuklarının okul başarılarının daha da yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan bir başka araştırmada; akademik başarısı düşük ve sınıfta kalma riski taşıyan öğrencileri diğer öğrencilerden ayıran en önemli etkenin, anne-baba desteği ve ilgisinden yoksunluk olduğu saptanmıştır. Aynı araştırmada, anne-baba katılım, tutarsızlık ve geçimsizliğinin de düşük okul başarısında önemli bir risk faktörü olduğu görülmüştür (Çelenk, 2003).

Fakat Demir'in (2009) çalışmasında ailesel destek ve katılımın çocuğun akademik gelişimine önemli bir katkı getirmediği belirtilmektedir. Bu bulgu Fine ve Cook'un (1993) aile-öğretmen organizasyonlarına ailenin katılımının öğrenci başarısı üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı bulgusuyla tutarlıdır. Aynı şekilde, Aypay (2003) çalışmasında 14 yaşındaki Türk çocuklarının akademik başarıları üzerinde aile-okul ilişkilerinin önemli bir etkisinin olmadığını belirlemiştir.

Araştırma sonuçları öğrenci cinsiyetinin de başarı ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Davis-Kean (2005) çalışmasında iki ırk grubu üzerinde cinsiyetin başarıya etkisini incelemiştir. Burada cinsiyet her iki ırk grubunda da başarı üzerinde çok az bir etki göstermiştir. Avrupalı Amerikanlarda erkek lehine bir etki varken, Afrikalı Amerikanlarda bayanların lehine bir etki vardır. Cinsiyetle ilgili başka bir çalışmada cinsiyetin okul başarısını açıklamada önemli bir değişken olduğu, kızların başarı, motivasyon ve ödev yapmak için harcadıkları çaba bakımından erkeklerden daha yüksek puanlara sahip olduğu ortaya konmuştur (Veenstra ve Kuyper, 2004). Benzer bir çalışmada kızların erkeklerden daha yüksek notlar aldıkları belirtilmiştir

(Sammons, 1995; Veenstra ve Kuyper, 2004; Van Houtte, 2004). Diğer bir araştırmaya göre kızlar Fen ve Matematik puanları bakımından erkeklerden daha düşük performans göstermektedirler (Wöbmann, 2003). Demir (2009) çalışmasında cinsiyetin, akademik başarının en önemli göstergelerinden biri olduğunu, erkeklerin kızlardan daha düşük performans sergilediklerini belirtmiştir. Hall, Davis, Bolen ve Chia (1999) yaptıkları araştırmada Amerika'da 5-8. sınıf öğrencilerinin Matematik başarılarındaki cinsiyet farklarını araştırmışlardır. Sonuçta, cinsiyete göre önemli farklılıklar görülmemiştir. Dursun ve Dede'nin (2004) yaptıkları çalışmada, matematik öğretmenlerine göre, öğrencilerin matematik başarısını etkileyen en önemsiz faktörün öğrencilerin cinsiyeti olduğu tespit edilmiştir.

Tansel (1998) yerleşim yeri ile başarı arasındaki etkileri incelediği çalışmasında, kentsel yerlerin etkisinin ilkokuldaki kızlar hariç her eğitim kademesinde önemli olduğunu, etki katsayısının kızlar için erkeklere göre daha büyük olduğunu, gelişmemiş yerlerde ikamet etmenin ilkokul seviyesinde önemsiz olduğunu fakat ortaokul seviyesinde hem kızlar hem erkekler için negatif yönde olumlu olduğunu, dezavantajlı yerde ikamet etmenin okul becerilerini azalttığını ve bu etkinin erkeklere göre kızlarda daha fazla olduğunu ortaya koymuştur.

Okul özellikleri ile ilgili olarak; okul kaynakları ve öğrenci başarısı arasındaki ilişkilere ait bulgular tutarsızdır. Bazı araştırmalar daha çok kaynağın öğrencilere performans kazandırmayacağını söylerken (Hanushek, 1997; Hanushek ve Luque, 2003; Hakkinen ve diğerleri, 2003), bazı araştırmalar da öğrenci başarısıyla ilişkili olan okul karakteristiklerindeki değişime açık bir kanıtın olduğunu belirtmektedir. (Card ve Krueger, 1996; Greenwald, Hedges ve Laine, 1996). Somers (2001) çalışmasında 13 Latin Amerika ülkesinde öğretmen-öğrenci oranı, eğitsel materyaller, kütüphane büyüklüğü ve öğretmen eğitimiyle ilişkili olan öğrenme ürünleri üzerinde önemli pozitif etkilerden bahseder. Düşük gelirli ülkelerdeki bazı araştırmalar, okulun altyapısı, sınıf büyüklüğü, öğretmen deneyimleri, öğretmen özellikleri ve eğitsel materyallerin varlığı gibi faktörleri de kapsayarak daha iyi öğrenme ürünleri kazanmada insan ve maddi kaynakların önemini vurgulamıştır (Fuller ve Clarke, 1994; Heyneman ve Loxley, 1983).

Çeşitli okul karakteristikleri arasında sınıf büyüklüğü (sınıf mevcudu) eğitsel çalışmalarda en çok araştırılan değişkendir. Bununla birlikte okul başarısı üzerinde sınıf büyüklüğünün etkileri hususundaki bulgular tutarsızdır. Lindahl (2005) İsveç'te bazı küçük ve ekonomik olarak engellenmiş grupların küçük sınıf büyüklüklerinden faydalandığını belirtirken, Wöbmann (2003) çalışmasında 1994-1995'te 39 katılımcı

ülkede Matematik ve Fen alanındaki öğrenci başarısının sınıf büyüklüğüyle önemli derecede ilişkili olduğunu belirtmektedir. Lindahl'ın bulguları Angrist ve Lavy'nin (1999) ve Krueger'in (1999) bulgularını desteklemektedir; fakat bunlar Hoxby'nin (2000) sınıf büyüklüğünün akademik başarı üzerinde önemli etkileri olmadığına dair bulgularıyla çelişmektedir. Rivkin, Hanushek ve Kain (2005) Teksas'ta 3-8. sınıf öğrencileri arasında Matematik ve Okuma başarıları üzerinde sınıf büyüklüğünün önemli etkileri olduğunu, bu etkilerin öğrencilerin okul süresince gelişmesiyle azaldığını belirtmiştir. Bazı araştırmalarda akademik başarı üzerinde sınıf büyüklüğü pozitif etkiler göstermesine rağmen özellikle daha küçük sınıflarda (Rivkin ve diğerleri, 2005; Lindahl, 2005; Krueger, 1999) akademik başarıyı arttıran bir sınıf büyüklüğü yoktur (Ehrenberg, Brewer, Gamoran ve Willms, 2001). Demir (2009) çalışmasında sınıf büyüklüğünün akademik başarı üzerinde önemli bir etkisi olmadığını belirtmiştir.

Bazı çalışmalar da akademik başarı üzerinde öğretmen özelliklerinin katkısına dikkat çekmiştir (Darling-Hammond, 2000; Fetler, 2001; Rivkin ve diğerleri, 2005). Darling-Hammond ve Sykes'in (2003) belirlediği gibi önemli öğretmen özellikleri; sözel yetenek, konu alanı bilgisi, öğretme ve öğrenme bilgisi ve öğrenci ihtiyaçlarına göre ayarlanmış öğretme stratejilerini kullanma yeteneğidir. Demir (2009) öğretmenin eğitim düzeyi ve hizmet içi eğitimin akademik başarı üzerinde önemli etkilere sahip olduğunu belirlemiştir. Bazı araştırmalar da öğretmenin kıdeminin öğrenme ürünleri üzerinde önemsiz bir belirleyici olduğunu göstermiştir (Goldhaber ve Brewer, 1996; Rivkin ve diğerleri, 2005). Buna karşın, Demir (2009) çalışmasında öğretmenin kıdeminin akademik başarının önemli bir belirleyicisi olduğunu vurgulamıştır.

Öğretmen-öğrenci oranı da yani öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, okul özellikleri olarak yaygın şekilde kullanılan bir diğer değişkendir. Bununla birlikte, okul başarısı üzerinde öğretmen-öğrenci oranının etkilerini araştıran çalışmaların bulguları belirsizdir (Hanushek, Rivkin ve Taylor, 1996). Demir (2009) çalışmasında öğretmen-öğrenci oranının, akademik başarı üzerinde önemli etkileri olduğunu, öğretmen-öğrenci oranının akademik başarının en önemli belirleyicisi olduğunu, okulun imkanlarının başarı üzerinde önemli etkileri olmadığını belirlemiştir. Tansel (1998) çalışmasında öğretmen-öğrenci oranlarındaki artışın ilkökul seviyesinde okul becerilerini azalttığını; fakat diğer eğitim kademelerinde önemli bir etkisi olmadığını belirlemiştir.

Okulla ilgili faktörler gelişmekte olan ülkelerde akademik başarıyı açıklamada okul dışı faktörlerden daha önemliken bazı araştırmalar çocuğun sosyal geçmişi ile

akademik başarısı arasındaki ilişkilerin gelişmiş ülkelerde gelişmekte olan ülkelere göre daha kuvvetli olduğunu belirtmektedir (Fuller ve Clarke, 1994; Heyneman ve Loxley, 1983). Demir (2009) okulla ilgili değişkenlerin akademik başarıdaki değişkenliğin %4.3' ünü açıkladığını belirtmiştir.

Alan araştırmaları incelendiğinde; öğrencinin akademik başarısı ile sosyoekonomik özellikleri arasında ilişkiyi inceleyen uluslararası ve ulusal düzeyde çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmaların sonuçları ülkelere ve ülkelerin gelişmişlik durumlarına göre farklılık göstermektedir. Öğrencinin akademik başarısı ile okulun eğitimsel kaynakları arasında ilişkiyi inceleyen çalışmalar ise oldukça sınırlıdır. Öğrencinin akademik başarısı ile öğrencinin sosyoekonomik özellikleri ve okuduğu okulun eğitimsel kaynakları arasındaki ilişkiyi birlikte ele alarak inceleyen çok az sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Son yıllarda Burdur ilinde ulusal düzeyde yapılan sınavlarda öğrencilerin başarılarının giderek arttığı görülmektedir. Burdur ilinde öğrencilerin akademik başarıları ile sosyoekonomik özellikleri ve okulun eğitimsel kaynakları arasındaki ilişkinin araştırılarak ortaya konulması; ilköğretim öğrencilerinin akademik başarılarını etkileyen faktörlerin belirlenmesiyle eğitimde eşitsizlikleri azaltmak ve kaliteyi arttırmak için geliştirilecek stratejiler için veri sağlayabilecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri ile sosyoekonomik özellikleri ve okulun eğitimsel kaynakları arasındaki ilişki durumunu belirlemeyi amaçlamıştır.

Araştırmanın Alt Amaçları

Belirlenen genel amaç doğrultusunda;

1. Öğrencinin akademik başarısı ile sosyoekonomik özellikleri arasında ilişkiyi belirlemeyi,
2. Öğrencinin akademik başarısı ile okulun eğitim kaynakları arasında ilişkiyi belirlemeyi,
3. Sosyoekonomik değişkenler ve okulun eğitim kaynaklarının akademik başarı üzerindeki etkilerini karşılaştırmak ve literatür doğrultusunda tartışmayı, amaçlamıştır.

Araştırmanın Önemi

İncelenen araştırmalara göre, akademik başarı üzerinde etkili olan birçok faktör vardır. Bunlar, öğrencinin bireysel özelliklerinden, ailevi özelliklerden, öğrenme malzemesinden, çevreden ve öğretmenlerden kaynaklanan faktörler olarak belirtilmektedir. Genel olarak bunlar öğrencinin içinde yetiştiği sosyoekonomik değişkenler ve öğrencinin öğrenim gördüğü okul değişkenleri şeklinde gruplandırılabilir. Bu çalışmada, akademik başarı üzerinde okulun eğitim kaynaklarının ve sosyoekonomik değişkenlerin etkisi, bunlar arasındaki ilişkiler ve bu değişkenlerin başarıyı açıklama oranları araştırılmaktadır. Bu çalışmanın seçilmesinde, son yıllarda Burdur ilinde özellikle Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS) ve Seviye Belirleme Sınavı (SBS) sonuçlarında görülen yüksek başarı etkili olmuştur. Bu çalışmada çeşitli yerleşim yerlerindeki farklı nitelikteki öğrencilerin başarıları üzerinde okulun eğitim kaynaklarının ve sosyoekonomik değişkenlerin etkisi araştırılmaktadır. Sosyoekonomik değişkenleri tanımlamak için; cinsiyet, aile geliri, anne ve babanın eğitim düzeyi, aile büyüklüğü, okuyan kardeş sayısı, okul-aile işbirliği, aile desteği, dersane ve kursa gitme, kurs süresi, kurs ücreti ve yaşanan yerleşim yeri kullanılmıştır. Okulun eğitim kaynakları olarak; okulun fiziki, ekonomik ve personel kaynakları kullanılmıştır.

Genç bir nüfus yapısına sahip Türkiye’de sosyoekonomik özellikler, cinsiyet, yerleşim yeri, okul özellikleri farkları eğitim kademelerinde akademik başarı farklılıkları yaratmıştır. Eğitim kademelerinde başarıyı artırmak için de kapsamlı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Başarıyı artırmada etkili olan sosyoekonomik değişkenlerin ve okulun eğitim kaynaklarının belirlenmesinin, uygulanan eğitim politikalarının sonuçlarını görebilme, geliştirilecek eğitim politikalarında bu değişkenleri dikkate almada ölçülebilir ve karşılaştırılabilir veri sağlama açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma:

1. 2007-2008 eğitim öğretim döneminde Burdur ilindeki merkez, ilçe ve köylerdeki resmi ilköğretim okullarında öğrenim gören 7. Sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

2. Sosyoekonomik değişkenler; cinsiyet, aile geliri, anne ve babanın eğitim düzeyi, okul-aile işbirliği, aile desteği, yaşanan yerleşim birimi, okuyan kardeş sayısı, dersane ve kursa gitme, kurs süresi, kurs ücreti ve aile büyüklüğüyle sınırlıdır.

3. Okulun eğitim kaynakları; okulun fiziki, ekonomik ve personel kaynakları ile sınırlıdır.

Tanımlar

Akademik Başarı: Öğrencilerin 2007-2008 öğretim yılı sonunda yapılan seviye belirleme sınavında (SBS) almış oldukları puanlar, yılsonu başarı puanları (YBP) ve sınıf puanlarını (SP) ifade etmektedir.

Sosyoekonomik Durum Değişkenleri: Ailenin ortalama aylık geliri, cinsiyet, anne babanın eğitim durumu, aile büyüklüğü, okuyan kardeş sayısı, dersane ve kursa gitme, kurs süresi, kurs ücreti, okul aile işbirliği, aile desteği ve yaşanan yerleşim birimini ifade eder.

Okulun Eğitim Kaynakları: Okulun fiziki ekonomik, ve personel kaynaklarını ifade eder.

Seviye Belirleme Sınavı Puanı (SBS): İlköğretimin 6, 7 ve 8'inci sınıflarında; görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, müzik, beden eğitimi, rehberlik/sosyal etkinlikler dersleri dışındaki zorunlu derslerin öğretim programlarından ders yılı sonunda yapılan merkezî sistem sınavlarıdır. SBS Puanı aşağıdaki formülle hesaplanır:

Adayın ham puanı – ham puan ortalaması *10+ 50

Standart sapma

Yılsonu Başarı Puanı (YBP): Öğrencinin tüm derslerden aldığı yılsonu puanları, o derslere ait haftalık ders saati ile çarpılarak ağırlıklı yılsonu puanları hesaplanır. Bu puanların toplamının, o derslere ait haftalık ders saati toplamına bölünmesiyle yılsonu başarı puanı hesaplanır. Öğrencinin, öğretim sürecinde elde ettiği kazanımları 100 tam puan üzerinden verilecektir. Puanlama daha sonra 500 tam puana dönüştürülerek Yıl Sonu Başarı Puanı hesaplanacaktır. Öğrencinin Yıl Sonu Başarı Puanı 500'lük puana çevrilirken, söz konusu okulda en yüksek başarı puanı 500 puan kabul edilir. Öğrencinin yılsonu başarı puanı okuldaki en yüksek yılsonu başarı puanına oranlanarak hesaplanır.

Sınıf Puanı (SP): Bir öğrencinin Sınıf Puanı aşağıdaki formülle hesaplanır:

$$SP = \left[\left(\text{Adayın Sınavdan Aldığı Puan} \cdot 0.70 \right) + \left(\left(\frac{\text{Yıl Sonu Başarı Notu}}{\text{Okulun Maksimum Yıl Sonu Başarı Notu}} \cdot 500 \right) \cdot 0.25 \right) / 475 \right] \cdot 500$$

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu araştırmada akademik başarıyı etkileyen faktörler; sosyoekonomik değişkenler ve okulun eğitim kaynakları olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Bu konuların araştırmalarla elde edilen sonuçlara dayanarak kuramsal açıklamaları yapılmıştır.

Sosyoekonomik Değişkenler ve Akademik Başarı

Bu bölümde cinsiyet, ailenin aylık ortalama geliri, anne ve babanın eğitim düzeyi, aile büyüklüğü, okuyan kardeş sayısı, okul aile işbirliği, aile desteği, dersane ve kursa gitme, kurs süresi, kurs ücreti ve yerleşim yeri gibi sosyoekonomik değişkenlerle öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişki durumları açıklanmıştır. Dersane ve kursa gitme, kurs süresi ve kurs ücreti değişkenleri ailenin geliri başlığı altında ele alınmıştır.

Cinsiyet ve Akademik Başarı

Eğitsel fırsatlara eşit erişim, refah için gerekli temel insan haklarından biridir. Gelişmiş ülkelerde bayanları eğiterek kazanılan ekonomik artış, erkekleri eğiterek kazanılandan daha fazladır. Kızların eğitimi, yüksek verimlilik ve hızlı büyümeyi kapsayan ekonomik gelişim üzerinde çok boyutlu düzenleyici (katalitik) bir etkiye sahiptir. Eğitsel becerilerde cinsiyet ayrımının olması, güçlendirilebilir insan gelişimini tehlikeye atan önemli bir boyuttur. Verilere göre kırsal ve kentsel alanlarda erkek ve bayan nüfus arasında ortalama eğitim-öğretim süresi bakımından önemli bir değişkenlik vardır. Bayanların ve erkeklerin ortalama öğrenim süreleri arasındaki fark gelişimsel farklılığın önemli bir göstergesidir. Eğitsel gelişim sadece ortalama eğitim düzeyine değil; aynı zamanda onun dağılımına da bağlıdır. Eğitsel dağılımdaki cinsiyet farkı, diğer bir gelişim konusudur. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik gelişimi üzerindeki bayanların eğitiminin etkisi, erkeklerin eğitiminin etkisinden daha fazladır (Siddhanta ve Nandy, 2003).

Kadın eğitimiyle ilgili birçok çalışmada, bir kadını eğitmenin, bir aileyi ve bir ulusu eğitmekle eşdeğer olduğu ve bir erkeği eğitmeye göre daha önemli olduğu vurgulanmaktadır. Kadının eğitim düzeyinin yükseltilmesi, sosyoekonomik sistemin bütün kurumlarıyla etkin bir şekilde işleyişinde ailenin rolünü artırmaktadır. Kadın eğitiminin olumlu katkıları bilinmesine rağmen, özellikle gelişmekte olan ülkelerde

kadınların eğitimine daha fazla önem verilmesi gerektiği çok dikkate alınmamaktadır. Zira, bu ülkelerde eğitim düzeyi diğer ülkelere göre düşüktür ve herkesin eğitime ihtiyacı vardır (Yumuşak, 2002).

Hem yurt içinde, hem de yurt dışında yapılan araştırmalarda cinsiyet faktörünün, öğrencinin okul başarısını etkilediği ve kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmektedir. Sanders ve Herting (2000) yaptıkları araştırmada kurumsal destek, okulla ilgili davranışlar ve akademik başarı arasındaki ilişkiler üzerinde cinsiyet etkisini araştırmışlardır. Öğrencilerin geçmiş karakteristikleri kontrol altına alındığında okul, aile ve kilisenin akademik başarıyı etkilediği belirlenmiştir. Bu etkenlerin başarıyı, cinsiyete göre etkileme düzeyleri farklıdır.

Hall, Davis, Bolen ve Chia (1999) yaptıkları araştırmada Amerika'da 5-8. sınıf öğrencilerinin Matematik başarılarındaki ırk ve cinsiyet farklarını araştırmışlardır. Sonuçta, cinsiyete göre önemli farklılıklar görülmemiştir. Fakat Beyaz ırklı öğrenciler Siyahlara göre daha başarılı olmuşlardır.

PISA çalışmalarına göre, Türkiye' deki kız ve erkeklerin Matematik başarılarına bakıldığında, OECD ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de erkeklerin Matematik başarılarının kızlardan yüksek olduğu görülmektedir. Ancak cinsler arasındaki bu fark fazla değildir. Okumada kızlar lehine büyük bir fark olmasına karşın, matematikte erkekler lehine büyük bir fark yoktur (PISA, 2003). PISA (2006) çalışmasında da matematik başarısında erkekler kızlardan daha yüksek performans sergilemişlerdir. Okuma alanında PISA 2003 ve 2006 çalışmalarında kızlar erkeklerden daha başarılıdır. Yine PISA (2003) çalışmasına göre, problem çözmede özellikle Çin'de erkeklerin kızlardan daha büyük bir ranjda performans gösterdikleri göze çarpmaktadır. Fakat İzlanda, Norveç, İsveç, Endonezya, Tayland gibi ülkelerde kızlar erkeklerden daha iyi bir performans sergilemişlerdir. Fen bilimleri'ndeki cinsiyete göre başarı oranına bakılırsa, PISA 2003'te bu alanda kız ve erkekler arasında sistematik farklar yoktur. Bu farkların görüldüğü az sayıda ülkede de bu fark küçüktür. Fen bilimlerinde düşük ve yüksek performans gösteren gruplarda kız ve erkek öğrenci oranları birbirine benzemektedir. Ancak PISA (2006) çalışmasında fen bilimleri alanında kızların erkeklerden daha başarılı olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin ortalama fen bilimleri puanı 430 iken, erkek öğrencilerin ortalama puanı 418'dir.

Aile Büyüklüğü- Kardeş Sayısı ve Akademik Başarı

Geniş ailelerde yaşayan çocuklar düşük eğitsel başarı göstermenin ve yüksek davranış problemlerinin yanı sıra daha az fırsata ve daha az olumlu ev çevresine sahiptir (Downey, 1995). Aile üyeleri çocuklara ekstra kaynaklar sunabilirler. Anne-babanın birlikte yaşadığı ailelerde daha yüksek sosyoekonomik durum, evde daha fazla eğitsel kaynak ve çocuklarla geçirilecek daha çok ailesel zaman vardır. Buna karşın parçalanmış aileler daha az kaynağa sahiptir ve çocuklarıyla daha az ilgilenirler. Bu nedenle de çocukların öğrenme fırsatlarını ve akademik başarılarını sınırlandırmış olurlar. Diğer taraftan ailenin diğer üyeleri, çocuk için ulaşılabilir kaynakları azaltırlar. Bazı çocuklar zengin olan büyükanne ve büyükbabalarından fayda görürler ve yüksek başarı gösterirler. Bunun yanında evde birçok kardeşi olan çocuklar daha az kaynağa sahiptirler ve daha az başarı gösterirler. Eğer çocuklar evde büyükanne ve büyükbabalarıyla yaşıyorlarsa, çok kardeşleri varsa veya kendinden daha büyük kardeşleri varsa düşük başarıya sahiptirler (Chiu, 2007). Yapılan bazı araştırmalarda, evde çocukların sayısının artmasının kaynaklara ulaşım ve kaynakların kullanımı açısından olumlu sonuçlar vermediği belirlenmiştir (Demir, 2009).

Ailenin Sosyoekonomik Durumu ve Akademik Başarı

Ortalama gelir, gelir farklılığı, kültürel değerler ile öğrenci başarısı arasında dolaylı olarak ilişkili olabilir. Zengin ülkeler öğrenci başarısını eğitim harcamaları yoluyla doğrudan arttırabilirler ya da daha yüksek standartlar ve sağlık hizmetleri yoluyla da dolaylı olarak arttırabilirler. Kaynakların miktarı ile birlikte kaynakların dağılımı da öğrenci başarısı ile ilişkilidir. Gelir eşitliğinin sağlandığı ülkelerde fakir öğrenciler daha çok kaynağa sahiptir ve bu kaynaklardan daha çok faydalanırlar. Yüksek sosyoekonomik düzeye sahip aileler çocukları için avantajlar yaratmada daha üst düzey kaynaklar kullanırlar. Ekonomik bakımdan, daha eşitlikçi kültürle sahip milletler öğrencilerle daha yakın ilişkiler geliştirebilir ve ortam farklılıklarını azaltabilirler. Böylece bu farklılıkların azalmasıyla bireyler bireysel beceri ve yetenekleri yönünde daha iyi bir ekonomik ve sosyal hareket yeteneği kazanırlar. Böylece öğrenciler gelecekteki başarılarıyla daha çok ilişkili olabilecek bir akademik başarı gösterirler (Chiu, 2007).

Ekonomik yönden zayıf olan fakir aile çocukları çeşitli alanlarda akranlarına göre daha az başarılıdırlar. Eğitimi tamamlama bakımından düşük gelirli aile çocukları

varlıklı akranlarına göre okulu daha erken bırakırlar (Blanden ve Gregg, 2004). Daha fakir ailelerden gelen çocuklar daha düşük başarı sonuçlarına sahip olmanın yanında okulu daha erken bırakırlar, daha çok suç işlerler, gençlik problemlerinde daha fazla risk altındadırlar. Çocuğun becerileri üzerinde aile gelirinin doğrudan bir etkisi vardır. Bu yüzden, ekonomik destek politikaları, farklı yaşamlardan gelen çocuklar arasındaki başarı farklılıklarını azaltabilir (Chevalier ve Lanot, 2002).

Aile geliri, çocuğun okula gidip gitmediği veya ne kadar gideceğini belirleyen etkili faktörlerden biridir. Ailenin çocuğun eğitimi için yapacağı harcamalar genel olarak; kişisel, kültürel, kurumsal, demografik ve ekonomik değişkenlerle doğrudan ilişkilidir. Aile geliri çocuğun eğitimini doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Doğrudan etkileri, okul ücretleri, kitap, üniforma, taşıma ücretlerini kapsamaktadır. Dolaylı etkileri ise, gelişmiş bölgelerde ikamet etme, iyi bir akran grubu içinde yer alma ve iyi eğitim veren okullara gidebilme olanağı sağlamaktadır (Tomul, 2007). Aileler ekonomik ve maddi olanaklarının elverdiği ölçüde bazen de olanaklarını zorlayarak çocuklarının başarılı olması veya başarılarını arttırmak için onları ayrıca paralı olarak hizmet veren dersane denilen eğitim kurumlarına göndermektedirler (Köse, 2007). Bu da çocuğun eğitime katılımında ailenin gelir durumunun önemini ortaya koymaktadır. Ailede kişi başına düşen harcama miktarının okul başarısı üzerinde pozitif bir etkisi vardır. Bu nedenle aile gelirindeki artışlar okul başarısının yükselmesini sağlamaktadır. Her eğitim kademesinde kişi başına düşen tahmini harcama miktarı kızlar için erkeklerden daha fazladır, bu da kızların erkeklerden daha başarılı olmasına katkı sağlar (Tansel, 1998).

Araştırmalara göre, son yıllarda aile geliriyle çocukların başarıları arasındaki ilişkiler artmıştır. Aile geliri; çocukla ilgili özellikler, ev ortamı, sosyal aktiviteler, okul ve çevre gibi etkenlerle okul becerilerini doğrudan etkileyebilir. Eğer bunlar önemliyse, aile gelirindeki artan eşitsizlikler, çocukların eğitsel sonuçlarını ve yaşam fırsatlarını da olumsuz etkileyebilir. Gelirin yanında okul becerilerini etkileyen bazı ekonomik sorunlar da vardır. Bu sorunlar aile baskısı ve stresini artırır. Bu baskı ve stres de eğitsel başarıyı arttırmada etkili birer aile olma yeteneğini azaltır (Blanden ve Gregg, 2004).

PISA çalışmalarında ülkelerin matematik performansları ile sosyoekonomik statü göstergeleri arasındaki ilişkiler dikkate alındığında, özellikle Kanada, Finlandiya, Japonya, Hong Kong- Çin gibi ülkelerde yüksek düzeyde bir performans, güçsüz bir sosyoekonomik statü etkeniyle bir araya getirilebilmekte; böylesine olumsuz bir ortamda böylesine yüksek bir performans gerçekleştirilebilmektedir. Bu ülkelerde

sadece yüksek düzeyli standartların korunmasıyla kalınmamakta, öğrencilerin bu standartlara ulaşmalarındaki farklılıklar üzerindeki ev ve aile etkisi de azaltılmaktadır (PISA, 2003).

Eğer aileler sürekli ve teşvik edici bir ortam yaratmada başarılı olabilirlerse ekonomik baskıların negatif etkileri en aza indirilebilir. Çocuğun gelişiminin ilk yıllarında yoksulluk, gelişimsel sonuçlara ilişkin önemli bir sorunken ikinci çocukluk ve gençlik yıllarının sonuçlarını daha az etkiler (Davis-Kean, 2005). Davis-Kean (2005) çalışmasında çocuğun başarısında aile eğitimi ve gelirinin etkisini araştırmış ve sonuçta 8-12 yaş arasındaki çocukların akademik başarılarında sosyoekonomik faktörlerin ve ailenin eğitim durumunun başarı üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Yapılan araştırmalara göre öğrencilerin sosyoekonomik seviyesi ile akademik öğrenim derecesi yönünden yüksek düzeydeki ailelerden olması başarılarını olumlu, bu iki etmen yönünden düşük olanları ise olumsuz yönde etkilemektedir (Çitil, İspir, Söğüt ve Büyükkasap, 2006).

Bazı deneysel araştırmalar, yüksek gelirli ailelerin, çocuklarının eğitimine düşük gelirli ailelerden daha fazla katıldıklarını göstermektedir (Twilley, Legum ve Norton, 2007). Jeter-Twilley ve diğerleri' nin (2007) yaptıkları çalışmada ilköğretim okullarında aile ve çevre etkisiyle sosyoekonomik durumlar arasında ilişkinin olup olmadığını ve düşük sosyoekonomik düzeyli okullarla yüksek sosyoekonomik düzeyli okullar arasında anlamlı farkların olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre, sosyoekonomik duruma göre aile ve çevre etkisi arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Anne ve Babanın Eğitim Düzeyi ve Akademik Başarı

Bir çocuğun eğitim almasında eğitilmiş bir anne, eğitilmiş bir babadan daha çok etkilidir. Yapılan bir araştırmada, annenin 1 yıl daha fazla eğitim almasının çocuğun eğitim alma süresini %13 artırdığı ortaya konmuştur. Annenin eğitim durumu, erkek çocuklardan çok kız çocukların eğitime katılımını etkilemektedir. Annenin eğitimi yüksek gelir düzeyine sahip ülkelerde babanın eğitiminden daha önemlidir. Yapılan bir başka çalışmada, anneleri eğitilmiş çocukların okula devam etme olasılıkları anneleri eğitilmemiş çocuklara oranla 2 kattan daha fazladır. Orta ve Batı Afrika'da anneleri eğitilmemiş çocukların yarıdan fazlası eğitim görmeyi bırakmışlardır. Aynı durum Güney Asya, Latin Amerika ve Karayipler'de de söz konusudur. Nijerya'da annesi eğitim görmüş çocukların %80'inden çoğu okula

devam ederken, annesi eğitim almamış çocukların %46'sı okula devam etmektedir (Polat, 2008).

PISA çalışmalarına bakıldığında ailenin eğitim durumuyla öğrencilerin matematik performansları arasında ilişkiler bulunmuş, özellikle annesi ortaöğretimin ikinci kademesini (lise veya dengi okulu) bitirmiş olanlar, annesi daha az öğrenim görmüş olanlardan ortalama 50 puan yukarıdadır. Annesi yüksek öğrenim görmüş olanlar ise, annesi lise veya dengi okul bitirmiş olanlardan ortalama 24 puan yukarıdadır (PISA, 2003).

Babaların eğitimi çoğunlukla erkek çocukların eğitime katılımlarına etki ederken, annelerin eğitimi de kız çocuklarının eğitim katılımını etkilemektedir. Babanın eğitim durumu çocuğun eğitime katılımını etkileyen önemli bir belirleyicidir. Eğer baba ilkokuldan sonra eğitimine devam etmişse veya anne ilkokul mezunu ise, çocuğun okula gitme olanağı daha az eğitim almış ailelerin çocuklarından daha fazladır. Babanın eğitim durumu, çocuğun yükseköğretime gidip gitmemesinde annenin eğitim durumuna göre daha etkilidir. Yapılan araştırmalar sonucunda babası yüksek lisans derecesine sahip öğrencilerin, aileleri sadece ilkokul eğitimi almış öğrencilere göre yükseköğretime gitme olasılıkları %14 daha fazla iken, annesi yüksek lisans derecesine sahip olanların yükseköğretime gitme olasılıkları %11 daha fazladır. Ayrıca annesi yüksek lisans ve daha fazlasına sahip öğrencilerin, aileleri sadece ilkokul eğitimi almış öğrencilere göre devlet üniversitelerine gitme olasılıkları %12 daha fazla iken, babası yüksek lisans ve daha fazlasına sahip öğrencilerin özel üniversitelere gitme olasılıkları aileleri sadece ilkokul eğitimi almış öğrencilere göre %5 daha yüksektir. Babaları yüksek lisans derecesine ve daha fazlasına sahip öğrencilerin normal üniversitelere gitme olasılıkları %2.6 daha az iken, anneleri yüksek lisans derecesine ve daha fazlasına sahip öğrencilerin normal üniversitelere gitme olasılıkları %1.6 daha azdır (Polat, 2008).

Papanastasiou (2002) araştırmasında 1994-1995 eğitim-öğretim yılında Kıbrıs'ta 8. sınıf öğrencilerinin Matematik başarılarını araştırmıştır. Matematiğe, öğretmeye, okul iklimine ve matematikte başarıyla ilgili inançlara karşı sosyoekonomik durum ve öğrenci tutumları belirlenmiştir. Araştırmaya göre, Matematik başarısı üzerinde inançlar, öğretim ve tutumlar doğrudan rol oynasa da bu rollerin etki derecesi sayısal olarak pek önemli değildir. Ailenin eğitsel geçmişi; matematiğe, okul iklimine ve başarı inancına karşı tutumları ve sosyoekonomik durumu doğrudan etkilemektedir. Ayrıca sosyoekonomik durum okul iklimini, öğretim de matematiğe karşı tutumu doğrudan etkilemektedir.

Hortaçsu (1995) yaptığı araştırmada 4. sınıf Türk çocuklarının bir örneklemini üzerinde ailenin eğitim düzeyi, ailenin çocukla ilgili düşünceleri, çocukların arkadaşlık ilişkileri ve akademik başarıları arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Bulgulara göre, ailenin eğitim seviyesi ailelerin düşünceleri için önemli kestiricilerdir. Ailenin düşünceleri ve çocuğun başarısı arasındaki ilişkiler anne ve babalar için farklılık göstermektedir. Annenin eğitim düzeyi çocuğun algıları ve akademik başarılarıyla doğrudan ilişkilidir.

Okul Aile İşbirliği, Aile Desteği ve Akademik Başarı

Araştırmalar çocuklarından okul başarısı bekleyen ailelerin çocukları ile yakından ilgilendiklerinde onların daha başarılı olduğunu göstermektedir. Evde ailenin çocuğun eğitim etkinliklerine katılması, örneğin okul çalışmalarını takip etmesi, çocuğu öğrenmeye cesaretlendirmesi, çocuğun okul başarısı ile doğrudan ilişkilidir. Aile katılımı, çocuklarda ve gençlerde akademik başarıyı yükseltirken, öğrencileri başarı konusunda cesaretlendirir ve okula devamlarını artırır. Bunların yanı sıra aile-okul ilişkileri; sınıfın olumlu yönlerini artırırken öğrencileri daha içten denetimli hale getirir, çalışma eğilimlerini artırır ve öğrencilerin daha yüksek eğitim amaçları edinmelerini destekler (Eccles ve Harold, 1993; Grolnick ve Slowiaczek, 1994). Başarılı iş birliği, çocuğun okuldaki öğrenmesine ve başarısına doğrudan ve olumlu yönde etki eder ve bu işbirliği; okuldaki, evdeki faaliyet ve çabalar, okul personeli ve aileler arasında oluşturulacak iş birliği, dayanışma ve katılmaya bağlıdır. Başarılı bir iş birliği geliştiren okullar, öğrenci başarısını; öğrenci başarısını destekleyen dinamiklerle, yönetici, öğretmen ve toplum liderleriyle paylaşılan bir sorumluluk olarak görmektedirler. Eğitim düzeyi düşükçe ailenin okulla ilişkileri azalmaktadır. Bu durum eğitim düzeyi düşük ailelerle okulların ilgilenmediği anlamına gelmez. Ancak eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin okul veli ilişkilerinin önemini bildikleri için okulla daha çok iletişim içerisinde olmaları ile açıklanabilir. Buna ilaveten eğitim seviyesi düşük olan aileler çocuklarına yardımcı olamayacaklarını düşündükleri için okullarla iletişim içerisinde olmayabilirler. Okul-aile işbirliği sürecinde, okul yöneticileri, anne-baba ve öğretmenler, elverişli bir öğrenme ortamı yaratabilmek ve çocukları bu ortamdan yararlandırabilmek için ortak bir çaba göstermelidirler. Çocuğun evde oluşan ilk öğrenme yaşantıları, okuldaki öğrenme yaşantılarına destek sağlayabildiği ölçüde, öğretmenin sınıf içi uygulamalardaki başarı şansını arttırabilecektir. Bu yüzden aile ile işbirliği süreci içinde öğretmenlerin çocuğun aile ortamlarını iyi değerlendirmeleri ve çocukların daha iyi eğitilmelerine olanak hazırlamak amacıyla aile sorumlularıyla iletişim kurmaları önemlidir. Ana-babanın

okul etkinliklerine katılımı ile çocuğun eğitime ilgisi ve başarısı arasında doğrudan yüksek bir ilişki vardır (Çelenk, 2003).

Anne-baba ve öğretmenler arasında kurulacak düzenli iletişimin önemi büyüktür. Velilerle okuldaki etkinlikler konusunda mektuplaşma, okul kuralları, düzeni ve velinin gereksinim duyduğu yardımcı bilgiler konusunda hazırlanmış bulunan broşürler, kurulacak bu iletişimin geleneksel araçlarıdır. Öğrencilerle ilgili kişisel raporlar, öğretmen-aile telefonlaşmaları, veli-öğretmen toplantıları, çocukla ilgili özel tartışma ve görüşmelerin yapılacağı, ayrıca çocuğun aile çevresi konusunda öğretmenlerin bilgileneceği ev ziyaretleri, çocuklarının sınıf içi etkinliklerini görme fırsatı elde edecekleri anne-babaya açık sınıf içi etkinlikleri izleme günleri, okul-aile ilişkilerinde uygulanan iletişim yollarıdır (Çelenk, 2003).

Öğrenci ailelerinin yanlış tutumu, ilgisizliği, baskısı, sertliği, sevgisizliği ya da aşırı ilgisi gibi durumlar öğrencilerin ders çalışmaktan soğumalarına, korku ve gerginlik duymalarına neden olmaktadır (Küçükahmet, 2001).

Ailesi yanında kalmayan, örneğin, yurtda ve ya yatılı okullarda kalan öğrencilerin, ailelerinin yanında kalan öğrencilere göre çok ağır sorunları olmaktadır. İletişimi kuvvetli olan aile ortamında yetişen çocukların konuşma becerilerinin; cümle uzunluğu, soru sayısı, sözcük dağarcığı bakımından daha iyi durumda oldukları saptanmıştır (Demirel, 2002).

Yerleşim Yeri ve Akademik Başarı

Aileleri şehirleşmiş yerleşim yerlerinde yaşayan çocuklar, aileleri kırsal kesimde yaşayan çocuklara göre okula devam etme olasılığına daha çok sahiptirler. Yaşanılan yerin özelliği çocukların okula devam etmemesinde önemli bir etkiye sahiptir. Okula devam etmeyen çocukların büyük bir bölümü kırsal kesimde yaşayan ailelerin çocuklarıdır (Polat, 2008).

Öğrencilerin yaşadıkları çevre onların başarısında gözlenebilir bir etkiye sahiptir. Göç etmiş ailelerin çocukları yeni ve farklı bir yere gelmenin heyecanı ve farklılığı içinde olduklarından bu ilk zamanlarda onların başarısında negatif bir etkiye yol açabilir. Hem kendisi hem anne babası başka bir ülkede doğup sonradan göç eden aile çocuklarında yüksek başarı farkları gözlenmiştir. Bu durumdaki öğrenciler akademik başarı açısından diğer yerli öğrencilere oranla ya yeni bir eğitim sistemine uyum sağlamak zorunda olduklarından ya da yeni bir dil öğrenmek zorunda olduklarından daha az avantaja sahiptirler (PISA, 2003).

Kentsel yerlerin etkisi her eğitim kademesinde önemlidir. Gelişmemiş yerlerde ikamet etme, ilköğretim seviyesinde pek önemli değildir ama ortaokul seviyesinde hem kızlar hem de erkekler için negatif yönde etkiye sahiptir. Dezavantajlı yerlerde ikamet etme okul becerilerini ve eğitime katılımı azaltır bu etki kızlarda erkeklere göre daha fazladır (Tansel, 1998).

Okulun Eğitim Kaynakları ve Akademik Başarı

Bu bölümde okulun eğitim kaynakları ile akademik başarı arasındaki ilişkiler açıklanmıştır. Okulun eğitim kaynakları; fiziki, ekonomik ve personel kaynakları olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

Fiziki Kaynaklar ve Akademik Başarı

Bu bölümde okulun fiziki kaynakları olarak “eğitim ortamı” ve “sınıf büyüklüğü” ele alınmıştır.

Eğitim Ortamı ve Akademik Başarı

Fiziki mekan öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkide, hem öğretmen için hem de öğrenci için yaşanılır bir çevre oluşturmaktadır. Öğretmen-öğrenci yaşamının büyük bir bölümünün geçtiği fiziksel mekan yani sınıf öncelikle içerisinde bir takım özellikleri barındırmalıdır. Bunlar; öğrenciye çalışma ortamı ve ders yapma olanağı tanıyan *işlevsellik*, öğrenme aktivitelerinin istenilen duruma gelmesinde öğrencide *duygu yoğunluğu* ortaya çıkarması, farklı amaçlara hizmet edebilecek *esnekliğe* sahip olmalıdır ve öğrencilere sınıfta elde ettiklerini yaşatacak *estetik bir değer* önde gelmelidir. Çünkü fiziki çevre düzenlenmesinden bu fiziki çevrenin yaratılmasına kadar öğrenci üzerinde psikolojik etkilerde bulunacaktır. Bu çevre öğrenmeyi ve devam eden gelişmeyi ya cesaretlendirecek ve artıracak ya da önleyecek veya cesaret kıracaktır. Bu bakımdan bu fiziksel çevrenin düzenlenmesi önem taşımaktadır. Mekan düzenleme konusunda en büyük görevin öğretmene düştüğünü ve amaca göre düzenlenmiş bir eğitim ortamının eğitim ve öğretim faaliyetlerinde öğretmene birçok katkılar sağlayacağını söylemek mümkündür. Sınıf ortamının iyi bir şekilde düzenlenmiş olması, öğrencilerin birlikte çalışma alışkanlıklarının gelişmesine, arkadaş ilişkilerinin artmasına, öğrenmelerine ve öğretmenin sınıfta kontrolü sağlamasına katkıda bulunabilir. Bu konuda yapılan çalışmalarda iyi bir sınıf düzeninin öğrenciyi güdülediği, öğrenci başarısını arttırarak öğrenilenlerin hatırlanmasını sağladığı, öğrencilerin birlikte çalışma alışkanlığı kazanmalarına ve

arkadaş ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunduğu ortaya konulmuştur (Uludağ ve Odacı, 2002).

PISA çalışmalarına katılan bazı ülkelerdeki okul müdürlerinin düşüncelerine göre, fiziksel altyapı ile ilgili güçlüklerin okulun öğretim kapasitesi üzerinde çok az sınırlayıcı etkisi vardır. Fakat Yunanistan, Norveç ve Türkiye'deki okul müdürleri bu tür sorunlardan çok şikayetçidirler. Sadece birkaç ülkede fiziksel kaynaklar ile öğrenci performansı arasında ilişki görülmemektedir. Bunlar arasındaki ilişki, öğretim materyalleri ve bilgisayarlar gibi eğitsel kaynaklar söz konusu olduğunda bazı ülkelerde biraz daha güçlü bir hale gelmektedir. Yunanistan, Meksika, Polonya, Türkiye, Brezilya, Litvanya, Endonezya, Sırbistan, Tayland, Tunus, Uruguay, Rusya Federasyonu'ndaki okul müdürleri öğretim araçlarının bulunmaması ya da düşük kaliteli olmasının öğretimi engellediğinden daha çok söz etmektedirler (PISA, 2003). Alkan ve Kurt (1998) öğrenmenin, öğrenci ve onu saran çevrenin karşılıklı etkileşimi sonucu oluşacağını ve eğitim ortamının hedefler doğrultusunda düzenlenmesinin zorunlu olduğunu ifade etmişlerdir. Büyükkaragöz ve Çivi (1999) eğitim ortamının, öğrenme-öğretme etkinliklerinde, öğrenmenin daha verimli olmasında önemli bir etken olduğunu, dolayısıyla öğretimin etkili bir şekilde gerçekleşmesinde en önemli öğelerden birinin çevre olduğunu belirtmişlerdir. Öğretimde çevreyi de; öğrencinin öğrenme sırasında fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönlerden etkileşimde bulunduğu alan ve şartların tümü olarak tanımlamışlardır. Ayrıca öğretimin belirli ve uygun şartlara sahip bir çevrede gerçekleştiğini ve çevre şartlarının uygun olmasının öğretimi daha başarılı ve yeterli, uygun şartların sağlanamamasının da başarısız ve yetersiz kılacağını ifade etmişlerdir.

Pianta, Belsky, Vandergrift, Houts ve Morrison (2008) yaptıkları çalışmada ilköğretim öğrencilerinin başarıları üzerinde sınıf etkilerinden bahsetmişlerdir. Sınıfta başarıyı etkileyen duygusal ve eğitsel etkileşimlerin değişimini araştırmışlardır. Sınıfta okuma ve matematik başarısında öğretmen öğrenci arasındaki duygusal etkileşimlerde pozitif bir işbirliği ve pozitif ilişkiler vardır. Ayrıca bu başarıda öğretimin kalitesi ve niteliği arasında önemli etkileşimler vardır.

Sınıf Büyüklüğü ve Akademik Başarı

Gelişmekte olan ülkeler sınıfında yer alan Türkiye'de genç nüfus oranının fazla olmasına paralel olarak sınıflardaki öğrenci sayısının fazlalığı, eğitime olumsuz bir şekilde yansımaktadır. Türkiye'de nüfus, özellikle 1980'li yıllardan sonra hızlı bir şekilde şehirlere doğru kayma eğilimine girmiştir. Kentlerde köyünü yaşamaya

çalışan ve bu ortamı da tam olarak bulamayan insanların yeni bir yerleşim biçimi ortaya çıkarması ve gecekonduların çoğalması, şehirlerde nüfusu artırmıştır. Nüfus yoğunluğu yüksek olan ve okul bina sayısının yeterli olmadığı kentlerde, sınıf mevcutlarının fazla olması ve ikili öğretimin normal bir uygulama hâline gelmesi eğitimin niteliğini olumsuz olarak etkilemiştir (Yaman, ?).

Okul sayısının yetersizliği, mevcut okulların ve sınıfların kalabalık olmasına; kalabalık sınıflar ise eğitimin niteliği ile ilgili yeni sorunlara neden olmaktadır (Öğülmüş ve Özdemir, 1995).

Yapılan araştırmalar, öğrenci sayısı ile akademik başarı arasında ilişki olduğunu, öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda akademik başarının ve öğrenmenin, öğrenci sayısı çok olan sınıflara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Uludağ ve Odacı, 2002). Küçük okullarda bireyler arası iletişimin önemli öğelerinden biri olan içtenlik, öğretmenin öğrenciyle ilişkilerinde gerçek duygularını yaşamasıdır. Öğrenciye değer verme ve saygı duyma, öğrencinin benlik saygısını yükseltmekte, empatik anlayış ise öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır (Yaman, ?).

Diğer taraftan öğretmenin sınıf içerisinde zorlandığı en önemli konulardan biri de empatik iletişimi sürekli kılmaktır. Büyük sınıflarda etkili ve verimli iletişim düzeyi oldukça düşük olmakta, gürültü ve uğultuyu ortadan kaldırmak isteyen öğretmen de çözüm olarak sesini yükseltmek ya da şiddete başvurmak zorunda kalmaktadır. Okul ve sınıf büyüklüğünün aşağıya çekilmesi aslında bir eğitim politikası sorunudur ve oldukça büyük finansal yatırımları gerektirmektedir. Kalabalıkta 'farklar', fark edilememekte, törpülenmekte ve aynı veya benzer olmanın erdemi ön plana çıkarılmaktadır. Çünkü sınıf ve okulda düzenliliğin hep aynı olma ile sağlanacağı zannedilmektedir. Büyük sınıflarda farkı ile değerli olduğunu hissedemeyen öğrenci, hayatta da kalabalıklar içinde kendisini değersiz olarak algılayacak veya öyle algılanmasını pek de sorgulamayacaktır (Bakioğlu ve Polat, 2002). Sınıf büyüklüğünün eğitim sistemine yansıyan bu boyutu, önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Güçlü'ye (2002) göre büyük sınıflarda, öğretmenin bireysel öğretim için harcayacağı zaman miktarı azalmaktadır. Çağdaş eğitim anlayışının bir gereği olan bireysel öğretim, büyük sınıflarda mümkün görünmemektedir. Büyük sınıflar, öğrenme güçlüğü olan çocuklar açısından daha fazla olumsuz gelişmelere neden olabilmektedir. Yapılan bir araştırma, 40 ve daha fazla öğrenci bulunan sınıfların, öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkilediğini, 18 ve daha az sayıda öğrenci bulunan sınıfların ise olumlu yönde etkilediklerini ortaya koymuştur (Yaman, ?).

Sınıf büyüklüğünün başarı üzerindeki etkisi tutarsızdır. Bazı araştırmalarda sınıf büyüklüğü başarı üzerinde önemli etkilere sahipken bazılarında bir etki göstermemektedir. Her ne kadar ülkelerin eğitim imkanları ile sınırlı olsa da modern eğitime gönül verenler tarafından sınıfta öğrenci sayısının genel olarak otuzun üstünde olması istenmeyen bir durumdur. Ancak ideal bir öğrenci sayısının olmadığı, bu durumun dersin niteliğine, eğitim düzeyine ve türüne göre değişebileceği kanaatinde dirler. İlk yıllarda öğrenciler öğretmenin yardımına daha çok gereksinim duyarlar “bu nedenle ilk sınıflarda öğrenci sayısının az tutulması gerekir, gerekirse sınıf düzeyi ile birlikte yükseltilmesi uygun olacaktır”. Yapılan araştırmalar öğrenci sayısı ile başarı arasında ilişki olduğunu, öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda başarının ve öğrenmenin öğrenci sayısı çok olan sınıflara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Kalabalık olmayan sınıflar bazı bakımlardan öğretmene de kolaylıklar sağlamaktadır. Başar; bu kolaylıklarla ilgili olarak; bu sınıfların, öğretmene ek zaman kullanma, az kaynakla yetinebilme, her öğrenciye daha fazla zaman ayırabilme, öğrenci gelişimini kolay izleyebilme, sınıfı daha etkili yönetebilme, etkin öğrenmeyi kolaylaştırabilme fırsatları verdiğini belirtmektedir. Bu nedenle de eğitim ortamı olarak kabul ettiğimiz sınıf, öğrenci sayısının mümkün olduğu kadar üst sınırın (30) altında olması hem öğrencilerin daha başarılı olmalarını hem de öğretmenlerin kaliteli bir eğitim vermelerini sağlayacaktır. Bu yüzden de ilköğretimden yüksek öğretime kadar sınıflardaki öğrenci sayıları belirlenirken dikkatli davranılmasında ve bu yaklaşımlara uyulmasında fayda olacağını söylemek mümkündür. Ayrıca bir sınıfta öğrenci sayısı ne kadar az olursa eğitimin niteliği ve hedeflere ulaşması ve öğrenmenin gerçekleşmesi o kadar kolay olacaktır. Bunların yanında disiplin sorunları da bir o kadar az olacaktır. Çünkü öğrencilerin takip ve kontrolleri daha rahat yapılabilecek ve onlarla yakından ilgilenme imkanı artacaktır. Bunun yanında daha az öğrenci bulunan sınıfların öğrencileri, öğrenci sayısının az olmasının kendilerini psikolojik olarak olumlu yönde etkilediğini ve öğrencilerin sınıf içi aktivitelere daha çok katıldıklarını, kendilerini daha çok yeterli hissettiklerini, daha dakik ve daha düzenli olarak okula devam ettiklerini, sınırlılık ve okuldan uzaklaşma duygularını daha az yaşadıklarını belirtmektedirler (Uludağ ve Odacı, 2002).

Ekonomik Kaynaklar ve Akademik Başarı

Eğitimin bir yatırım formu olarak kabul edilmesi, eğitim kararlarının alınmasında diğer yatırım türlerinde olduğu gibi maliyet ve getirilerinin belirleyici faktörler olmasını gerektirmiştir. Buna göre, eğitim kararı verecek bireyler, alacakları eğitim sonucunda

elde edebilecekleri kişisel getiriler ile bu eğitimin maliyetini alternatif eğitim türleri açısından değerlendirerek tercihte bulunacaklardır. Aynı zamanda devlet de, eğitim programları arasında tercih yaparken, eğitimin maliyeti ile sosyal getirilerine dikkat ederek öncelikli yatırım alanlarını belirleyecektir. Böylelikle kamu eğitim kaynakları en etkin biçimde kullanılacak ve sosyal çıktının maksimizasyonu sağlanacaktır. Bu durumda, eğitimin maliyetini ve kişisel- sosyal getirilerini belirlemek ve ölçmek gerekmektedir (Yumuşak, 2002).

Eğitim üzerine yapılan harcamalar bir yatırım olarak görülmektedir. Çünkü gelecekte, yapılan bu harcamalar doğrultusunda gelişmişlik düzeyine ulaşılabilecektir. Zengin ülkeler öğrenci başarısını eğitim harcamaları yoluyla doğrudan arttırabilirler ya da daha yüksek standartlar yoluyla dolaylı olarak da arttırabilirler. Bu başarı ülkedeki kaynakların miktarından başka kaynakların dağılımıyla da ilişkilidir. Gelir eşitliğinin sağlandığı ülkelerde kaynağa ulaşma ve kullanma şansı daha çoktur (Chiu, 2007).

Yapılan bazı araştırmalara göre, eğitim, gelir eşitsizliğini etkileyen önemli kavramlardan biridir. Uzmanlar genellikle gelir eşitsizliğini azaltmada yüksek eğitsel harcamaların etkili bir araç olduğunu savunmaktadırlar. Bununla birlikte teorik çalışmalar eğitimle gelir eşitsizliği arasındaki ilişkilerin her zaman açık olmadığını belirtmektedir. Bazı araştırmacılara göre gelir dağılımı, eğitim öğretimin yayılım düzeyiyle ilişkilendirilmiştir. Yapılan başka çalışmalar, gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı ve eğitim arasında yakın ilişkilerin olduğunu göstermiştir. Benzer bir çalışmaya göre, gelir eşitsizliği eğitsel eşitsizliklerle artar. Çoğu araştırmada yüksek eğitim-öğretim seviyesinin gelir eşitsizliklerini azalttığı belirtilmiştir. Diğer birçok araştırmada da gelir eşitsizliği üzerinde ortalama eğitim öğretim süresinin önemli bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir (Gregorio ve Lee, 1999).

Düşük gelirli ülkelerdeki bazı araştırmalar, okulun altyapısı, eğitsel materyallerin varlığı gibi faktörleri de kapsayarak daha iyi öğrenme ürünleri kazanmada insan ve maddi kaynakların önemini vurgulamaktadır (Fuller ve Clarke, 1994; Heyneman ve Loxley, 1983).

Personel Kaynakları ve Akademik Başarı

Başarı üzerinde öğretmen tutum ve davranışları da etkilidir. Öğretmenin değerleri, tutumları, deneyimleri; öğrencilerini, toplumu, kendi mesleki geleceğini, meslektaşlarını etkiler ve doğal olarak onlardan da etkilenecek kişisel ve mesleki varlığını biçimlendirir. Sınıf öğretmeni, gelecek kuşakların bilişsel gelişimini

besleyen; topluma ve kendi dışındaki dünyaya karşı tutumlarının çerçevesini çizen; iletişim, araştırma ve yaratıcılık becerilerinin gelişimini hızlandıran; duyuşsal ve devinişsel gelişimini yönlendiren bir kişidir. Öğretmenler, öğrencilerine istenilen davranışları öğretmede ve öğrenilen davranışları pekiştirmede eğitimin ilk sorumlusu olmuşlardır. Öğretmenin öğrencilerini tanıması hem öğrencilerin hem de öğretmenin başarısını geniş ölçüde etkiler. Bireyin tanınması için ilgi ve yetenekleri, başarı ve başarısızlıkları, kişisel ve sosyal uyum düzeyleri, sorunları, zayıf ve güçlü yanları, ilgi tavrı ve değer yargıları, yetiştiği çevrenin geliştirici ve engelleyici etkileri gibi pek çok özelliklerinin ayrıntılı olarak bilinmesi gerekir. Bu bilgi, öğretmenin öğrenci ile iletişimde önemlidir. Öğretmen, öğrenci hakkında ne kadar çok bilgi edinirse sınıf içi uzlaşma ortamının sağlanma ihtimali o derece yükselir. Kısaca “müzakere” olarak tanımlanabileceği gibi uzlaşma geniş anlamda, insanın kendi içindeki ve çevresiyle kendi arasındaki sorunları, çatışmaları, kendisinin ve ilgili diğer kişilerin çıkarlarını gözetererek çözmesi demektir. Öğretmen sınıfta öğrencilerle anlaşmak, uzlaşmak durumundadır. Onları ikna ederek yeni davranışlar geliştirmelerini sağlayabilir. Öğretmenler uzlaşmak için değişik stratejiler kullanmaktadır. Öğretmenin sınıfta uzlaşma stratejilerine karşın öğrenciler de uzlaşma stratejileri geliştirmektedirler. Öğretmenin bu noktada yapması gereken en önemli davranış, öğrenci ile empati kurmaktır. Empati, insanın karşısındaki insanın iç dünyasına girmesi, onun duygularını ve düşüncelerini doğru anlaması ve anladığını ona bildirmesi demektir. Öğretmen, öğrencilerinin ilgilerini, yeteneklerini, tutumlarını bilerek ona göre davranış geliştirmelidir. Kendi davranışlarında olumlu tutum ve davranış geliştiren öğretmen de öğretimi kolaylaştıracaktır. Kendini ve öğrencisini tanıyan öğretmen, başarının artmasında etkili olacaktır. Her çocuk, kalımsal özelliklerin, çevrenin ve ilişkide bulunduğu insanların bir ürünüdür. Öğretmenler kısa zamanda sınıflarındaki öğrencilerin birbirlerinden pek çok yönden farklı olduğunu öğrenirler. Bu farklılıkları kabul eden ve her çocuğun ihtiyaçlarını değerlendirerek bu ihtiyaçları karşılayacak öğretim stratejileri geliştirme işini üstlenen öğretmen, uzman öğretmendir. Başarı odaklı öğrenciler yetiştirilmesinde bu öğretmenler etkilidir (Şama ve Tarım, 2007). Öğretmenlerin öğrenci başarılarına ilişkin olumlu ve olumsuz düşünceleri de öğrencileri etkilemektedir. Başarı seviyesi düşük olan öğrencilerde genellikle yergilerin ve eleştirilerin daha etkili olduğu düşünülse de, çoğu zaman istenen davranış değişikliği gerçekleşmez. Yargılayıcı, eleştirici tepki ve tavırlar genellikle bireye doğru olanın ne olduğunu göstermez. Bu yüzden olumsuz ifadeler yerine olumlu, teşvik edici ve yol gösterici ifadeler yer verilmesi gerekir. Öğrencinin özellikleri ve başarısı öğretmen beklentisini etkilerken, öğretmenin beklentileri de

öğrenci davranışını ve başarısını etkilemektedir. Öğretmen beklentisi ile öğrenci davranışı arasında çift yönlü bir etkileşim vardır. Öğretmenlerin başarılı öğrencilerden beklentileri ve onlara karşı tutum ve davranışları ile düşük başarı gösteren öğrencilere karşı tutum ve davranışları arasında büyük ölçüde farklılıklar vardır. Öğretmenin öğrenciler hakkındaki beklentileri davranışlarına yansır. Öğretmen, öğrencileri kendi algılarına göre başarılı, orta başarılı, başarısız olarak sınıflandırır. Onlara beklentilerine uygun sorular sorar, pekiştireç ve dönüt verir. Öğretimin niteliğini beklentilerine uygun olarak düzenler. Öğretmenlerin düştükleri hataların başında; başarılı buldukları öğrencilere başarısız öğrencilere göre daha güç sorular sorup yanıt vermeleri için daha fazla zaman vermeleri, sözlerini daha az kestikleri ve doğru yanıt vermeleri için onlara daha çok ipucu vermeleri ve onlarla daha çok ilgilenmeleri olduğu ortaya konulmuştur. Bu durum başarısız olarak algılanan öğrencilerin başarıları önündeki önemli engellerden biridir (Şama ve Tarım, 2007).

İlgili Araştırmalar

Hem yurt çapında hem de uluslararası boyutta okul ve sosyoekonomik değişkenlerin öğrencilerin akademik başarılarıyla ilişkisini araştıran birçok çalışma yapılmıştır. Kuramsal boyutta ayrıntılı olarak verilen bu araştırmaların bazıları bu bölümde yurt içinde yapılan çalışmalar ve yurt dışında yapılan çalışmalar olmak üzere iki bölümde ele alınmıştır.

Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Demir (2009) “Yoksul Türk Çocuklarının Akademik Başarılarını Etkileyen Faktörler” çalışmasında ilkökul seviyesindeki yoksul Türk çocuklarının akademik başarıları üzerinde aile, öğrenci ve okul karakteristiklerinin etkisini araştırmıştır. Araştırma Ankara il merkezinde yapılmıştır. Katılımcılar 23 farklı okuldaki 6, 7, 8. sınıf öğrencileri olmak üzere 719 kişidir. Bulgulara göre, okuldaki huzur, okulla ilgili aktiviteler ve okulun desteği gibi öğrenci karakteristiklerini içeren değişkenler akademik başarıdaki değişkenliğin büyük bir kısmını açıklamaktadır. Ayrıca aile karakteristikleri ve okul özellikleri akademik başarıyla önemli derecede ilişkili bulunmuştur.

Polat (2008) “Sosyoekonomik Değişkenlerin Yükseköğretim Öğrencilerinin Akademik Başarısı Üzerindeki Etkisi” konulu çalışmasında Süleyman Demirel Üniversitesi Lisans son sınıf öğrencilerinin sosyoekonomik özelliklerinin öğrencilerin akademik başarı durumu ile ilişkisini ve etkisini araştırmıştır. Araştırma betimsel

analitik niteliktedir. Araştırma 2007/2008 eğitim öğretim yılı 1. öğretimde Fen, Sağlık ve Sosyal Bilimleri alanlarında öğrenim gören lisans son sınıf öğrencileriyle sınırlıdır. 1. öğretim lisans son sınıfta toplam 1552 öğrenci öğrenim görmektedir. Bunların 898'i Fen, 216'sı Sağlık, 438'i Sosyal alanlarda öğrenim görmektedir. Geliştirilen anketle 601'i Fen, 147'si Sağlık, 339'u Sosyal alanlarda olmak üzere toplam 1087 öğrenciden veri elde edilmiştir. Eksik veriler çıkarıldıktan sonra 1062 öğrenci üzerinde veri analizi yapılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni ÖSS puanı ve genel akademik not ortalamasıdır. Öğrencinin sosyoekonomik özellikleri olarak; anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın çalıştığı iş yerinin statüsü, yerleşim yeri, kardeş sayısı, okuyan kardeş sayısı, aile geliri, mezun olunan lise türü, üniversiteye girişte aldığı eğitim desteği ve eğitim desteğine ödediği ücretler ele alınmıştır. Veriler üzerinde korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerinin diğer bölümlere göre daha düşük olduğu, öğrencilerin bölüme giriş puanıyla mezun oldukları lise türünün, genel akademik not ortalamaları, anne ve babanın eğitim düzeyi ve aile geliri arasında önemli pozitif ilişkilerin olduğu, öğrencilerin bölüme giriş puanı üzerinde bölüme girmeden önce aldığı eğitim desteğine verdiği ücret, cinsiyeti, yerleşim yeri, okuyan kardeş sayısı, mezun olduğu lise türü, aile geliri ve anne ve babanın eğitim düzeyi gibi değişkenlerin etkili olduğu, öğrencilerin genel akademik not ortalaması üzerinde anne ve babanın çalıştığı iş yerinin statüsü, mezun olunan lise türü ve alınan eğitim yardımının süresi gibi değişkenlerin etkili olduğu, öğrencilerin genel akademik not ortalamaları ile mezun oldukları lise türü, bölüme giriş puanları, cinsiyet ve yerleşim yeri arasında pozitif ilişkilerin olduğu belirlenmiştir.

Çitil, İspir, Söğüt ve Büyükkasap (2006) "Fen Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profilleri ve Başarılarını Etkilediğine İnanılabildiği Faktörler" çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin profilleri ve başarılarına etki eden faktörleri belirlemektir. Bu amaçla 141 öğrenciye 15 açık uçlu 13 kapalı uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Bulgulara göre, Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin orta gelir düzeyinde oldukları ve başarılarını en çok ortam ve ekonomik sebeplerin etkilediği tespit edilmiştir.

Şeker, Çınar ve Özkaya (2004) "Çevresel Faktörlerin Üniversite Öğrencilerinin Başarı Düzeyine Etkileri" üniversite öğrencilerinin başarıları üzerine çevresel faktörlerin etkilerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmanın evrenini Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileri örneklemi

ise, 2002-2003 yılında mezun olan 255 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin profillerini belirlemek amacıyla hazırlanan ve 32 sorudan oluşan anket öğrencilere uygulanmıştır. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere, normal öğretimde okuyanların 2. öğretimde okuyarlardan önemli düzeyde daha başarılı oldukları belirlenmiştir. Mezun olunan lisenin türü başarı üzerinde etkili olurken, lisedeki bölümün bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Düzenli çalışma alışkanlığı olan öğrencilerin mezuniyet dereceleri düzenli çalışma alışkanlığı olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Arkadaş çevresi ve kalınan yerden memnun olma da başarı üzerinde etkili bulunmuştur. Buna karşın, ailenin eğitim durumu, gelir düzeyi, kardeş sayısı, üniversite okurken kalınan yer gibi öğrenci profillerinin başarı üzerine etkilerinin olmadığı tespit edilmiştir.

Dursun ve Dede (2004) "Öğrencilerin Matematik Başarısını Etkileyen Faktörler: Matematik Öğretmenlerinin Görüşleri Bakımından" çalışmada öğrencilerin Matematik başarısını etkileyen faktörler 10 madde altında toplanmıştır. Bu maddeler 2001-2002 öğretim yılında Sivas il merkezinde bulunan 8 ilköğretim okulunda görev yapan 38 matematik öğretmenine uygulanmıştır. Araştırma sonuçları Matematik öğretmenlerinin öğrencilerin matematik başarısının birçok faktörden etkilendiğinin farkında olduklarını göstermiştir. Ayrıca matematik öğretmenlerine göre öğrencilerin matematik başarısını en önemli faktörün öğrencilerin dersi iyi dinlemeleri en önemsiz faktörün ise öğrencilerin cinsiyetinin olduğu tespit edilmiştir.

Çelenk (2003) " Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul- Aile Dayanışması" öğrencinin okul başarısı üzerinde aile faktörünün oynadığı rolü konu alan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: eğitim açısından destekleyici bir tutum içinde bulunan ailelerden gelen çocukların okul başarısı daha yüksektir. Aile bakım, şefkat ve korumasının okul başarısının yükselmesinde önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Koruyucu aile yanında kalan çocukların eğer uygun şefkat ve korunumu sağlandığı takdirde başarılarının yüksek olduğu görülmüştür. Okul ile ortak program üzerinde görüş birliği sağlayarak düzenli iletişim içinde bulunan, bu ortak anlayış içinde çocuğuna eğitim desteği sağlayan ailelerin çocuklarının okul başarılarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Chiu (2007) "41 ülkede Aile, Ekonomi, Kültür ve Fen Başarısı: Ülke, Okul ve Öğrenci Düzeyi Analizleri" çalışmasında birçok ülkede öğrencilerin aileleri ve fen başarıları arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Bu araştırmada 41 ülkede 15 yaşındaki 107.834

çocuğun fen başarıları ve anket cevapları çoklu analizlerle analiz edilmiştir. Eğer çocuklar anne ve babalarıyla yaşıyorlarsa, büyükanne ve büyükbabalarıyla yaşamıyorlarsa, sadece birkaç tane kardeşleri varsa, daha fazla eğitsel kaynağa sahiplerse, daha fazla aile mülküne sahiplerse, zengin ülkelerde veya aile gelirinin eşit dağıldığı ülkelerde yaşıyorlarsa daha yüksek fen puanlarına sahiptirler. Zengin ülkelerde ailenin sahip olduğu mülkler, parçalanmamış aileler ve kardeş sayısı fen puanlarıyla önemli ilişkiler gösterir. Fen başarısı eşitlikçi toplumlarda, ailenin sosyoekonomik durumu ve eğitsel kaynaklarla daha çok ilişkilidir. Bireysel toplumlarda ise fen başarısı, ailenin sosyoekonomik durumu, parçalanmış aileler, çocuğun doğum sırasıyla ilişkilidir. Buradan hareketle bütün 41 ülkede akademik başarı aile yapılarıyla ilişkilidir.

Samuelsson ve Granström (2007) “ Öğrencilerin Matematik Başarısı İçin Önemli Öngereklilikler” çalışmanın genel amacı, öğrencilerin matematik başarısındaki önkoşulları ortaya çıkarmaktır. Bu çalışma eğitsel önkoşullar ve aile arka planına odaklanmıştır. Ulusal çapta 120 farklı okulu kapsayan bir anket sonucunda 9. sınıfta okuyan 6758 öğrenciden toplanan veriler analiz edilmiştir. Sonuçlar göstermektedir ki, aynı sınıf ortamı ve eğitsel strateji, farklı öğrencilerde farklı etkiler oluşturabilmektedir. Bazı öğrenciler için belirli hedefler yüksek beklentiler ve katılım yönündeki teşvikler matematik dersine karşı olumlu tutum geliştirmede etkili olurken, aynı durumdaki başka öğrenciler bundan zarar görmekte ve olumsuz tutum geliştirmektedir.

Marks (2006) “Düşük Başarının Nedenleri Ve Sonuçları” araştırma düşük başarının nedenleri ve sonuçlarını araştırmıştır. Sosyoekonomik yapı, cinsiyet, ırk, bölge, aile türleriyle ilişkili olan düşük başarı okuma ve matematikte farklılık gösterir. Düşük başarı, okulu tamamlama ve üniversiteye girme olasılığını düşürür. Bu çalışma düşük başarının zararlı etkilerini azaltabilecek olan full-time çalışma ve eğitimi destekleyen politikalar önermektedir. Bulgulara göre, erkekler okuma alanında daha düşük başarı gösterirken matematikte önemli farklılıklar yoktur. Sosyoekonomik durum düşük başarı üzerinde orta derece bir etkiye sahiptir. Sosyoekonomik durumun etkisi Matematikte okumadan daha kuvvetlidir. Düşük başarıda önemli yöresel farklılıklar vardır. Bununla birlikte sosyoekonomik yapı ve diğer faktörler kontrol altına alındığında düşük okuma başarısında önemli bölgesel farklılıklar yoktur.

Davis-Kean (2005) “Ailenin Eğitiminin Ve Gelirinin Çocuğun Başarısına Etkisi: Ev Çevresi Ve Aile Beklentilerinin Dolaylı Etkisi” çalışmasının amacı, sosyoekonomik

durumların özellikle aile eğitimi ve gelirin çocukların akademik başarılarını ailenin düşünceleri ve davranışları aracılığıyla nasıl etkilediğini araştırmaktır. Araştırmada 8-12 yaş arasındaki 436'sı kız 433'ü erkek olmak üzere 868 çocuğun akademik başarılarında, yapısal eşitlik modeli kullanılarak sosyoekonomik faktörlerin dolaylı olarak etkisinin olduğu ayrıca ailenin eğitim düzeyinin önemli bir sosyoekonomik faktör olduğu ortaya konmuştur.

Blanden ve Gregg (2004) "Aile Geliri ve Eğitsel Beceri: Bir Yaklaşım İncelemesi ve Britanya İçin Bir Kanıt" araştırmada eğitsel becerilerdeki farklılıkların nedenleri, gelirin etkisi, zengin ve fakir ailelerde eğitsel becerilerdeki farklılığın nedenleri incelenmiştir. Bulgulara göre, İngiltere'de gelir hem düşük hem de yüksek eğitsel beceri elde etmede etkilidir. Fakat gelir etkisi zamana göre değişmiştir. Gelir eşitsizliklerinin çok fazla olması, eğitsel eşitsizlikleri de arttırmıştır.

Siddhanta ve Nandy (2003) "Eğitimde Cinsiyet Ayrımı: Yeni bir Araştırma" çalışmada 2001 nüfus sayımı sonuçlarına dayanarak okuryazarlık oranındaki cinsiyet eşitsizlikleri örneklerini göstermek için haritalandırma tekniği kullanılmıştır. Bu araştırmada ortalama eğitim öğretim süresindeki cinsiyet farkları, tarafsız eğitsel gelişimdeki cinsiyet ayrımı bozulmaları, eğitimdeki cinsiyet eşitliği ve ekonomik etki arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Kentsel nüfus için, ekonomik refah eğitsel katılımındaki cinsiyet farklarıyla mücadele edebilmiştir. Kırsal nüfus için, ekonomik refah eğitimdeki cinsiyet farkıyla önemli pozitif ilişkilere sahiptir. Hintli toplumlarda refah tek başına eğitimde cinsiyet eşitliğini garanti etmez.

Gregorio ve Lee (1999) "Eğitim ve Gelir Dağılımı" araştırma 1960 -1990 yılları arasında eğitimin gelire ilişkisini deneysel bir çalışmayla incelemiştir. Bulgulara göre, eğitime yüksek katılım ve eşit eğitim fırsatı gibi eğitim faktörleri gelir dağılımını daha eşit yapmada önemli rol oynar. Ayrıca devletin sosyal harcamaları eşit gelir dağılımına katkı sağlar. Bulgulara göre, eğitim eşitsizliği ve gelir arasında pozitif ilişkiler vardır. Yüksek eğitsel katılıma sahip ülkeler daha eşit gelir dağılımına sahiptir. Eğer eğitim eşitsizlikleri azaltılırsa gelir eşitsizlikleri de azalacaktır.

İlgili literatür incelendiğinde, akademik başarıyı etkileyen faktörler arasında en önemlileri ailenin sosyoekonomik durumu özellikle de ailenin geliri, ailenin eğitim durumu, aile büyüklüğü ve aile desteği, öğrenci özellikleri ve okul karakteristikleridir. Akademik başarı üzerinde bunların önemli etkileri bulunmuştur. Fakat bu etkilerin oranı bölgelere ve bölgelerin ekonomik ve kültürel gelişmişliklerine göre değişmektedir. Eğer öğrenciler daha fazla eğitsel kaynağa ve ev mülküne sahipse veya zengin ülkelerde ya da aile gelirinin eşit dağıldığı ülkelerde yaşıyorlarsa daha

fazla başarı göstermektedirler. Eşit gelir dağılımının sağlandığı ülkelerde eşit eğitim fırsatları da sağlanmaktadır. Eşit eğitim fırsatları da başarıyı arttırmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve verilerin analizi açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Araştırma okulun eğitim kaynakları ve aile değişkenlerinin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri ile ilişki durumunu ortaya koymayı amaçladığından analitik modelde bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Evren

Çalışma evreni, 2007–2008 öğretim yılında Burdur ili ilköğretim okullarında öğrenim gören 7. Sınıf öğrencileridir. 2007–2008 öğretim yılında Burdur ilinde ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin dağılımı ile ilgili veriler Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1.

Burdur İlindeki İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dağılımı

	Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı				Toplam
	Merkez	Merkez Köy	Toplam	Merkez		Merkez Köy		
				E	K	E	K	
Burdur	24	27	51	499	496	134	116	1245
Bucak	9	22	31	367	334	130	133	964
Çeltikçi	2	4	6	12	28	17	9	66
Ağlasun	3	4	7	42	36	23	19	120
Altınyayla	2	3	5	45	39	0	0	84
Çavdır	1	10	11	39	27	60	63	189
Karamanlı	3	2	5	56	41	0	0	97
Kemer	1	4	5	18	15	0	0	33
Tefenni	2	6	8	52	33	24	23	132
Yeşilova	3	10	13	52	63	36	41	192
Gölhisar	6	9	15	145	132	30	50	357
Toplam	56	101	157	1327	1244	454	454	3479

Tablo 1 incelendiğinde, Burdur il merkezinde 24, ilçe merkezlerinde 32, köylerde 101 ilköğretim okulu vardır. Burdur il merkezinde toplam 995 öğrenci, ilçe merkezlerinde 1576, köylerde 908 ilköğretim 7. sınıf öğrencisi vardır. En fazla öğrenci, il merkezinde ve Bucak ilçesindedir. Bunların 1245 tanesi (%36) Burdur merkez ve merkeze bağlı köy ilköğretim okullarında diğerleri ilçe merkezlerinde ve ilçeye bağlı köylerdedir. Burdur merkezden sonra en fazla öğrenci Bucak ilçesinde olup 964 tanedir (%28). En az öğrenci ise, Kemer ilçesinde olup bu oran %1'dir (33 tane). En fazla okul sayısı il merkezinde (%32) ve Bucak ilçesindedir (%20). En az okul sayısı, Karamanlı, Kemer ve Altınyayla ilçelerinde olup bu oran %3'tür.

Örneklem

Araştırmanın amacına uygun olarak "iki aşamalı örneklem" seçimi yapılmıştır. İlk aşamada yerleşim yerlerine göre örneklem seçimi "gelişigüzel yerleşim kümeli örnekleme" ile yapılmıştır (Geray, 2006). Yerleşim yeri olarak; il merkezi, ilçe merkezi, kasaba ve köyler alınmıştır. İl merkezi olarak Burdur il merkezi, ilçe merkezi olarak Bucak, Yeşilova, Gölhisar seçilmiştir. Kasaba ve köyler olarak da Burdur il merkezine bağlı Kozluca ilköğretim okulu, Ömer Naci Bozkurt ilköğretim okulu, Kayaaltı ilköğretim okulu, Yazıköy ilköğretim okulu seçilmiştir. Bucak ilçesine bağlı Kocaaliler, Karapınar, Susuz köylerindeki ilköğretim okulları seçilmiştir. Yeşilova ilçesine bağlı Harmanlı köyü, Salda kasabası ilköğretim okulları seçilmiştir.

Yerleşim yerlerine göre örneklem seçilen okullarla ilgili veriler Tablo 2' de verilmiştir. Tablo 2'ye göre; Burdur ili merkezden 19 okul ve 802 öğrenci (410 E, 392 K), merkeze bağlı köylerden 4 okul ve 134 öğrenci (75E, 59 K), Bucak ilçe merkezinden 5 okul ve 531 öğrenci (280 E, 251 K), ilçeye bağlı köylerden 3 okul ve 102 öğrenci (49 E, 53 K), Gölhisar ilçe merkezinden 6 okul ve 277 öğrenci (145 E, 132 K), Yeşilova ilçe merkezinden 2 okul ve 115 öğrenci (52 E, 63 K), ilçeye bağlı köylerden 2 okul ve 33 öğrenci (18 E, 15 K) seçilerek toplam 1994 öğrenciye anket uygulanmıştır. Bunların 1284 tanesi üzerinde analiz yapılmıştır.

Tablo 2.

Örneklem Seçilen Okullardaki Öğrenci ve Okul Sayıları Dağılımı

	Okul Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Bayan Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı
Burdur İl Merkezi	19	410	392	802
Burdur Merkeze Bağlı Köyler	4	75	59	134
Bucak İlçe Merkezi	5	280	251	531
Bucak Merkeze Bağlı Köyler	3	49	53	102
Göhlhisar İlçe Merkezi	6	145	132	277
Yeşilova İlçe Merkezi	2	52	63	115
Yeşilova Merkeze Bağlı Köyler	2	18	15	33
TOPLAM	41	1029	965	1994

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında belge tarama tekniği, kişisel bilgiler anketi (Öğrenci Anketi) ve kurumsal bilgi anketi (Okul Anketi) kullanılmıştır. Öğrenci anketi Ek-2'de ve Okul anketi Ek-3'te gösterilmiştir. Öğrenci ve Okul anketleri, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) 2006 Raporu'ndan derlenerek oluşturulmuştur. Anketlerin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için, uzman görüşleri ve okul müdürlerinin görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin akademik başarıları (Seviye Belirleme Sınav sonuçları, Yılsonu Başarı Puanları ve Sınıf Puanları) ile ilgili veriler örneklem seçilen okul yönetimlerinden ve ankette öğrencilere sorularak elde edilmiştir. Kişisel bilgiler formunda, öğrencilerin cinsiyetleri, sosyoekonomik düzeyleri, aile bilgileri gibi demografik özelliklere ait bilgiler yer almaktadır. Sosyoekonomik değişkenleri tanımlamak için; cinsiyet, aile geliri, anne ve babanın eğitim düzeyi, aile büyüklüğü, kardeş sayısı, okuyan kardeş sayısı, dersane, kurs ve özel derse gitme, kurs süresi, kurs ücreti, aile desteği ve yaşanan yerleşim yeri kullanılmıştır. Kurumsal bilgiler anketinde okul özellikleriyle ilgili bilgiler yer almaktadır. Okul özellikleri olarak; okulun yapısı ve örgütlenmesi, okulun kaynakları, personel durumu, sorumluluk ve okula öğrenci alış uygulamalarıyla ilgili maddeler kullanılmıştır. Personel durumuna ilişkin olarak, çeşitli branşlardaki öğretmen miktarının yeterli olup olmaması, öğretmenlerin görev süreleri, mesleki becerileri kullanılmıştır. Oluşturulan bu anketler doğrudan uygulayıcı tarafından devlet okullarında uygulanmıştır. İl merkezindeki özel okula da uygulanmak istenmiş fakat izin verilmemiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler üzerinde aritmetik ortalama, standart sapma, yüzdelik ve frekans dağılımı istatistik teknikleri kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişki durumunu belirlemek için ise, korelasyon, çift yönlü varyans analizi, çoklu regresyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Cinsiyete göre öğrencilerin akademik başarıları arasındaki fark için t- testi; yerleşim birimlerine göre öğrencilerin akademik başarıları arasındaki fark için ANOVA; anlamlılık düzeyleri için LSD tekniği kullanılmıştır. Sosyoekonomik değişkenler ve okul değişkenlerinin akademik başarı puanları üzerinde etkisini belirlemek için “oklu doğrusal regresyon” tekniği kullanılmıştır. Anlamlılık durumları $p < 0.05$ düzeyine göre değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları açıklanmıştır. Alt amaçlarla ilgili veri analiz sonuçları verilmiş açıklamalar yapılmış ve ilgili araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Öğrencinin Akademik Başarısı İle Sosyoekonomik Özellikleri Arasındaki İlişki

Bu bölümde öğrencilerin akademik başarısı ile sosyoekonomik özellikler arasındaki ilişkiler cinsiyete ve yerleşim yerlerine göre incelenmiştir.

Cinsiyete Göre Öğrencilerin Genel Akademik Başarılarına Ait Bulgular

Öğrencilerin cinsiyete göre SBS, YBP ve SP ortalama değerleri ve analiz sonuçları Tablo 3' te verilmiştir.

Tablo 3.

Cinsiyete göre SBS, YBP ve SP Ortalama Değerleri ve Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S	t	df	F	p
SBS	Kız	652	355,98	82,174	2,184	1265	3,108	,029
	Erkek	615	345,81	83,502	2,183			
YBP	Kız	534	83,60	31,532	3,777	1025	,022	,000
	Erkek	493	77,36	19,566	3,844			
SP	Kız	475	379,73	73,027	1,829	873	4,732	,068
	Erkek	400	370,62	73,838	1,827			

Tablo 3 incelendiğinde kız öğrencilerin SBS ($\bar{X}$: 355,98), YBP ($\bar{X}$: 83.60) ve SP ($\bar{X}$: 379,73) ortalamaları erkek öğrencilerin SBS ($\bar{X}$: 345,81), YBP ($\bar{X}$: 77,36) ve SP ($\bar{X}$: 370,62) ortalama değerlerinden yüksektir. Ancak t-testi analiz sonuçlarına göre, cinsiyete göre SBS ve YBP ortalamaları arasındaki fark anlamlı iken SP arasındaki fark anlamlı değildir. SBS puanları ($F_{(2-1265)} = 3.108$, $p < 0.05$) ve YBP' de ($F_{(2-1025)} = .022$, $p < 0.05$) kızlar lehine anlamlı bir farklılık vardır. Buna göre kızların erkeklerden daha başarılı olduğu söylenebilir.

Yerleşim Yerlerine Göre Öğrencilerin Genel Akademik Başarılarına Ait Bulgular

Yerleşim birimlerine göre Öğrencilerin ortalama SBS, YBP ve SP değerleri ve analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Yerleşim Birimlerine Göre Öğrencilerin Ortalama SBS, YBP ve SP Değerleri ve Analiz Sonuçları

		n	$\bar{X}$	S	df	F	p	Farkın Kaynağı
SBS	İl Merkezi	638	353,74	74,59				A-B
	İlçe Merkezi	415	382,31	68,05		123,074	,000	A-C
	Köy	214	282,37	92,64				B-C
	Toplam	1267	351,04	82,94	1266			
YBP	İl Merkezi	438	81,25	30,86				A-B
	İlçe Merkezi	386	85,30	24,95		22,279	,000	A-C
	Köy	203	70,27	14,42				B-C
	Toplam	1027	80,60	26,64	1026			
SP	İl Merkezi	385	373,84	68,91				A-B
	İlçe Merkezi	346	396,20	70,88		44,792	,000	A-C
	Köy	144	330,58	71,14				B-C
	Toplam	875	375,56	73,49	874			

A: İl merkezi, B ilçe Merkezi, C: Köy

Tablo 4'te yerleşim yerlerine göre öğrencilerin akademik başarıları incelendiğinde, SBS puanında ($F_{(3-1266)}=123.074$, $p<0.05$), yılsonu başarısında ($F_{(3-1026)}=22.279$, $p<0.05$) ve sınıf başarısında ($F_{(3-874)}=44.792$, $p<0.05$) ilçe merkezleri lehine anlamlı bir farklılık vardır (SBS $\bar{X}$ il: 353.74, ilçe: 382.31, Köy 282.37; YBP $\bar{X}$ il: 81.25, ilçe:85.30, köy: 70.27; SP $\bar{X}$ il: 373.84, ilçe: 396.20, köy: 330.58). Buna göre ilçe merkezlerindeki öğrencilerin akademik başarılarının il merkezi ve köylerdeki öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Yerleşim yerlerine göre akademik başarının anlamlılık durumları incelendiğinde, yerleşim yerleriyle akademik başarı arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0.05$). Bu farkın kaynağına bakıldığında öğrencilerin SBS, YBP ve SP'leri bakımından il ve ilçe, il ve köy, ilçe ve köy arasında farklılıklar olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin SBS Başarısında Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular

Cinsiyete göre öğrencilerin çeşitli sosyoekonomik değişkenleri ve SBS başarıları ile ilgili analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Cinsiyetine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve Öğrencilerin SBS Puanları ile İlgili Analiz Sonuçları

Cinsiyeti	R	R ²	Uyarlanmış R ²	df	F	p
Kız	.590	.348	.339	648	37.936	.000
Erkek	.712	.507	.500	610	68.698	.000

Bağımsız değişkenler: Ailenin Derslere Yardımı, Herhangi Bir Okulda Okumakta Olan Kardeş Sayısı, Dershane, Kurs Özel Ders, Annenin Eğitim Düzeyi, Aile Büyüklüğü, Tahmini Kurs Parası, Ailenin Aylık Ortalama Geliri, Kurs Alınan Süre, Babanın Eğitim Düzeyi

Tablo 5 incelendiğinde sosyoekonomik özelliklerin öğrencilerin SBS başarıları üzerinde cinsiyete göre anlamlı etkileri vardır ($F_{Kız(2-648)} = 47.439$, $p < 0.05$). ($F_{Erkek(2-610)} = 73.520$, $p < 0.05$). Kız öğrencilerin SBS puanlarının %33.9'u; erkek öğrencilerin SBS puanlarının %50'sinin bu sosyoekonomik değişkenlere bağlı olduğu söylenebilir. Buna göre sosyoekonomik değişkenlerin erkek öğrencilerin almış oldukları SBS puanları üzerinde daha fazla etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 6'da öğrencilerin cinsiyete göre SBS puanları ile sosyoekonomik özellikler arasındaki ilişki durumu verilmiştir.

Tablo 6.

Cinsiyete Göre SBS Puanları ile Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki Durumu

	Standartlaştırılmış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar			
	B	Std. Er	B	B	p	
Kız	(Constant)	173.94	21.145		8.226	.000
	Annenin Eğitim Düzeyi	3.80	2.824	.061	1.348	.178
	Babanın Eğitim Düzeyi	11.47	2.617	.207	4.383	.000
	Ailenin Aylık Ortalama Geliri	7.83	2.415	.138	3.244	.001
	Okumakta Olan Kardeş Sayısı	9.60	4.075	.083	2.356	.019
	Dershane, Kurs Özel Ders	49.94	7.742	.317	6.452	.000
	Kurs Alınan Süre	-.32	.062	-.218	-5.228	.000
	Tahmini Kurs Parası	.02	.006	.144	3.462	.001
	Aile Büyüklüğü	1.81	3.123	.021	.580	.562
	Ailenin Derslere Yardımı	-2.17	6.011	-.012	-.361	.718
Erkek	(Constant)	256.68	20.283		12.655	.000
	Annenin Eğitim Düzeyi	5.93	2.418	.092	2.455	.014
	Babanın Eğitim Düzeyi	7.80	2.182	.144	3.577	.000
	Ailenin Aylık Ortalama Geliri	7.37	2.287	.126	3.226	.001
	Okumakta Olan Kardeş Sayısı	12.51	3.882	.103	3.224	.001
	Dershane, Kurs Özel Ders	29.42	8.295	.166	3.547	.000
	Kurs Alınan Süre	2.11	.326	.263	6.490	.000
	Tahmini Kurs Parası	.01	.006	.110	2.667	.008
	Aile Büyüklüğü	-9.54	3.040	-.100	-3.140	.002
	Ailenin Derslere Yardımı	-14.38	5.180	-.080	-2.777	.006

Bağımlı Değişken: SBS

Tablo 6'da Beta değerleri incelendiğinde kız öğrencilerin SBS puanları üzerinde en fazla etkili olan değişkenin dershane kurs ve özel ders alma olduğu söylenebilir. Erkek öğrencilerin SBS puanları üzerinde ise, en fazla etkiye kurs alınan sürenin sahip olduğu söylenebilir. Kız öğrencilerin SBS puanları üzerinde annenin eğitimi, aile büyüklüğü ve ailenin derslere yardımcı olma değişkenlerinin etkide bulunmadığı söylenebilir ($p>0.05$). Erkek öğrencilerin SBS puanları üzerinde seçilen bütün sosyoekonomik değişkenlerin etkide bulunduğu söylenebilir ($p<0.05$).

Yerleşim yerlerine göre öğrencilerin çeşitli sosyoekonomik değişkenleri ve SBS başarıları ile ilgili analiz sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Yerleşim yerlerine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve SBS Puanları İle İlgili Analiz Sonuçları

OBYY	R	R ²	Uyarlanmış R ²	df	F	p
İl Merkezi	.637	.406	.397	633	47.367	.000
İlçe Merkezi	.600	.360	.345	413	25.202	.000
Köy	.596	.356	.327	211	12.395	.000

Bağımsız Değişkenler: Ailenin Derslere Yardımı, Herhangi Bir Okulda Okumakta Olan Kardeş Sayısı, Dershane, Kurs Özel Ders, Annenin Eğitim Düzeyi, Aile Büyüklüğü, Tahmini Kurs Parası, Ailenin Aylık Ortalama Geliri, Kurs Alınan Süre, Babanın Eğitim Düzeyi

Tablo 7 incelendiğinde, sosyoekonomik değişkenlerin öğrencilerin SBS başarıları üzerinde yerleşim birimlerine göre anlamlı etkileri vardır ($F_{il(3-633)}=47.367$, $p<0.05$) ($F_{ilçe(3-413)}=25.202$, $p<0.05$) ($F_{köy(3-211)}=12.395$, $p<0.05$). İl merkezindeki öğrencilerin SBS puanlarının %39.7'si, ilçe merkezindeki öğrencilerin SBS puanlarının %34.5'i ve köylerdeki öğrencilerin SBS puanlarının %32.7'sinin bu sosyoekonomik değişkenlere bağlı olduğu söylenebilir. Buna göre sosyoekonomik değişkenlerin il merkezindeki öğrencilerin SBS puanları üzerinde daha etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 8'de öğrencilerin yerleşim yerlerine göre SBS başarıları ile sosyoekonomik özellikler arasındaki ilişki durumu verilmiştir.

Tablo 8.

Yerleşim Yerlerine Göre SBS Puanları İle Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki Durumu

OBYB	Standartlaştırılmış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar		
	B	Std. Error	B	B	p
(Constant)	220.785	20.147		10.958	.000
İl Merkezi					
Annenin Eğitim Düzeyi	6.597	2.169	.124	3.042	.002
Babanın Eğitim Düzeyi	10.623	2.063	.225	5.148	.000
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	6.355	2.239	.116	2.839	.005
Okumakta Olan Kardeş Sayısı	8.953	3.878	.080	2.309	.021
Dershane, Kurs Özel Ders	37.969	7.437	.216	5.106	.000
Kurs Alınan Süre	.231	.081	.092	2.843	.005
Tahmini Kurs Parası	.018	.006	.138	3.285	.001
Aile Büyüklüğü	-5.421	3.025	-.062	-1.792	.074
Ailenin Derslere Yardımı	-6.384	5.182	-.039	-1.232	.218
(Constant)	222.907	22.415		9.945	.000
İlçe Merkezi					
Annenin Eğitim Düzeyi	6.133	2.865	.117	2.141	.033
Babanın Eğitim Düzeyi	7.790	2.581	.174	3.018	.003
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	3.280	2.476	.068	1.325	.186
Okumakta Olan Kardeş Sayısı	11.617	4.073	.128	2.852	.005
Dershane, Kurs Özel Ders	63.577	9.506	.510	6.688	.000
Kurs Alınan Süre	-.575	.077	-.501	-7.499	.000
Tahmini Kurs Parası	.006	.006	.048	.915	.361
Aile Büyüklüğü	.946	3.411	.013	.277	.782
Ailenin Derslere Yardımı	-12.721	6.160	-.086	-2.065	.040
(Constant)	174.934	43.742		3.999	.000
Köy					
Annenin Eğitim Düzeyi	-.509	12.049	-.003	-.042	.966
Babanın Eğitim Düzeyi	7.350	7.083	.063	1.038	.301
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	-1.216	5.500	-.013	-.221	.825
Okumakta Olan Kardeş Sayısı	6.685	7.856	.052	.851	.396
Dershane, Kurs Özel Ders	70.782	16.812	.383	4.210	.000
Kurs Alınan Süre	1.994	1.287	.144	1.549	.123
Tahmini Kurs Parası	.020	.016	.103	1.276	.204
Aile Büyüklüğü	-5.034	5.425	-.055	-.928	.355
Ailenin Derslere Yardımı	-3.292	11.158	-.017	-.295	.768

Bağımlı Değişken: SBS

Beta değerleri incelendiğinde, il merkezindeki öğrencilerin SBS puanları üzerinde en fazla babanın eğitim durumunun etkili olduğu söylenebilir. İlçe merkezlerinde ve köylerde ise en fazla etkili olan değişkenin, dershane kurs ve özel ders alma olduğu söylenebilir. Ayrıca il merkezinde öğrencilerin SBS puanları üzerinde aile büyüklüğü ve ailenin derslere yardımcı olması değişkenlerinin etkili olmadığı söylenebilir ($p>0.05$). İlçe merkezlerinde aylık ortalama gelir, kurs parası ve aile büyüklüğünün öğrencilerin SBS puanları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir ($p>0.05$). Köylerde ise sadece dershane kurs ve özel ders alma değişkenin öğrencilerin SBS puanları üzerinde etkili olduğu söylenebilir ($p<0.05$).

Öğrencilerin YBP'leri Üzerinde Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular

Cinsiyete göre öğrencilerin çeşitli sosyoekonomik değişkenleri ve YBP'leri ile ilgili analiz sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Cinsiyetine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve YBP İle İlgili Analiz Sonuçları

Cinsiyeti	R	R ²	Uyarlanmış R ²	df	F	p
Kız	.561	.314	.302	530	26.525	.000
Erkek	.642	.412	.401	489	37.323	.000

Bağımsız değişkenler: Ailenin Derslere Yardımı, Herhangi Bir Okulda Okumakta Olan Kardeş Sayısı, Dershane, Kurs Özel Ders, Annenin Eğitim Düzeyi, Aile Büyüklüğü, Tahmini Kurs Parası, Ailenin Aylık Ortalama Geliri, Kurs Alınan Süre, Babanın Eğitim Düzeyi

Tablo 9 incelendiğinde, cinsiyete göre öğrencilerin YBP'leri üzerinde sosyoekonomik değişkenlerin anlamlı etkileri vardır ($F_{kız(2-530)}=26.525$, $p<0.05$) ($F_{erkek(2-489)}=37.323$, $p<0.05$). Kız öğrencilerin YBP'lerinin %30.2'si; erkek öğrencilerin YBP'lerinin %40.1'inin bu sosyoekonomik değişkenlere bağlı olduğu söylenebilir. Buna göre sosyoekonomik değişkenlerin erkek öğrencilerin YBP'leri üzerinde daha fazla etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 10'da cinsiyete göre öğrencilerin YBP'leri ile sosyoekonomik özellikler arasındaki ilişki durumu verilmiştir.

Tablo 10.

Cinsiyete Göre YBP İle Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki Durumu

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar		
	B	Std. Er	B	B	p
Kız					
(Constant)	92.987	8.076		11.514	.000
Annenin Eğitim Düzeyi	.783	1.068	.039	.734	.464
Babanın Eğitim Düzeyi	.826	1.009	.046	.819	.413
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	.595	.887	.033	.671	.502
Okumakta Olan Kardeş Sayısı	5.203	1.583	.134	3.287	.001
Dershane, Kurs Özel Ders	4.486	2.843	.088	1.578	.115
Kurs Alınan Süre	.169	.022	.383	7.801	.000
Tahmini Kurs Parası	.000	.002	.003	.071	.943
Aile Büyüklüğü	-7.591	1.279	-.244	-5.935	.000
Ailenin Derslere Yardımı	.509	2.253	.009	.226	.821
Erkek					
(Constant)	58.327	4.014		14.532	.000
Annenin Eğitim Düzeyi	.784	.484	.075	1.621	.106
Babanın Eğitim Düzeyi	1.133	.426	.132	2.656	.008
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	.717	.451	.078	1.589	.113
Okumakta Olan Kardeş Sayısı	1.542	.763	.078	2.020	.044
Dershane, Kurs Özel Ders	6.236	1.617	.214	3.857	.000
Kurs Alınan Süre	.229	.065	.177	3.536	.000
Tahmini Kurs Parası	.003	.001	.138	2.830	.005
Aile Büyüklüğü	-1.036	.590	-.068	-1.757	.080
Ailenin Derslere Yardımı	-.875	1.022	-.030	-.856	.392

Bağımlı Değişken: YBP

Beta değerleri incelendiğinde kız öğrencilerin YBP'leri üzerinde en fazla etkili olan değişkenin kurs alınan süre olduğu söylenebilir. Erkek öğrencilerin YBP'leri üzerinde ise, en fazla etkiye dershane, kurs özel ders alma değişkeninin sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca, kız öğrencilerin YBP'leri üzerinde okuyan kardeş sayısı, kurs alınan süre, aile büyüklüğü gibi sosyoekonomik değişkenlerin etkili olduğu söylenebilir ($p < 0.05$). Erkek öğrencilerin YBP'leri üzerinde aile büyüklüğü, ailenin derslere yardımı, aylık ortalama gelir, annenin eğitim düzeyi gibi sosyoekonomik değişkenlerin etkide bulunmadığı söylenebilir ($p > 0.05$).

Yerleşim yerlerine göre öğrencilerin çeşitli sosyoekonomik değişkenleri ve YBP'leri ile ilgili analiz sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.

Yerleşim yerlerine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve Öğrencilerin YBP'leri İle İlgili Analiz Sonuçları

OBYYB	R	R ²	Uyarlanmış R ²	df	F	p
İl Merkezi	.461	.212	.196	433	12.710	.000
İlçe Merkezi	.701	.491	.479	384	40.243	.000
Köy	.517	.267	.233	201	7.789	.000

Bağımsız değişkenler: Ailenin Derslere Yardımı, Herhangi Bir Okulda Okumakta Olan Kardeş Sayısı, Dershane, Kurs Özel Ders, Annenin Eğitim Düzeyi, Aile Büyüklüğü, Tahmini Kurs Parası, Ailenin Aylık Ortalama Geliri, Kurs Alınan Süre, Babanın Eğitim Düzeyi

Tablo 11 incelendiğinde, sosyoekonomik değişkenlerin öğrencilerin YBP'leri üzerinde yerleşim birimlerine göre anlamlı etkileri vardır ($F_{il(3-433)}=12.710$, $p<0.05$) ($F_{ilçe(3-384)}=40.243$, $p<0.05$) ($F_{köy(3-201)}=7.789$, $p<0.05$). İl merkezindeki öğrencilerin YBP'lerinin %19.6'sı, ilçe merkezindeki öğrencilerin YBP'lerinin %47.9'u ve köylerdeki öğrencilerin YBP'lerinin %23.3'ünün bu sosyoekonomik değişkenlere bağlı olduğu söylenebilir. Buna göre sosyoekonomik değişkenlerin ilçe merkezindeki öğrencilerin yılsonu puanları üzerinde daha etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 12'de öğrencilerin yerleşim yerlerine göre YBP'leri ile sosyoekonomik özellikler arasındaki ilişki durumu verilmiştir.

Tablo 12.

Yerleşim Yerlerine Göre Öğrencilerin YBP'leri İle Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki Durumu

OBYB	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar		
	B	Std. Error	B	B	p
(Constant)	74.057	7.960		9.303	.000
Annenin Eğitim Düzeyi	1.861	.802	.136	2.321	.021
Babanın Eğitim Düzeyi	1.788	.759	.147	2.355	.019
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	.404	.829	.028	.487	.626
Okumakta Olan Kardeş Sayısı	4.278	1.542	.136	2.774	.006
Dershane, Kurs Özel Ders	9.008	2.805	.180	3.212	.001
Kurs Alınan Süre	.012	.025	.022	.484	.629
Tahmini Kurs Parası	.000	.002	-.012	-.217	.828
Aile Büyüklüğü	-5.883	1.223	-.237	-4.810	.000
Ailenin Derslere Yardımı	-1.498	1.949	-.034	-.769	.443
(Constant)	105.632	7.693		13.730	.000
Annenin Eğitim Düzeyi	-.407	.952	-.022	-.427	.669
Babanın Eğitim Düzeyi	1.272	.872	.078	1.459	.145
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	.610	.841	.034	.725	.469
Okumakta Olan Kardeş Sayısı	3.217	1.401	.095	2.297	.022
Dershane, Kurs Özel Ders	-11.942	3.281	-.258	-3.640	.000
Kurs Alınan Süre	.331	.026	.814	12.730	.000
Tahmini Kurs Parası	.006	.002	.138	2.890	.004
Aile Büyüklüğü	-4.448	1.202	-.155	-3.701	.000
Ailenin Derslere Yardımı	1.539	2.093	.029	.735	.463
(Constant)	59.113	7.581		7.797	.000
Annenin Eğitim Düzeyi	-.633	2.100	-.020	-.302	.763
Babanın Eğitim Düzeyi	-.075	1.206	-.004	-.062	.951
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	-.583	.950	-.040	-.614	.540
Okumakta Olan Kardeş Sayısı	.263	1.361	.013	.193	.847
Dershane, Kurs Özel Ders	6.088	2.854	.211	2.133	.034
Kurs Alınan Süre	.205	.216	.096	.950	.343
Tahmini Kurs Parası	.008	.003	.282	3.211	.002
Aile Büyüklüğü	-.044	.965	-.003	-.045	.964
Ailenin Derslere Yardımı	.882	1.912	.030	.461	.645

Bağımlı Değişken: YBP

Beta değerleri incelendiğinde, il merkezindeki öğrencilerin YBP'leri üzerinde en fazla etkili olan değişkenin dershane, kurs, özel ders alma olduğu söylenebilir. İlçe merkezlerinde öğrencilerin YBP'leri üzerinde en fazla etkiye kurs alınan sürenin sahip olduğu söylenebilir. Köylerde ise en fazla etkiye kurs ücretinin sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca il merkezinde öğrencilerin YBP'leri üzerinde aylık ortalama gelir,

kurs alınan süre, kurs ücreti, ailenin derslere yardımı gibi değişkenlerin etkili olmadığı söylenebilir ($p>0.05$). İlçe merkezlerinde ise, öğrencilerin YBP'leri üzerinde anne ve babanın eğitim düzeyi, aylık ortalama gelir, ailenin derslere yardımı gibi değişkenlerin etkili olmadığı söylenebilir ($p>0.05$). Köylerde ise öğrencilerin YBP'leri üzerinde dersane, kurs ve özel ders alma durumu ve kurs ücreti dışında diğer sosyoekonomik değişkenlerin etkili olmadığı söylenebilir ($p>0.05$).

Öğrencilerin SP'leri Üzerinde Etkili Olan Sosyoekonomik Değişkenlere Ait Bulgular

Cinsiyete göre öğrencilerin çeşitli sosyoekonomik değişkenleri ve SP'leri ile ilgili analiz sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13.

Cinsiyetine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve SP İle İlgili Analiz Sonuçları

Cinsiyeti	R	R ²	Uyarlanmış R ²	df	F	p
Kız	.495	.245	.231	472	16.720	.000
Erkek	.719	.517	.505	396	45.974	.000

Bağımsız değişkenler: Ailenin Derslere Yardımı, Herhangi Bir Okulda Okumakta Olan Kardeş Sayısı, Dersane, Kurs Özel Ders, Annenin Eğitim Düzeyi, Aile Büyüklüğü, Tahmini Kurs Parası, Ailenin Aylık Ortalama Geliri, Kurs Alınan Süre, Babanın Eğitim Düzeyi

Tablo 13 incelendiğinde, cinsiyete göre öğrencilerin SP'leri üzerinde sosyoekonomik değişkenlerin anlamlı etkileri olduğu görülmektedir ($F_{kız(2-472)}=16.720$, $p<0.05$) ($F_{erkek(2-396)}=45.974$, $p<0.05$). Kız öğrencilerin SP'lerinin %23.1'i; erkek öğrencilerin SP'lerinin %50.5'inin bu sosyoekonomik değişkenlere bağlı olduğu söylenebilir. Buna göre sosyoekonomik değişkenlerin erkek öğrencilerin SP'leri üzerinde daha fazla etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 14'te cinsiyete göre öğrencilerin SP'leri ile sosyoekonomik özellikler arasındaki ilişki durumu verilmiştir.

Tablo 14.

Cinsiyete Göre Öğrencilerin SP'leri İle Sosyoekonomik Özellikler Arasındaki İlişki Durumu

<i>Cinsiyeti</i>	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar			
	B	Std. Er	B	B	p	
Kız	(Constant)	232.128	24.400	9.513	.000	
	Annenin Eğitim Düzeyi	.091	3.166	.002	.029	.977
	Babanın Eğitim Düzeyi	9.724	2.862	.197	3.398	.001
	Ailenin Aylık Ortalama Geliri	6.232	2.664	.122	2.339	.020
	Okumakta Olan Kardeş Sayısı	-.144	4.667	-.001	-.031	.975
	Dershane, Kurs Özel Ders	26.658	8.508	.198	3.133	.002
	Kurs Alınan Süre	-.276	.062	-.248	-4.432	.000
	Tahmini Kurs Parası	.024	.006	.196	3.815	.000
	Aile Büyüklüğü	13.176	3.528	.170	3.735	.000
	Ailenin Derslere Yardımı	-12.462	6.669	-.079	-1.869	.062
Erkek	(Constant)	304.137	21.361	14.238	.000	
	Annenin Eğitim Düzeyi	5.686	2.652	.096	2.144	.033
	Babanın Eğitim Düzeyi	3.852	2.329	.081	1.654	.099
	Ailenin Aylık Ortalama Geliri	8.947	2.514	.175	3.559	.000
	Okumakta Olan Kardeş Sayısı	14.842	3.976	.143	3.733	.000
	Dershane, Kurs Özel Ders	15.302	8.773	.096	1.744	.082
	Kurs Alınan Süre	2.139	.344	.303	6.217	.000
	Tahmini Kurs Parası	.018	.006	.148	2.993	.003
	Aile Büyüklüğü	-8.437	3.173	-.101	-2.659	.008
	Ailenin Derslere Yardımı	-13.388	5.534	-.086	-2.419	.016

Bağımlı Değişken: SP

Beta değerleri incelendiğinde kız öğrencilerin SP'leri üzerinde en fazla etkili olan değişkenin dershane, kurs ve özel dersin olduğu söylenebilir. Erkek öğrencilerin SP'leri üzerinde ise, en fazla etkiye kurs alınan sürenin sahip olduğu söylenebilir. Kız öğrencilerin SP'leri üzerinde okuyan kardeş sayısı, annenin eğitim düzeyi, ailenin derslere yardımı gibi sosyoekonomik değişkenlerin etkili olmadığı söylenebilir ($p>0.05$). Erkek öğrencilerin SP'leri üzerinde sadece babanın eğitim düzeyinin ve dershane, kurs ve özel ders değişkenlerinin etkili olmadığı söylenebilir ($p>0.05$).

Yerleşim yerlerine göre öğrencilerin çeşitli sosyoekonomik değişkenleri ve SP'leri ile ilgili analiz sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15.

*Yerleşim yerlerine Göre Sosyoekonomik Değişkenler ve SP İle İlgili Analiz**Sonuçları*

OBYS	R	R ²	Uyarlanmış R ²	df	F	p
İl Merkezi	.559	.312	.296	381	18.768	.000
İlçe Merkezi	.586	.343	.326	344	19.456	.000
Köy	.597	.357	.313	142	8.204	.000

Bağımsız değişkenler: Ailenin Derslere Yardımı, Herhangi Bir Okulda Okumakta Olan Kardeş Sayısı, Dershane, Kurs Özel Ders, Annenin Eğitim Düzeyi, Aile Büyüklüğü, Tahmini Kurs Parası, Ailenin Aylık Ortalama Geliri, Kurs Alınan Süre, Babanın Eğitim Düzeyi

Tablo 15 incelendiğinde, sosyoekonomik değişkenlerin öğrencilerin SP'leri üzerinde yerleşim birimlerine göre anlamlı etkileri vardır ($F_{il(3-381)}=18.768$, $p<0.05$) ($F_{ilçe(3-344)}=19.456$, $p<0.05$) ($F_{köy(3-142)}=8.204$, $p<0.05$). İl merkezindeki öğrencilerin SP'lerinin %29.6'sı, ilçe merkezindeki öğrencilerin SP'lerinin %32.6'sı ve köylerdeki öğrencilerin SP'lerinin %31.3'ünün bu sosyoekonomik değişkenlere bağlı olduğu söylenebilir. Buna göre sosyoekonomik değişkenlerin ilçe merkezindeki öğrencilerin SP'leri üzerinde daha etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 16'da yerleşim yerlerine göre öğrencilerin SP'leri ile sosyoekonomik değişkenler arasındaki ilişki durumu verilmiştir.

Tablo 16.

Yerleşim Yerlerine Göre SP İle Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki İlişki Durumu

<i>Cinsiyeti</i>	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar			
	B	Std. Error	B	B	p	
İl Merkezi	(Constant)	272.276	24.805	10.977	.000	
	Annenin Eğitim Düzeyi	3.773	2.725	.076	1.385	.167
	Babanın Eğitim Düzeyi	6.561	2.478	.158	2.648	.008
	Ailenin Aylık Ortalama Geliri	5.382	2.791	.111	1.929	.055
	Okumakta Olan Kardeş Sayısı	9.612	4.751	.096	2.023	.044
	Dershane, Kurs Özel Ders	30.078	9.173	.185	3.279	.001
	Kurs Alınan Süre	.201	.078	.115	2.572	.010
	Tahmini Kurs Parası	.021	.006	.180	3.201	.001
	Aile Büyüklüğü	-1.443	3.395	-.020	-.425	.671
	Ailenin Derslere Yardımı	-11.394	6.135	-.081	-1.857	.064
İlçe Merkezi	(Constant)	212.386	26.761	7.936	.000	
	Annenin Eğitim Düzeyi	3.546	3.257	.064	1.089	.277
	Babanın Eğitim Düzeyi	8.417	2.943	.178	2.860	.004
	Ailenin Aylık Ortalama Geliri	3.451	2.891	.067	1.194	.233
	Okumakta Olan Kardeş Sayısı	7.145	4.721	.074	1.513	.131
	Dershane, Kurs Özel Ders	60.508	11.048	.477	5.477	.000
	Kurs Alınan Süre	-.632	.086	-.577	-7.374	.000
	Tahmini Kurs Parası	.010	.007	.078	1.363	.174
	Aile Büyüklüğü	9.317	3.924	.118	2.374	.018
	Ailenin Derslere Yardımı	-13.132	7.195	-.084	-1.825	.069
Köy	(Constant)	307.575	44.995	6.836	.000	
	Annenin Eğitim Düzeyi	-12.749	11.729	-.083	-1.087	.279
	Babanın Eğitim Düzeyi	-1.018	7.121	-.011	-.143	.887
	Ailenin Aylık Ortalama Geliri	3.779	5.446	.053	.694	.489
	Okumakta Olan Kardeş Sayısı	6.240	7.606	.062	.820	.413
	Dershane, Kurs Özel Ders	12.604	16.692	.089	.755	.452
	Kurs Alınan Süre	2.776	1.072	.287	2.589	.011
	Tahmini Kurs Parası	.034	.013	.254	2.558	.012
	Aile Büyüklüğü	.382	6.234	.004	.061	.951
	Ailenin Derslere Yardımı	-6.885	11.371	-.044	-.605	.546

Bağımlı Değişken: SP

Beta değerleri incelendiğinde, il merkezindeki ve ilçe merkezindeki öğrencilerin SP'leri üzerinde en etkili olan değişkenin dershane, kurs ve özel ders alma olduğu söylenebilir. Köylerde ise, öğrencilerin SP'leri üzerinde en fazla etkiye kurs alınan sürenin sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca il merkezinde öğrencilerin SP'leri üzerinde annenin eğitim düzeyi, aylık ortalama gelir, aile büyüklüğü, ailenin derslere yardımı gibi değişkenlerin etkili olmadığı söylenebilir ($p>0.05$). İlçe merkezlerinde,

öğrencilerin SP'leri üzerinde dersane kurs ve özel ders alma, babanın eğitim düzeyi, kurs alınan süre ve aile büyüklüğü gibi değişkenlerin etkili olduğu söylenebilir ($p<0.05$). Köylerde ise öğrencilerin SP'leri üzerinde sadece kurs alınan süre ve kurs ücreti gibi değişkenlerin etkili olduğu söylenebilir ($p<0.05$).

Araştırmanın bulgularına bakıldığında; cinsiyete ve yerleşim yerlerine göre öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen sosyoekonomik faktörler çok çelişik niteliktedir. Bazı çalışmalar bu araştırmanın bulgularını desteklerken bazıları bu bulgularla çelişmektedir. Bu araştırmanın bulgularına bakıldığında, kız öğrencilerin SBS, YBP ve SP ortalamalarının erkek öğrencilerin SBS, YBP ve SP ortalama değerlerinden yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre kızların erkeklerden daha başarılı olduğu söylenebilir. Yapılan birçok çalışma sonuçları çelişik niteliktedir. Kimi çalışmalar bu bulguları destekler nitelikte iken kimi çalışma sonuçları ise bu bulgularla çelişmektedir. Hall, Davis, Bolen ve Chia (1999) araştırmalarında başarı üzerinde cinsiyete göre önemli farklılıklar görülmemiştir. Dursun ve Dede (2004) araştırmalarında matematik başarıları üzerinde en önemsiz faktörün cinsiyet olduğunu ortaya koymuşlardır. Yine Davis-Kean (2005) çalışmasında cinsiyetin başarı üzerinde çok az bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Veenstra ve Kuyper (2004), Demir (2009), Sammons (1995), Van Houtte (2004) araştırmalarında kızların erkeklere göre daha yüksek puanlara sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. PISA 2003 ve PISA 2006 çalışmalarında Okuma ve fen alanında kızlar erkeklerden daha başarılıdır. Ancak Berberoğlu (2004) ve Wöbmann (2003) araştırmalarında ve PISA 2003 ve PISA 2006 sonuçlarına göre Matematik alanında erkekler kızlardan daha başarılıdır.

Bu araştırmanın bulgularına dayanarak yerleşim yerlerine göre öğrencilerin akademik başarılarına bakıldığında, SBS puanında, YBP'de ve SP'de ilçe merkezleri lehine anlamlı bir farklılık vardır. Buna göre ilçe merkezlerindeki akademik başarının il merkezi ve köylere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu konuda yapılan araştırma sonuçları çelişik niteliktedir. Bazıları bu bulguları desteklerken bazıları bunlarla çelişmektedir. Tansel (1998) araştırmasında okul başarıları üzerinde yerleşim yerlerinin önemli etkileri olduğunu ortaya koymuştur.

Şeker, Çınar ve Özkaya (2004) araştırmalarında üniversite öğrencilerinin başarıları üzerinde kaldıkları yerin önemli bir etkisinin olmadığını ortaya koymuştur.

Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde kız öğrencilerin SBS puanları üzerinde en fazla dersane kurs ve özel dersin anlamlı etkide bulunduğu söylenebilir. Erkek öğrencilerin SBS puanları üzerinde ise, en fazla anlamlı etkiye kurs alınan sürenin

sahip olduğu söylenebilir. Kız öğrencilerin SBS puanları üzerinde annenin eğitimi, aile büyüklüğü ve ailenin derslere yardımcı olma değişkenleri anlamlı etkide bulunmamaktadır. Erkek öğrencilerin SBS puanları üzerinde seçilen bütün sosyoekonomik değişkenlerin anlamlı etkide bulunduğu söylenebilir. Yapılan bazı araştırmalar bu bulguları desteklerken bazıları bu bulgularla çelişmektedir. Hakkinen ve diğerleri (2003), Heyneman ve Loxley (1983), Chevalier ve Lanot (2002), Güncer ve Köse (1993), Parcel ve Dufur (2001), Schiller ve diğerleri (2002), Willms ve Somers (2001), Yayan ve Berberoğlu (2004), Coleman (2006), Mcneal (1999), Thompson ve Jonston (2006), Davis-Kean (2005), Johns ve White (2000), Tansel (1998), Blanden ve Gregg (2004), Behrman ve Wolfe (1984), Parish ve Willis (1995), Alderman ve diğerleri (1997), Chiu, (2007), Acemoğlu ve Pischke (2000), Çitil, İspir, Söğüt ve Büyükkasap (2006), Hortaçsu (1995), Papanastasiou (2002), PISA (2003) ailenin sosyoekonomik özelliklerinin akademik başarı üzerindeki etkisini araştıran araştırmalarında bu değişkenlerin öğrenci başarısını etkilediğini özellikle ailenin eğitim düzeyinin öğrenci başarısındaki farklılıkların en önemli nedeni olduğunu, eğitim düzeyi ve geliri yüksek ailelerin çocuklarına daha fazla eğitsel kaynak sağladıklarını ve bu ailelerin çocuklarının daha başarılı olduğunu ortaya koymuşlardır.

Bu araştırmaların aksine, Demir (2009) araştırmasında başarı üzerinde annenin eğitim düzeyinin önemli bir etkisinin olmadığını, babanın eğitim düzeyinin daha önemli olduğunu ileri sürmüştür.

Şeker, Çınar ve Özkaya (2004) araştırmalarında üniversite öğrencilerinin başarıları üzerinde ailenin eğitim düzeyi ve gelirinin önemli bir etkisinin olmadığını ortaya koymuşlardır.

Tansel (1998) araştırmasında gelir etkisinin kızların okul başarıları üzerinde erkeklerin başarısından daha fazla olduğunu, ailenin eğitim düzeyinin kızların okul başarıları üzerinde erkeklerden daha fazla olduğunu ortaya koymuşlardır.

Chiu (2007), Blake (1989), Patrinos ve Psacharopoulos (1995), Downey (1995), Demir (2009) aile büyüklüğü ve kardeş sayısı ile ilgili yaptıkları araştırmalarında da geniş ailelerde yaşayan ve çok sayıda kardeşi olan çocukların daha düşük başarıya sahip olduğunu ve eğitsel kaynaklara ulaşma şanslarının daha az olduğunu ortaya koymuştur. Şeker, Çınar ve Özkaya (2004) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin başarılarında kardeş sayısının etkisinin olmadığını ortaya koymuştur.

Wong ve Wildman (1995), Çelenk (2003), Eccles ve Harold (1993), Grolnick ve Slowiaczek (1994) çalışmalarında ailenin okul derslerine desteğiyle ilgili yapılan araştırmalarda aile desteğiyle okul başarısı arasında olumlu ilişkilerden bahsetmişlerdir.

Bu araştırmaların aksine Demir (2009), Fine ve Cook (1993) ve Aypay (2003) araştırmalarında aile desteğinin ve okul-aile ilişkilerinin başarı üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını ortaya koymuşlardır.

Öğrencinin Akademik Başarısı İle Okulun Eğitim Kaynakları Arasındaki İlişki

Okul gelirlerinin temin edildiği kaynaklara göre yüzdelik dağılımları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17.

Okulların Gelir Kaynaklarının Yerleşim Yerlerine Göre Yüzdelik Dağılımları (%)

	Köy	İlçe	İl	Toplam
Devlet (Yerel Bölgesel Ve Ulusal Gelirler Dahil)	5,56	14,58	18,1	15,61
Öğrenci Ücretleri Ya Da Aileler Tarafından Ödenen Okul Aidatları	48,89	49,58	57,75	53,41
Hayırseverler, Bağışlar, Vasiyet, Parasal Destek Verenler, Ailelerden Toplanan Paralar	43,34	21,67	19,4	25,32
Diğer	2,22	14,17	2,1	5,66

Tablo 17 incelendiğinde, genel olarak okulların gelirlerinin önemli bir kısmının öğrenci ücretleri ya da ailelerden elde edildiği söylenebilir (%53.41). Okul gelirlerine devletin katkısı yalnızca % 15,61 düzeyindedir. Bağışlardan sağlanan gelirler ise %25.32 düzeyindedir. Bu da okulun olanaklarının öğrencilerin sosyoekonomik durumuna göre değiştiğini göstermektedir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek öğrencilerin devam ettiği okulların olanakları daha fazladır. Yerleşim birimlerine göre okulların gelir kaynakları incelendiğinde, köylerdeki, ilçedeki ve ildeki ilköğretim okullarında okul gelirlerinin önemli bir kısmının öğrenci ücretleri ya da ailelerden sağlandığı söylenebilir (Köy %48.89, İlçe %49.58, İl %57.75). Köylerdeki ilköğretim okullarına devletin katkısı %5.56, ilçedeki ilköğretim okullarına devletin katkısı %14.58, ildeki ilköğretim okullarına devletin katkısı %18.10'dur. Bu da köyde, ilçede ve ilde okulun olanaklarının öğrencilerin sosyoekonomik durumlarına göre değiştiğini göstermektedir. Köy, ilçe ve ildeki ilköğretim okullarında sosyoekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin öğrenim gördüğü okulların olanakları daha fazladır.

Yerleşim birimlerine göre okulların ortalama sınıf mevcudu dağılımları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18.

Yerleşim Birimlerine Göre Okulların Ortalama Sınıf Mevcudu Dağılımları

OBYB	n	Sınıf Mevcudu Ortalamaları	Standart Sapma
İl Merkezi	20	24	1,07115
İlçe Merkezi	12	26	1,30268
Köy	9	23	1,00000

Tablo 18 incelendiğinde köy okullarındaki sınıfların daha az ($\bar{X} : 23$), ilçe merkezlerindeki sınıfların ise daha kalabalık olduğu söylenebilir ($\bar{X} : 26$).

Yerleşim yerlerine göre okullardaki öğretmenlerin ortalama görev süreleri dağılımı Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19.

Yerleşim Birimlerine Göre Okullardaki Öğretmenlerin Ortalama Görev Süreleri Dağılımı

OBYB	n	Ortalama Yıl	$\bar{X}$	Standart Sapma
İl Merkezi	20	(8,7)	2.9	1,07115
İlçe Merkezi	12	(9,6)	3.1	1,52753
Köy	9	(6,3)	2.1	,92796

Tablo 19 incelendiğinde, köy okullarında görev yapan öğretmenlerin aynı okulda daha az süre görev yaptığı ($\bar{X} : 2.1$), ilçe merkezi okullarında görev yapan öğretmenlerin aynı okulda daha fazla süre görev yaptığı söylenebilir ($\bar{X} : 3.1$). Bu da köydeki öğretmenlerin daha elverişsiz ortamlarda olduklarını bu yüzden de daha çok okul değiştirdiklerini gösterir.

Tablo 20'de okulların öğretim kapasitesini engelleyen fiziki ve personel kaynaklarının dağılımı verilmiştir.

Tablo 20.

Okullardaki Öğretim Kapasitesini Engelleyen Fiziki Ve Personel Kaynaklarının Dağılımı

	İl Merkezi			İlçe Merkezi			Köy		Genel			
	n	$\bar{X}$	S	n	$\bar{X}$	S	n	$\bar{X}$	S	n	$\bar{X}$	S
Nitelikli Fen Öğretmenlerinin Eksikliği	20	2,15	1,23	12	1,92	1,24	9	2,56	1,24	41	2,17	1,22
Nitelikli Matematik Öğretmenlerinin Eksikliği	20	2,55	1,32	12	1,92	1,24	9	2,78	1,48	41	2,41	1,34
Nitelikli Türkçe Öğretmenlerinin Eksikliği	20	1,95	1,10	12	1,75	1,06	9	2,44	1,33	41	2,00	1,14
Diğer Derslerde Nitelikli Öğretmen Eksikliği	20	2,20	1,06	12	1,75	0,97	9	3,00	1,00	41	2,24	1,09
Laboratuar Teknisyenlerinin Eksikliği	20	2,40	1,39	12	2,25	1,06	9	2,89	1,45	41	2,46	1,31
Başka Destek Personelin Eksikliği	20	2,40	1,10	12	2,33	0,98	9	2,89	1,05	41	2,49	1,05
Fen Laboratuvarı Araçlarının Eksikliği	20	2,00	0,97	12	2,25	1,06	9	2,33	1,22	41	2,15	1,04
Öğretim Materyallerinin Eksikliği	20	1,80	1,06	12	1,75	1,14	9	1,78	1,30	41	1,78	1,11
Öğretime Ayrılmış Bilgisayarların Eksikliği	20	1,75	1,02	12	1,92	1,08	9	2,00	0,87	41	1,85	0,99
İnternet Bağlantısının Bulunmaması	20	1,35	0,49	12	2,00	1,13	9	2,67	1,12	41	1,83	1,00
Öğretimle İlgili Bilgisayar Yazılımlarının Eksikliği	20	1,50	0,69	12	1,75	0,97	9	2,33	1,22	41	1,76	0,94
Kütüphanedeki Kitap Veya Materyallerin Eksikliği	20	1,65	0,81	12	1,67	0,98	9	2,22	1,09	41	1,78	0,94
Görsel İşitsel Kaynakların Eksikliği	20	2,00	0,97	12	1,83	1,03	9	2,56	1,01	41	2,07	1,01

Tablo 20 incelendiğinde, genel olarak okullardaki öğretimin kapasitesini en fazla engelleyen “başka destek personelin eksikliği”dir ($\bar{X} : 2.49$). Öğretim kapasitesini en az engelleyen ise, “öğretimle ilgili bilgisayar yazılımlarının eksikliği ya da uygun olmaması”dır ($\bar{X} : 1.76$). Yerleşim birimlerine göre öğretim kapasitesini engelleyen etkenlere bakıldığında, il merkezinde öğretim kapasitesini en fazla engelleyen “nitelikli Matematik öğretmenlerinin eksikliği”dir ($\bar{X} : 2.55$). Öğretim kapasitesini en az engelleyen ise, “internet bağlantısının bulunmaması”dır ($\bar{X} : 1.35$). İlçe merkezinde öğretim kapasitesini en fazla engelleyen “başka destek personelin eksikliği”dir ($\bar{X} : 2.33$). Öğretim kapasitesini en az engelleyen ise, “kütüphanedeki kitap veya materyallerin eksikliği”dir ($\bar{X} : 1.67$). Köylerde öğretim kapasitesini en fazla engelleyen “diğer derslerde nitelikli öğretmen eksikliği”dir ($\bar{X} : 3.00$). Öğretim kapasitesini en az engelleyen ise, “öğretim materyallerinin eksikliği”dir ($\bar{X} : 1.78$). Bu da okullarda bazı alanlarda öğretmenlerin sayısının yetersiz olduğunu, okulda ve derslerde yardımcı personele ihtiyaç olduğunu, okullarda öğretim materyallerinin, kitapların ve öğretimle ilgili bilgisayar yazılımlarının yeterli miktarda mevcut olduğunu gösterir. Okullarda personel eksiklikleri giderilerek öğretimin kapasitesi arttırılabilir.

Tablo 21’de yerleşim yerlerine göre okulların 7. sınıf ortalama SBS ve SP dağılımları verilmiştir.

Tablo 21.

Yerleşim Yerlerine Göre Okulların 7. Sınıf Ortalama SBS Ve SP Dağılımları

	Genel			İl Merkezi			İlçe Merkezi			Köy		
	n	$\bar{X}$	S	n	$\bar{X}$	S	n	$\bar{X}$	S	n	$\bar{X}$	S
SBS Puanı	41	327,03	42,60	20	327,45	43,12	12	350,07	35,86	9	295,36	31,08
Sınıf Puanı	40	345,39	36,13	19	347,17	35,02	12	366,05	30,97	9	314,09	23,14

Tablo 21 incelendiğinde, genel olarak 7. sınıfların ortalama SBS puanları 327.03 iken, ortalama Sınıf Puanları 345.39'dur. Yerleşim yerlerine göre akademik başarılar incelendiğinde, il merkezinde ortalama SBS puanı 327.45, Sınıf Puanı ise 347.17'dir. İlçe merkezinde ortalama SBS puanları 350.07, Sınıf Puanı ortalamaları ise 366.05'dir. Köylerde ise, SBS puan ortalamaları 295.36, Sınıf Puan ortalamaları ise 314.09'dur. Bu da ilçe merkezindeki öğrencilerin SBS puan ortalamalarının, il merkezi ve köylere göre daha yüksek olduğunu gösterir ($\bar{X}$: 350.07). SBS puan ortalamaları en düşük olan ise köylerdir ($\bar{X}$: 295.36). Buna göre ilçe merkezindeki öğrenciler daha başarılıdır. İlçe merkezindeki öğrencilerin Sınıf Puan ortalamaları, il merkezindeki ve köylerdeki öğrencilerin ortalamalarından fazladır.

Yerleşim yerlerine göre okulların eğitim kaynaklarının akademik başarıyla ilişkisi Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22.

Yerleşim Yerlerine Göre Okulların Eğitim Kaynaklarının Akademik Başarıyla İlişkisi

		İl (n:20)		İlçe (n:12)		Köy (n: 9)		Genel (n: 41)	
		SBS	SP	SBS	SP	SBS	SP	SBS	SP
Devlet Kaynakları	Kor. Katsayısı	-0,04	-0,14	-0,79	-0,81	0,44	0,68	-0,04	-0,07
	p	0,87	0,56	0,00	0,00	0,24	0,05	0,81	0,69
Öğrenci Ücretleri	Kor. Katsayısı	0,13	0,32	0,30	0,28	-0,75	-0,61	0,08	0,13
	p	0,57	0,18	0,35	0,37	0,02	0,08	0,63	0,43
Bağışlar	Kor. Katsayısı	0,16	0,10	-0,31	-0,28	0,74	0,62	-0,09	-0,10
	p	0,49	0,69	0,32	0,39	0,02	0,08	0,58	0,55
Diğer	Kor. Katsayısı	0,13	0,06	-0,14	-0,13	0,10	-0,10	0,07	0,02
	p	0,57	0,81	0,66	0,68	0,79	0,79	0,65	0,89
Ortalama Görev Süresi	Kor. Katsayısı	0,50	0,33	0,32	0,30	0,01	-0,02	0,44	0,39
	p	0,03	0,17	0,31	0,35	0,98	0,96	0,00	0,01
Nitelikli Fen Öğretmenlerinin Eksikliği	Kor. Katsayısı	-0,28	-0,29	-0,27	-0,23	-0,32	-0,21	-0,31	-0,33
	p	0,23	0,22	0,40	0,48	0,40	0,58	0,05	0,04
Nitelikli Matematik Öğretmenlerinin Eksikliği	Kor. Katsayısı	-0,27	-0,37	0,05	0,10	-0,26	-0,52	-0,23	-0,32
	p	0,25	0,12	0,87	0,76	0,50	0,15	0,15	0,04
Nitelikli Türkçe Öğretmenlerinin Eksikliği	Kor. Katsayısı	-0,40	-0,49	-0,21	-0,13	-0,20	-0,55	-0,33	-0,39
	p	0,08	0,03	0,51	0,70	0,61	0,13	0,03	0,01
Diğer Derslerde Nitelikli Öğretmen Eksikliği	Kor. Katsayısı	-0,28	-0,45	-0,03	0,00	-0,31	-0,51	-0,34	-0,44
	p	0,23	0,06	0,92	0,99	0,42	0,17	0,03	0,00
Laboratuar Teknisyenlerinin Eksikliği	Kor. Katsayısı	-0,66	-0,66	-0,15	-0,08	0,35	-0,11	-0,43	-0,43
	p	0,00	0,00	0,63	0,79	0,35	0,77	0,00	0,01
Başka Destek Personelin Etkisi	Kor. Katsayısı	-0,32	-0,23	0,13	0,18	-0,26	-0,34	-0,23	-0,19
	p	0,16	0,35	0,68	0,57	0,50	0,37	0,14	0,24
Fen Laboratuvarı Araçlarının Eksikliği	Kor. Katsayısı	-0,23	-0,26	0,11	0,21	-0,13	-0,46	-0,12	-0,18
	p	0,33	0,29	0,73	0,51	0,74	0,21	0,47	0,28
Öğretim Materyallerinin Eksikliği	Kor. Katsayısı	0,11	-0,04	-0,08	-0,02	0,24	0,18	0,11	0,02
	p	0,65	0,88	0,81	0,95	0,54	0,64	0,51	0,89
Öğretime Ayrılmış Bilgisayarların Eksikliği	Kor. Katsayısı	-0,21	-0,01	-0,31	-0,20	0,16	0,05	-0,19	-0,08
	p	0,38	0,97	0,32	0,53	0,68	0,89	0,23	0,61
İnternet Bağlantısının Bulunmaması	Kor. Katsayısı	0,00	0,10	0,10	0,17	-0,16	-0,12	-0,13	-0,13
	p	1,00	0,67	0,75	0,60	0,68	0,75	0,41	0,42
Öğretimle İlgili Bilgisayar Yazılımlarının Eksikliği	Kor. Katsayısı	0,01	0,11	-0,27	-0,20	-0,37	-0,57	-0,21	-0,20
	p	0,97	0,65	0,40	0,53	0,33	0,11	0,18	0,22
Kütüphanedeki Kitap Veya Materyallerin Eksikliği	Kor. Katsayısı	-0,16	-0,08	0,03	0,13	0,02	-0,18	-0,16	-0,14
	p	0,50	0,75	0,92	0,70	0,96	0,64	0,31	0,38
Görsel İşitsel Kaynakların Eksikliği	Kor. Katsayısı	-0,17	-0,01	-0,41	-0,33	0,20	-0,06	-0,31	-0,27
	p	0,47	0,95	0,18	0,30	0,60	0,88	0,05	0,09
Ortalama Sınıf Mevcudu	Kor. Katsayısı	0,59	0,54	-0,03	0,00	-0,65	-0,37	0,30	0,31
	p	0,01	0,02	0,94	0,99	0,06	0,32	0,06	0,05

Tablo 22’de, genel olarak okulun eğitim kaynakları ile akademik başarı arasındaki ilişkiler incelendiğinde, okulun gelir kaynaklarından olan öğrenci ücretleri ile öğrencilerin Sınıf Puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Öğretimi engelleyen faktörlerden nitelikli fen öğretmenlerinin eksikliği ile öğrencilerin Sınıf Puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Öğretime ayrılmış bilgisayarların eksikliği ile öğrencilerin SBS puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Okullarda çalışan öğretmenlerin ortalama görev süreleri ile öğrencilerin SBS ve SP’leri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Nitelikli Matematik, Türkçe ve diğer derslerdeki öğretmenlerin eksikliği, laboratuvar teknisyenlerinin eksikliği, destek personelin eksikliği, Fen laboratuvar araçlarının eksikliği, internet bağlantısının olmaması, öğretimle ilgili bilgisayar yazılımlarının eksikliği ve kütüphanedeki kitap/materyal eksikliği ile öğrencilerin SBS ve SP’leri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır.

İl merkezine bakıldığında, okulun gelir kaynaklarından olan öğrenci ücretleri ile öğrencilerin SP’leri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır, bağışlar ile SBS puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlerin ortalama görev süreleri ve ortalama sınıf mevcudu ile öğrencilerin SBS ve SP’leri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Öğretimi engelleyen faktörlerden, öğretime ayrılmış bilgisayarların eksikliği ve görsel işitsel kaynakların eksikliği ile öğrencilerin SBS puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Yine öğretimi engelleyen faktörlerden, nitelikli Fen, Matematik, Türkçe, diğer derslerde öğretmen eksikliği, laboratuvar teknisyeni eksikliği, destek personel eksikliği, Fen laboratuvar araçlarının eksikliği ile öğrencilerin SBS ve SP’leri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır.

İlçe merkezine bakıldığında, okulun gelir kaynaklarından olan devlet kaynakları ve bağışlar ile öğrencilerin SBS ve SP’leri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki varken; öğrenci ücretleri ile öğrencilerin SBS ve SP’leri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Öğretmenlerin ortalama görev süresi ile öğrencilerin SBS ve SP’leri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Öğretimi engelleyen faktörlerden nitelikli Fen öğretmenlerinin eksikliği ve görsel işitsel kaynakların eksikliği ile öğrencilerin SBS ve SP’leri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Yine öğretimi engelleyen faktörlerden öğretime ayrılmış bilgisayarların eksikliği ve öğretimle ilgili bilgisayar yazılımlarının eksikliği ile öğrencilerin SBS puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır.

Köylere bakıldığında, okulun gelir kaynaklarından olan devlet kaynakları ve bağışlar ile öğrencilerin SBS ve SP'leri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler varken; öğrenci ücretleri ile öğrencilerin SBS ve SP'leri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Öğretimi engelleyen faktörlerden nitelikli Fen öğretmenlerinin eksikliği ile öğrencilerin SBS puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler varken; nitelikli Matematik, Türkçe öğretmenlerinin eksikliği, destek personelin eksikliği ve Fen laboratuvar araçlarının eksikliği ile öğrencilerin SP'leri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Laboratuvar teknisyenlerinin eksikliği ile öğrencilerin SBS puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Diğer derslerde öğretmen eksikliği, öğretimle ilgili bilgisayar yazılımlarının eksikliği ve ortalama sınıf mevcudu ile öğrencilerin SBS ve SP'leri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır.

Okulun eğitim kaynaklarıyla öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmaların çelişik nitelikte olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalar bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte iken, bazıları bu bulgularla çelişmektedir. Hanushek (1997), Hanushek ve Luque (2003), Hakkinen ve diğerleri (2003) araştırmalarında okulun fiziki kaynaklarına yönelik olarak daha fazla kaynağın öğrencilere daha yüksek performans kazandırmayacağını belirtmektedirler.

PISA (2003) çalışmasında fiziksel kaynakların eksikliğinin öğrenci performansını olumsuz yönde etkilediği ve öğrencilerin öğrenmesini engellediği belirtilmektedir.

PISA(2003) çalışmasında okul müdürlerinin üçte ikisinden fazlası okuldaki fiziksel altyapı kalitesindeki eksiklikler yüzünden 15 yaş grubu öğrencilerinin öğrenmelerinin bir dereceye kadar engellendiği görüşündedirler. Okulların fiziksel alt yapısındaki eksikliklerin öğrenme üzerindeki olumsuz etkilerinin çok olduğu görüşünde olan okul müdürleri yarıya yaklaşmaktadır.

PISA (2003) çalışmasında okulların eğitim kaynaklarının öğrenmeyi engelleme derecesi ile ilgili olarak okul müdürlerinin %80 dolayında bir bölümü, okuldaki eğitim kaynakları kalitesindeki eksikliklerin 15 yaş öğrencilerinin öğrenmelerini en azından bir dereceye kadar engellemekte olduğu görüşündedirler. Okul müdürlerinin yarısına yakın bir bölümü, okulların eğitim kaynakları kalitesindeki eksikliklerin öğrencilerin öğrenmelerini “çok” engellediği görüşündedirler.

PISA (2003) çalışmasında öğrencilerin öğrenmesini engelleyen bir faktör olarak “okullardaki öğretmen sayısındaki yetersizlik” ile ilgili olarak okul müdürlerinin dörtte üçüne yakın bir bölümü öğretmen sayısında bir yetersizlik olduğunu belirtmektedir.

Öğretmen sayısındaki yetersizliği çok ciddi bir sorun olarak gören okul müdürleri yarıya yakındır.

Card ve Krueger (1996), Greenwald ve diğerleri (1996), Fuller ve Clarke (1994), Heyneman ve Loxley (1983) araştırmalarında fiziki ve ekonomik kaynakların başarı üzerinde etkilerinden bahsetmektedirler.

Uludağ ve Odacı (2002), Şeker, Çınar ve Özkaya (2004), Pianta, Belsky, Vandergrift, Houts ve Morrison (2008) araştırmalarında iyi bir sınıf düzeninin ve eğitim ortamının etkilerinden bahsederler.

Sınıf büyüklüğü (mevcudu) ile ilgili yapılan çalışmalar da çelişik niteliktedir. Bazı araştırma sonuçları bu araştırma bulgularını desteklerken bazıları bu bulgularla çelişmektedir. Lindahl (2005), Wöbmann (2003), Angrist ve Lavy (1999), Krueger (1999), Rivkin ve diğerleri (2005) araştırmalarında başarı üzerinde sınıf büyüklüğünün etkisinden söz etmişlerdir.

Öğülmüş ve Özdemir (1995), Uludağ ve Odacı (2002), Güçlü (2002), araştırmalarında kalabalık olmayan sınıflarda öğrenci başarısının ve sınıf yönetiminin yüksek olacağını belirtmişleridir.

Bu araştırmaların aksine, Hoxby (2000), Demir (2009) araştırmalarında sınıf büyüklüğünün akademik başarı üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını ortaya koymuşlardır.

Sosyoekonomik Değişkenler ve Okulun Eğitim Kaynaklarının Akademik Başarı ile Toplam İlişkisinin Karşılaştırılması

Yapılan araştırmalara bakıldığında, genel olarak akademik başarı ile öğrencilerin içinde yetiştikleri sosyoekonomik koşullar arasındaki ilişkiler ya da akademik başarı ile okul değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sosyoekonomik özelliklerin ve okul değişkenlerinin akademik başarıyla ilişkisinin birlikte ele alındığı çok az sayıda araştırma vardır. Bu araştırmada; sosyoekonomik özelliklerin ve okulun eğitim kaynaklarının akademik başarıyla ilişkisi ayrı ayrı incelenmiş ve sonra da bu değişkenlerin başarı üzerindeki toplam etkisi belirlenmiştir.

Bu araştırmada, hem il merkezinde hem de ilçe merkezlerinde aylık ortalama gelirin eşit olmasına, babanın eğitim düzeyinin yüksek olmasına, ailelerin derslere yardımcı olmasına, ailelerin okul ziyaretlerine katılmasına, ildeki ve ilçedeki okullara en çok maddi desteğin aileler tarafından sağlanmasına ve böylece velilerin okula daha çok destek olmasına rağmen, ilçe merkezlerindeki öğrencilerin ortalama SBS puanları, il merkezindeki öğrencilerin ortalama SBS puanlarından yüksektir. Bu da il ve ilçelerin olanaklarının farklılığından kaynaklanabilir. İl merkezindeki öğrencilerin okul saatleri dışında katılabilecekleri sosyal aktivite sayısı çoktur. Bu da buradaki öğrencileri ders çalışmaktan uzaklaştırabilir. Ayrıca, ilçe merkezlerindeki öğrencilerin SBS puanları üzerinde en fazla etkiye dershaneye gitme, kurs veya özel ders alma değişkeni sahiptir, buradaki çocuklar okul dışında başka yardımcı eğitim kurumlarına daha çok katıldıkları için SBS başarıları da yüksektir.

Köylerde ailelerin sosyoekonomik durumları kötüdür. Köylerde okul olanakları ve okulların eğitim kaynakları da azdır. Köylerde de okulların maddi gelirleri en fazla ailelerden sağlanmaktadır. Dolayısıyla köylerdeki okulların olanaklarını belirleyen ailelerin ekonomik durumudur. Burada çalışan öğretmenler çok sık yer değiştirmektedir. Bu nedenlerle köylerdeki öğrencilerin SBS başarıları düşüktür.

PISA (2003) çalışmasına göre de, okulla ilgili değişkenler ve sosyoekonomik değişkenler tek tek ele alındığında bunların başarı üzerindeki etkisi nispeten azdır. Fakat birlikte ele alındığında bunların başarı üzerinde çok güçlü bir etkiye sahip oldukları görülmektedir. Buradan hareketle okullardaki yüksek başarının tümüyle disiplin bakımından iyi olan öğrencilerin bir katkısı olmadığı, aynı zamanda bu başarıda her durumda başarılı olabilecek avantajlı öğrencilerin bu okullarda bulunmasının da katkısı olabileceği söylenebilir. Daha yüksek sosyoekonomik

ortamlardan gelen öğrenciler okula daha yüksek derecede bir disiplin ve okuldaki değerlere karşı daha olumlu bakış açısıyla geldiklerinden ya da yüksek sosyoekonomik ortamlardan öğrenci alan okullarda iyi bir sınıf disiplini ve öğretmenin kendini işine vermesi ile ilgili anne baba beklentilerinin yüksek olması nedeniyle sosyoekonomik etkenler okul ortamının başarı üzerindeki etkilerini önemli derecede pekiştirmektedir. Bunun tersine düşük sosyoekonomik düzeyli okullarda etkili disiplin önlemleri alınması ya da işinde devamsız ve isteksiz olan öğretmenlerin yerine başka öğretmenlerin alınması yönünde daha az baskı hissedilmektedir. Bu nedenle okul yöneticileri ve öğretmenler, öğrencilerin içinden geldikleri sosyoekonomik ortam ve okuldaki ortamın güçlü bir şekilde ortaya çıkan ortak etkisine önem vermelidirler. Bazı ülkelerde sosyoekonomik ortam ve okul ortamının ortak etkisi, ortalama OECD seviyesinin çok üzerindedir. Örneğin, okul ortamının net etkisi, Avustralya, Belçika, Almanya, Japonya, Kore, Hollanda ve İspanya'daki başarı farklılığının % 1.4 ile % 7.5 arasında bir bölümünü açıklayabilecek güçtedir. Ancak öğrencilerin içinden geldikleri sosyoekonomik ortam ile birlikte ele alındığında, bunların başarı üzerindeki toplam etkisi, başarı farklılığının İspanya'da % 29'unu, Belçika'da % 49'unu açıklayabilecek güce erişmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına yönelik sonuçlar ortaya konmuş ve bu sonuçlara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Sonuçlar

Sosyoekonomik değişkenlerin ve okul değişkenlerinin öğrencilerin başarısına etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Cinsiyete göre öğrencilerin akademik başarılarına bakıldığında, kız öğrencilerin SBS ve YBP ortalamaları erkek öğrencilerden yüksektir. Buna göre kızlar erkeklerden daha başarılıdır.

Cinsiyetine göre sosyoekonomik değişkenlerin öğrencinin SBS başarısı üzerinde etkisine bakıldığında, sosyoekonomik değişkenler erkek öğrencilerin almış oldukları SBS puanları üzerinde daha fazla etkilidir.

Cinsiyete göre öğrencilerin SBS puanları ile sosyoekonomik özellikler arasındaki ilişkiye bakıldığında, kız öğrencilerin SBS puanları üzerinde en fazla etkiye dersane kurs ve özel ders alma değişkeni sahiptir. Erkek öğrencilerin SBS puanları üzerinde ise, en fazla etkiye kurs alınan süre sahiptir. Kız öğrencilerin SBS puanları üzerinde annenin eğitimi, aile büyüklüğü ve ailenin derslere yardımcı olma değişkenleri etkide bulunmamaktadır. Erkek öğrencilerin SBS puanları üzerinde seçilen bütün sosyoekonomik değişkenler etkide bulunmaktadır.

Yerleşim yerlerine göre öğrencilerin akademik başarılarına bakıldığında, SBS puanı, YBP ve SP bakımından ilçe merkezlerindeki akademik başarı, il merkezi ve köylere göre daha yüksektir.

Yerleşim yerlerine göre sosyoekonomik değişkenlerin SBS başarısına etkisine bakıldığında, sosyoekonomik değişkenler il merkezindeki öğrencilerin SBS puanları üzerinde daha etkilidir.

Yerleşim yerlerine göre öğrencilerin SBS puanları ile sosyoekonomik değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığında, il merkezinde öğrencilerin SBS puanları üzerinde en fazla etkiye sahip olan babanın eğitim durumudur. İlçe merkezlerinde ve köylerde ise en fazla etkiye dersane kurs ve özel ders alma değişkeni sahiptir. Ayrıca il merkezinde öğrencilerin SBS puanları üzerinde aile büyüklüğü ve ailenin derslere yardımcı olması etkili değildir. İlçe merkezlerinde aylık ortalama gelir, kurs parası ve aile büyüklüğü öğrencilerin SBS puanları üzerinde etkili değildir. Köylerde ise sadece dersane kurs ve özel ders alma değişkeni öğrencilerin SBS puanları üzerinde etkilidir.

Cinsiyete göre sosyoekonomik değişkenlerin YBP üzerinde etkisine bakıldığında, sosyoekonomik değişkenler erkek öğrencilerin YBP'leri üzerinde daha fazla etkilidir.

Cinsiyete göre öğrencilerin YBP'leri ile sosyoekonomik özellikler arasındaki ilişkiye bakıldığında, kız öğrencilerin YBP'leri üzerinde en fazla etkiye kurs alınan süre sahiptir. Erkek öğrencilerin YBP'leri üzerinde ise, en fazla etkiye dersane, kurs özel ders alma değişkeni sahiptir. Kız öğrencilerin YBP'leri üzerinde okuyan kardeş sayısı, kurs alınan süre, aile büyüklüğü gibi sosyoekonomik değişkenler etkide bulunmaktadır. Erkek öğrencilerin YBP'leri üzerinde aile büyüklüğü, ailenin derslere yardımı, aylık ortalama gelir, annenin eğitim düzeyi gibi sosyoekonomik değişkenler etkide bulunmamaktadır.

Yerleşim yerlerine göre sosyoekonomik değişkenlerin YBP üzerine etkisine bakıldığında, sosyoekonomik değişkenler ilçe merkezindeki öğrencilerin YBP'leri üzerinde daha etkilidir.

Yerleşim yerlerine göre öğrencilerin YBP'leri ile sosyoekonomik özellikler arasındaki ilişkiye bakıldığında, il merkezindeki öğrencilerin YBP'leri üzerinde en fazla etkili olan dersane, kurs, özel ders alma değişkenidir. İlçe merkezlerinde öğrencilerin YBP'leri üzerinde en fazla etkiye kurs alınan süre sahiptir. Köylerde ise en fazla etkiye kurs ücreti sahiptir. Ayrıca il merkezinde öğrencilerin YBP'leri üzerinde aylık ortalama gelir, kurs alınan süre, kurs ücreti, ailenin derslere yardımı gibi değişkenler etkide bulunmamaktadır. İlçe merkezlerinde anne ve babanın eğitim düzeyi, aylık ortalama gelir, ailenin derslere yardımı gibi değişkenler etkide bulunmamaktadır. Köylerde ise öğrencilerin YBP'leri üzerinde dersane, kurs ve özel ders alma değişkeni ve kurs ücreti dışında diğer sosyoekonomik değişkenler etkide bulunmamaktadır.

Cinsiyete göre sosyoekonomik değişkenlerin SP üzerinde etkisine bakıldığında, sosyoekonomik değişkenler erkek öğrencilerin SP' leri üzerinde daha fazla etkilidir.

Cinsiyete göre öğrencilerin SP' leri ile sosyoekonomik değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığında, kız öğrencilerin SP' leri üzerinde en fazla etkiye dersane, kurs özel ders alma değişkeni sahiptir. Erkek öğrencilerin SP' leri üzerinde ise, en fazla etkiye de kurs alınan süre sahiptir. Kız öğrencilerin SP' leri üzerinde okuyan kardeş sayısı, annenin eğitim düzeyi, ailenin derslere yardımı gibi sosyoekonomik değişkenler etkide bulunmamaktadır. Erkek öğrencilerin SP' leri üzerinde sadece babanın eğitim düzeyi ve dersane, kurs, özel ders alma etkide bulunmamaktadır. Yerleşim yerlerine göre sosyoekonomik değişkenlerin SP üzerinde etkisine bakıldığında, sosyoekonomik değişkenler ilçe merkezindeki öğrencilerin SP' leri üzerinde daha etkilidir.

Yerleşim yerlerine göre öğrencilerin SP' leri ile sosyoekonomik özellikler arasındaki ilişkiye bakıldığında, il merkezindeki ve ilçe merkezindeki öğrencilerin SP' leri üzerinde en fazla dersane, kurs, özel ders alma değişkenleri etkilidir. Köylerde ise, öğrencilerin SP' leri üzerinde en fazla etkiye kurs alınan süre sahiptir. Ayrıca il merkezinde öğrencilerin SP' leri üzerinde annenin eğitim düzeyi, aylık ortalama gelir, aile büyüklüğü, ailenin derslere yardımı gibi değişkenler etkili değildir. İlçe merkezlerinde, dersane kurs ve özel ders alma, babanın eğitim düzeyi, kurs alınan süre, aile büyüklüğü gibi değişkenler etkilidir. Köylerde ise öğrencilerin SP' leri üzerinde sadece kurs alınan süre ve kurs ücreti gibi değişkenler etkilidir.

Okulun eğitim kaynaklarına bakıldığında, genel olarak okulların gelirlerinin önemli bir kısmı öğrenci ücretleri ya da ailelerden elde edilmektedir. Yerleşim birimlerine göre okulların gelir kaynakları incelendiğinde, köylerdeki, ilçedeki ve ildeki ilköğretim okullarında okul gelirlerinin önemli bir kısmı öğrenci ücretleri ya da ailelerden sağlanmaktadır.

Yerleşim yerlerine göre okullardaki sınıf mevcudu dağılımına bakıldığında, köy okullarındaki sınıflar daha az, ilçe merkezlerindeki okullar ise daha kalabalıktır.

Okullardaki öğretmenlerin ortalama görev süresi dağılımına bakıldığında, köy okullarında görev yapan öğretmenler aynı okulda daha az süre, ilçe merkezi okullarında görev yapan öğretmenler aynı okulda daha fazla süre görev yapmaktadırlar.

Okullarda öğretimin kalitesini engelleyen faktörlere bakıldığında, genel olarak okullardaki öğretimin kapasitesini en fazla engelleyen "başka destek personelin

eksikliği”dir. Öğretim kapasitesini en az engelleyen ise, “öğretimle ilgili bilgisayar yazılımlarının eksikliği”dir. Yerleşim birimlerine göre öğretim kapasitesini engelleyen etkenlere bakıldığında, il merkezinde öğretim kapasitesini en fazla engelleyen “nitelikli Matematik öğretmenlerinin eksikliği”dir. Öğretim kapasitesini en az engelleyen ise, “internet bağlantısının bulunmaması”dır. İlçe merkezinde öğretim kapasitesini en fazla engelleyen “başka destek personelin eksikliği”dir. Öğretim kapasitesini en az engelleyen ise, “kütüphanedeki kitap veya materyallerin eksikliği”dir. Köylerde öğretim kapasitesini en fazla engelleyen “diğer derslerde nitelikli öğretmen eksikliği”dir. Öğretim kapasitesini en az engelleyen ise, “öğretim materyallerinin eksikliği”dir.

Yerleşim yerlerine göre akademik başarıya bakıldığında, ilçe merkezindeki öğrencilerin SBS ve SP ortalamaları, il merkezi ve köylere göre daha yüksektir. SBS puan ortalamaları en düşük olan ise köylere aittir. Buna göre ilçe merkezindeki öğrenciler daha başarılıdır.

Genel olarak okulun eğitim kaynakları ile akademik başarı arasındaki ilişkiler incelendiğinde, öğrencilerin SBS ve SP ile öğretime ayrılmış bilgisayarların eksikliği, öğretmenlerin ortalama görev süreleri, nitelikli öğretmenlerin eksikliği, personel eksikliği, Fen laboratuvarı araçlarının eksikliği ve öğretimle ilgili bilgisayar yazılımlarının eksikliği arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Öneriler

Eğitim Yöneticilerine Yönelik Öneriler

1. Öğrenciler arasında başarı farkları yaratan sosyoekonomik durum farklılıklarının etkisi en aza indirilmelidir. Bunun için, öğretmenler düşük performanslı öğrencilere hedef belirlemede yardımcı olmalı, bunun içinde öğrencilerin içinden geldikleri sosyoekonomik ortamlara bakılmaksızın bu öğrencilere yönelik “erken dönemlerde düzeltici müdahale” ve “eksikleri giderici çalışma” yapılmalıdır. Daha az avantajlı ortamlardan gelen öğrencilere hedef belirlemede yardımcı olmak için, okul öncesi eğitime önem verilmeli veya dezavantajlı bölgelerdeki okullara ek kaynak ve materyaller sağlanmalıdır.
2. Okul yöneticileri, başarısız öğrenciler için öğretmenler, rehberlik servisi, öğrencinin velisi ve rehberlik araştırma merkezi gibi çeşitli kurum ve kuruluşların işbirliği içinde çalışmasına gerekli desteği sağlamalıdır.

3. Farklı yetenekteki öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları belirlenerek “bireyselleştirilmiş eğitim programları” hazırlanmalıdır.
4. Okullardaki öğretimin niteliğini olumsuz etkileyebilecek olan “öğretmen eksiklikleri” ve “personel eksiklikleri” giderilmelidir.
5. SBS puanları üzerinde en fazla etkiye dersane, kurs veya özel ders alma değişkeni sahiptir. Bu nedenle okul müdürleri sadece başarılı öğrencilere değil başarısız öğrenciler için de kurs imkanı sağlamalıdır. Ders saatleri dışında etüt çalışması yapılmalıdır.
6. Okulun eğitim kaynakları ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişki incelendiğinde öğrencilerin başarıları ile öğretime ayrılmış bilgisayarların eksikliği, araç eksikliği ve öğretimle ilgili bilgisayar yazılımlarının eksikliği arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu yüzden öğrencilerin başarılarını arttırmak için bu eksikliklerin giderilmesi gerekir.
7. Kalabalık sınıflardaki öğrenci sayıları azaltılmalı, etkili sınıf düzenlemeleri yapılmalıdır.
8. Köylerdeki öğretmenler daha çok yer değiştirdikleri için buralardaki imkanlar iyileştirilmeli, barınma şartları kolaylaştırılmalı, burada çalışan öğretmenlere ek para ve hizmet puanı verilmelidir.
9. Eğitsel harcamalar arttırılarak, gelir dağılımındaki eşitsizlikler giderilerek daha çok kaynağa ulaşma şansı artırılarak başarı artırılmalıdır.
10. Düşük sosyoekonomik düzeyli ailelerden gelen çocuklara burs ve kurs imkanı sağlanmalı, eğitsel kaynak desteği yapılmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Burdur İli ile sınırlı olan bu araştırma sonuçları Türkiye evrenini temsil edecek yeni araştırmalarla sınanabilir ve genişletilebilir.
2. Bu araştırma akademik başarıyla ilişkili olan sosyoekonomik değişkenler ve okulun eğitim kaynaklarıyla sınırlıdır. Bu konudaki kişisel özellikler de ortaya çıkarılarak başarıyla ilişkisi incelenmelidir.
3. Bu araştırma sosyoekonomik değişkenlerin ve okulun eğitim kaynaklarının öğrencilerin akademik başarıyla ilişkisini incelemiştir. Araştırmacılar ortaya çıkan sonuçların nedenlerini yeni bir araştırmayla daha derinlemesine araştırabilirler.

4. Bu araştırma 7. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır. Araştırmacılar başarıyla ilişkili olabilecek değişkenleri çeşitli eğitim kademelerinde inceleyebilirler.

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, D. ve Pischke, S. (2001). Changes in the wage structure, family income and children's education. *European Economic Review*, 45, 890-904.
- Alderman, H., J.R. Behrman, S. Khan, D.R. Ross ve Sabot, R. (1997). The income gap in cognitive skills in Rural Pakistan, *Economic Development and Cultural Change*, 46 (1), 97-122.
- Alkan, C. ve Kurt, M. (1998). *Özel öğretim yöntemleri; disiplinlerin öğretim teknolojisi*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Angrist, J.D. ve Lavy, V. (1999). Using Maimonides' rule to estimate the effect of class size on scholastic achievement. *The Quarterly Journal of Economics*, 114, 533-575.
- Aypay, A. (2003). The tough choice at high school door: an investigation of the factors that lead students to general or vocational schools. *International Journal of Educational Development*, 23, 517-527.
- Bakioğlu, A. ve Polat, N. (2002). Kalabalık sınıfların etkileri: bir ön araştırma çalışması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7, 147-156.
- Behrman, J.R. ve B.L. Wolfe (1984). The socioeconomic impact of schooling in a developing economy, *Review of Economics and Statistics*, 66 (2), 296-303.
- Büyükkaragöz, S.S. ve Çivi, C. (1999). *Genel öğretim metodları; öğretimde planlama ve uygulama*. İstanbul: Beta Basım Dağıtım.
- Blake, J.(1989). Family size and achievement. University of California Press, Berkeley.
- Blanden, J. ve Gregg, P. (2004). Family income and educational attainment: A review of approaches and evidence for Britain. CMPO Working Paper Series No. 04/101.
- Brooks-Gunn, J. ve Duncan, G.J. (1997). The effects of poverty on children. *The future of children*, 7 (2), 55-71.
- Card, D. ve Krueger, A. (1996). School resources and student outcomes: an overview of the literature and new evidence from North and South Carolina. *Journal of Economic Perspectives*, 10, 31-40.
- Chevalier, A. ve Lanot, G. (2002). The relative effect of family characteristics and financial situation on educational achievement. *Education Economics*, 10 (2), 165-181.
- Chiu, M.M. (2007). Families, economies, cultures, and science achievement in 41 countries: Country-, school-, and student-level analyses. *Journal of Family Psychology*, 21 (3), 510-519.
- Coleman, J.S., (2006). The adolescent society. *Education Next*, 6 (1), 40-43.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: Okul aile dayanışması. *İlköğretim-Online*, 2 (2), 28-34.
- Çelenk, S., (2003), Okul aile işbirliği ile okuduğunu anlama başarısı arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 33-39.

- Çitil, M., İspir, E., Söğüt, Ö. ve Büyükkasap, E. (2006). Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin profilleri ve başarılarını etkilediğine inandıkları faktörler. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 69-81
- Darling-Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement: a review of the state policy evidence. *Education Policy Analysis Archives*, 8 (1), 1-30.
- Darling-Hammond, L. ve Sykes, G. (2003). Wanted: a national teacher supply policy for education: the right way to meet the 'Highly Qualified Teacher' challenge. *Educational Policy Analysis Archives*, 11, 33-50.
- Davis- Kean, Pamela E. (2005). The influence of parent education and family income on child achievement: the indirect role of parental expectation and the home environment. University of Michigan. *Journal of Family Psychology*, 19 (2), 294-304.
- Demir, C.E. (2009). Factors influencing the academic achievement of the Turkish urban poor. *International Journal of Educational Development*, 29, 17-29.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Downey, D.B. (1995). Bigger is not bigger: family size, parental resources and children's educational performance. *American Sociological Review*, 60, 746-761.
- Dursun, Ş. ve Dede, Y. (2004). Öğrencilerin matematikte başarısını etkileyen faktörler: Matematik öğretmenlerinin görüşleri bakımından. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (2), 217-230
- Eccles, J. S., ve Harold, R. D., (1993), Parent-school involvement during the early adolescent years. *Teachers College Record*, 94 (3), 568-587.
- Ehrenberg, R.G., Brewer, D.J., Gamoran, A. ve Willms, J.D. (2001). Class size and student achievement. *Psychological Science in the Public Interest*, 2 (1), 1-30.
- Fetler, M. (2001). Student mathematics achievement test scores, dropout rates, and teacher characteristics. *Teacher Education Quarterly*, 151-168.
- Fine, M. ve Cook, D. (1993). Parent involvement: reflections on parents, power and urban public Schools. *Teachers College Record*, 94 (4), 29-39.
- Fuller, B. ve Clarke, P. (1994). Raising school effects while ignoring culture? Local conditions and the influence of classroom tools, rules and pedagogy. *Review of Educational Research*, 64, 122-131.
- Geray, H. (2006). *Toplumsal araştırmalarda nicel ve nitel yöntemlere giriş* (2. Baskı). Ankara: Siyasal kitapevi.
- Goldhaber, D.D. ve Brewer, D.J. (1996). Evaluating the effect of teacher degree level on educational performance. <http://nces.ed.gov/pubs97/975351.pdf>. adresinden 01/07/2006 tarihinde edinilmiştir.
- Greenwald, R., Hedges, L.V. ve Laine, R. (1996). The effect of school resources on student achievement. *Review of Educational Research*, 66, 361-396.
- Grolnick, W.S., ve Slowiaczek, M.L. (1994). Parents involvement in children's schooling: A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child Development*, 65 (1), 237-252.
- Gregorio, J.D. ve Lee, J.W. (1999). Education and income distribution: New evidence from cross-country data. José De Gregorio Center for Applied Economics, Universidad de Chile Jong-Wha Lee Harvard Institute for International Development and Economics Department, Korea University.

- Guncer, B. ve Kose, R. (1993). Effects of family and school on Turkish students' academic performance. *Education and Society*, 11 (1), 51–63.
- Güçlü, M. (2002). İlköğretimde kalabalık sınıflar sorunu ve çözüm önerileri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 52-58.
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin derslerdeki başarı düzeylerinin birbiriyle ilişkisi. Uludağ Üniversitesi. *İlköğretim-Online*, 2 (2), 19-27.
- Hakkinen, I., Kirjavainen, T. ve Uusitalo, R. (2003). School resources and student achievement revisited: new evidence from panel data. *Economics of Education Review*, 22, 329–335.
- Hall, W., Davis, N., Bolen, L., ve Chia, R. (1999). Gender and racial differences in mathematical performance. *The Journal of Social Psychology*, 139 (6), 677-689.
- Hanushek, E.A. (1997). Assessing the effects of school resources on student performance: an update. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 19 (2), 141-164.
- Hanushek, E.A. ve Luque, J.A. (2003). Efficiency and equity in schools around the world. *Economics of Education Review*, 22, 481–502.
- Hanushek, E.A., Rivkin, S.G. ve Taylor, L.L. (1996). Aggregation and the estimated effects of school resources. *The Review of Economics and Statistics*, 78 (4), 611–627.
- Heyneman, S.P. ve Loxley, W.A. (1983). The effect of primary school quality on academic achievement across 29 high- and low-income countries. *American Journal of Sociology*, 88 (6), 1162–1194.
- Hortaçsu, N. (1995). Parents' education levels', parents' beliefs, and child outcomes. *The Journal of Genetic Psychology*, 156 (3), 373-383.
- Hoxby, C.M. (2000). The effects of class size on student achievement: new evidence from population variation. *Quarterly Journal of Economics*, 115 (4), 1239-1285.
- Jeter-Twilley, R. , Legum, H. ve Norton, F. (2007). Parental and community involvement in schools: Does socio-economic status matter? Bowie State University, Coppin State University, Bowie State University. *Parental Involvement*, 1-10.
- Jones, I., ve White, C. S. (2000). Family composition, parental involvement, and young children's achievement. *Early Child Development and Care*, 161 (1), 71-82.
- Krueger, A. (1999). Experimental estimates of education production functions. *The Quarterly Journal of Economics*, 114, 497–532.
- Köse, R.M. (2007). Aile Sosyoekonomik ve Demografik Özellikleri ile Okul ve Özel Dershanenin Liselere Giriş Sınavına Katılan Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerine Etkileri. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 17 (5), 46-77.
- Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lindahl, M. (2005). Home versus school learning: a new approach to estimating the effect of class size on achievement. *Scandinavian Journal of Economics*, 107 (2), 375–394.

- Majoribanks, K. (1994). Families, schools and children's learning. *International Journal of Educational Research*, 21, 439–555.
- Marks, G.N. (2006). Influences on, and the consequences of, low achievement. *The Australian Educational Researcher*, 33 (1), 95-115.
- MEB (2005). PISA 2003 projesi ulusal nihai rapor. MEB, ANKARA.
- MEB (2007). PISA 2006 ulusal ön rapor. MEB, ANKARA.
- McNeal, R.B. (1999). Parental involvement as social capital: Differential effectiveness on science, achievement, truancy, and dropping out. *Social Forces*, 78, 117–144.
- Öğülmüş, S. ve Özdemir, S. (1995). Sınıf ve okul büyüklüğünün öğrenciler üzerindeki etkisi. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı: 2.
- Parish, W.L. ve R.J. Willis (1995). Daughters, education and family budgets: Taiwan experiences. In *Investments in Women's Human Capital*, ed. T.P. Schultz, Chicago: The University of Chicago Press.
- Papanastasiou, C. (2002). Effects of background and school factors on the mathematics achievement. *Educational Research and Evaluation*, 8 (1), 55-70.
- Parcel, T.L. ve Dufur, J.M. (2001). Capital at home and at school: effects on student achievement. *Social Forces*, 79 (3), 881–911.
- Patrinou, H.A. ve Psacharopoulos, G. (1995). Educational performance and child labour in Paraguay. *International Journal of Educational Development*, 15 (1), 47–60.
- Pianta, R. C. , Belsky, J., Vandergrift, N., Houts, R. , ve Morrison, F. J. (2008). Classroom effects on children's achievement trajectories in elementary school. *American Educational Research Journal*, 45 (2), 365-397.
- Polat, G. (2008). *Sosyoekonomik değişkenlerin yükseköğretim öğrencilerinin akademik başarısı üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rivkin, S.G., Hanushek, E.A. ve Kain, J.F. (2005). Teachers, schools and academic achievement. *Econometrica*, 73 (2), 417–458.
- Sammons, P. (1995). Gender, ethnic and socio-economic differences in attainment and progress: a longitudinal analysis of student achievement over 9 years. *British Educational Research Journal*, 21, 465–485.
- Samuelsson, J. ve Granström, K. (2007). Important prerequisites for students' mathematical achievement. *Journal of Theory and Practice in Education*, 3 (2), 150-170.
- Sanders, M. G. ve Herting, J.R. (2000). Gender and effects of school, family and church support on the academic achievement of African-American urban adolescents. Johns Hopkins University, University of Washington. *Mahwah*, NJ, 141.
- Siddhanta, S. ve Nandy, D. (2003). Gender gap in education: A fresh exploration. Senior Research Fellow (University Grants Commission), University of Kalyani, Kalyani, Nadia.
- Schiller, K.S., Khmelkov, V.T. ve Wang, X.Q. (2002). Economic development and the effects of family characteristics on mathematics achievement. *Journal of Marriage and Family*, 64, 730–742.

- Şama, E. ve Tarım, K. (2007). Öğretmenlerin başarısız olarak algıladıkları öğrencilere yönelik tutum ve davranışları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 135-154.
- Şeker, R. , Çınar, D. ve Özkaya, A. (2004). *Çevresel faktörlerin üniversite öğrencilerinin başarı düzeyine etkileri*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Tansel, A. (1998). Determinants of school attainment of boys and girls in Turkey. *Center Discussion Paper*, Sayı: 789.
- Tomul, E. (2007). Türkiye’de eğitime katılım üzerinde gelirin etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 22.
- Thompson, G.H. ve Johnston, J.S. (2006). Variation in the relationship between nonschool factors and student achievement on international assessments. National Center for Education Statistics, *Institute of Education Sciences, NCES*, 014.
- Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekân. *Millî Eğitim Dergisi*, Sayı: 153-154.
- Van Houtte, M. (2004). Why boys achieve less at school than girls: the difference between boys’ and girls’ academic culture. *Educational Studies*, 30 (2), 159–173.
- Veenstra, R. ve Kuyper, H. (2004). Effective students and families: The importance of individual characteristics for achievement in high school. *Educational Research and Evaluation*, 10 (1), 41–70.
- Wang, J. ve Wildman, L. (1995). An empirical examination of the effects of family commitment in education on student achievement in seventh grade science. *Journal of Research in Science Teaching*, 32, 833-837.
- Willms, D.J. ve Somers, M.A. (2001). Family, classroom and school effects on children’s educational outcomes in Latin America. *School Effectiveness and School Improvement*, 12 (4), 409-445.
- Wöbmann, L. (2003). Schooling resources, educational institutions and student performance: The international evidence. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 65 (2).
- Yaman, E. (?). Eğitim sistemindeki sorunlardan bir boyut: Büyük sınıflar ve sınıf yönetimi. http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2006_cilt4/sayi_3/261-274.pdf adresinden 03/03/2008 tarihinde edinilmiştir.
- Yayan, B. ve Berberoğlu, G. (2004). A re-analysis of the TIMSS 1999 mathematics assessment data of the Turkish students. *Studies in Educational Evaluation*, 30, 87-104.
- Yumuşak, İ. G. (2002). Kadın eğitiminin ekonomik analizi. <http://econwpa.wustl.edu:8089/eps/mac/papers/0404/0404025.pdf> adresinden 21/10/2004 tarihinde edinilmiştir.

EKLER

EK-1. Anket Uygulama İzni

EK-2. Öğrenci Anketi

EK-3. Okul Anketi

EK-4. Proje Görev Belgesi

EK-1 Anket Uygulama İzni

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.15.00.05.510/ 1656

03/12/2008

Konu : Tez çalışması

VALİLİK MAKAMINA

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği yüksek lisans öğrencisi Havva Sebile SAVAŞCI'nın "Okul ve Aile Değişkenlerinin İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeyleri ile İlişki Durumları" konulu tez çalışmasını ilimiz dahilindeki ilköğretim okullarında uygulamak istemesi ile ilgili Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığının 18.11.2008 tarih ve 700-4055 sayılı yazıları örneği ve tez önerisi ilişikte sunulmuştur.

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği yüksek lisans öğrencisi Havva Sebile SAVAŞCI'nın "Okul ve Aile Değişkenlerinin İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeyleri ile İlişki Durumları" konulu tez çalışmasını ilimiz dahilindeki ilköğretim okullarında uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Recep YİĞİT
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
03/12/2008
Ferhat PEŞİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.15.00.05.510/ 16697
Konu : Tez çalışması

17 Aralık 2008

MEHMET AKIF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı)

İlgilisi : 18.11.2008 tarih ve 700-4055 sayılı yazınız.

Fakülteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği yüksek lisans öğrencisi Havva Sebile ŞAVAŞÇI'nın "Okul ve Aile Değişkenlerinin İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeyleri ile İlişki Durumları" konulu tez çalışmasını ilimiz ilköğretim okullarında uygulamak istemesi, araştırma değerlendirme komisyonunca uygun görülmüş olup, araştırma ile ilgili Valilik Makamının 05.12.2008 tarih ve 510/16510 sayılı olurları örneği ile ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Konunun ilgiliye tebliğ edilerek, Millî Eğitim Bakanlığı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi ekindeki "Araştırma Tamamlandıktan Sonra Araştırma Teslimine İlişkin Ek-1 Formu"nun CD ile birlikte Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda gereğini rica ederim.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ferhat PEŞİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :

- 1- Araştırma değ for. (1 adet)
- 2- Olur örneği (1 adet)
- 3- Form (7 sayfa)

EK-2 Öğrenci Anketi

ÖĞRENCİ ANKETİ

Bu çalışma; okul ve aile değişkenlerinin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri ile ilişki durumunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amacın gerçekleşmesi için öğrencilerle ilgili verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrencilerle ilgili verilerin toplanması için hazırlanan "ÖĞRENCİ ANKETİ" aşağıda verilmiştir. Ankette, öğrenci ve aile ile ilgili maddeler yer almaktadır. Lütfen ankette yer alan her bir maddeyi dikkatlice okuyarak size en uygunu olan seçeneği yansıtacak maddeyi işaretleyiniz/yazınız. Sonuçlar bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacağı için isminizi belirtmeyiniz.

Değerli vaktinizi ayırarak çalışmamıza katkı sağladığınız için teşekkür ederiz.

Ekber TOMUL (Doç. Dr)
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Fakültesi öğretim üyesi
ekbertomul@gmail.com

Havva Sebile SAVAŞCI
Yüksek Lisans Öğrencisi
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim
ABD

1. Cinsiyetiniz

( ) Kadın ( ) Erkek

2. Annenizin en son mezun olduğu okul

- ( ) Mezun Değil
- ( ) İlkokul Mezunu
- ( ) Orta ve Dengi Okul Mezunu
- ( ) Lise ve Dengi Okul Mezunu
- ( ) Ön Lisans Mezunu
- ( ) Lisans Mezunu
- ( ) Yüksek Lisans veya Doktora Mezunu

3. Babanızın en son mezun olduğu okul

- ( ) Mezun Değil
- ( ) İlkokul Mezunu
- ( ) Orta ve Dengi Okul Mezunu
- ( ) Lise ve Dengi Okul Mezunu
- ( ) Ön Lisans Mezunu
- ( ) Lisans Mezunu
- ( ) Yüksek Lisans ve Doktora Mezunu

4. Ailenizin ortalama aylık geliri (lütfen YTL cinsinden yazınız).....**5. Kardeşiniz varsa sayısı .....****6. Herhangi bir okulda okumakta olan kardeşiniz varsa sayısı.....****7. Derslerle ilgili olarak derslane, özel ders veya kurs alıyor musunuz?**

( ) Evet ( ) Hayır

8. Kurs alıyorsanız ne kadar zamandır almaktasınız?.....

9. Kurs veya dershane için ödediğiniz tahmini yıllık ücret (Lütfen YTL cinsinden belirtiniz.).....
10. 2008 Haziran ayında yapılan Seviye Belirleme Sınavı (SBS) puanınız:.....
11. İlköğretim 7. Sınıf Yıl Sonu Başarı Puanınız:.....
12. İlköğretim 7. sınıf “Sınıf Puanınız” .....
13. Aşağıdakilerden hangisi, ailenizin şu anda ikamet ettiği yerleşim yerini en iyi tanımlar? (Lütfen sadece bir kutuyu işaretleyiniz.)
- Köy (nüfusu 2000’den az)
- Kasaba (nüfusu 1 000–5 000 arası)
- İlçe merkezi
- İl merkezi
14. Ailenizle birlikte mi yaşıyorsunuz?
- Evet Hayır
15. Aileniz kaç üyeden oluşmaktadır?.....
16. Aileniz evde derslerinize yardımcı oluyor mu?
- Evet Hayır
17. Aileniz okul-veli görüşmelerine katılıyor mu?
- Evet Hayır

EK-3 Okul Anketi

OKUL ANKETİ

Bu çalışmanın amacı; okul ve aile değişkenlerinin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri ile ilişki durumunu ortaya koymaktır. Bu amacın gerçekleşmesi için okulla ilgili verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Okulla ilgili verilerin toplanması için hazırlanan "OKUL ANKETİ" aşağıdadır. Bu anketi, Müdür ya da müdür yardımcısı dolduracaktır. Bu anket, okulun özellikleri, yapısı, okulun kaynakları, çalışanlar, okulun organizasyonu ile ilgili maddeler içermektedir. Bu bilgi, öğrencilerin test sonuçlarının hangi şartlarda elde edildiğini daha iyi saptamak için okul grupları arasındaki farklılıklar ve benzerliklerin ortaya konmasına yardımcı olacaktır. Örneğin, elde edilen bilgi, hem ülke içerisinde hem de ülkeler arasında kaynak dağılımının ve diğer okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisini ortaya koymada yardımcı olacaktır. Bu amaçla bu anketteki her soruyu dikkatle okuyunuz ve olabildiğince gerçeğe uygun yanıtlar vermeye çalışınız. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır. Anket sonucu elde edilen veriler araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır.

Ekber TOMUL (Doç. Dr)

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Fakültesi öğretim üyesi
ekbertomul@gmail.com

Havva Sebile SAVAŞCI

Yüksek Lisans Öğrencisi
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim
ABD

1. Okulunuzun toplam öğrenci sayısı kaçtır?

Erkeklerin sayısı .....

Kızların sayısı: .....

2. Bir eğitim yılı içerisinde okulunuzun gelirlerinin yüzde kaçını aşağıdaki kaynaklardan sağlanmaktadır?

%

- a) Devlet (yerel yönetimler, il, bölgesel ve ulusal gelirler dahil).....
- b) Öğrenci ücretleri ya da aileler tarafından ödenen okul aidatları.....
- c) Hayırseverler, bağışlar, vasiyet, ailelerden toplanan paralar.....
- d) Diğer.....

3. Okulunuzun ortalama sınıf mevcudu kaç kişidir?

15 öğrenci veya daha az	( )	16–20 öğrenci	( )
21–25 öğrenci	( )	26–30 öğrenci	( )
31–35 öğrenci	( )	36–40 öğrenci	( )
41–45 öğrenci	( )	46–50 öğrenci	( )
50 öğrenciden fazla	( )		

4. Okulunuzda bir öğretmen ortalama kaç yıl görev yapmaktadır?

( ) 1–3 yıl	( ) 4–6 yıl	( ) 7–9 yıl
( ) 10–12 yıl	( ) 12 yıl ve üzeri	

5. Aşağıdaki nedenler, okulunuzun öğretim kapasitesini engellemekte midir?

	Hiçbir zaman	Çok az	Bir dereceye kadar	Çok
Nitelikli fen öğretmenlerinin eksikliği	( )	( )	( )	( )
Nitelikli matematik öğretmenlerinin eksikliği	( )	( )	( )	( )
Nitelikli Türkçe öğretmenlerinin eksikliği	( )	( )	( )	( )
Diğer derslerde nitelikli öğretmen eksikliği	( )	( )	( )	( )
Laboratuvar teknisyenlerinin eksikliği	( )	( )	( )	( )
Başka destek personelinin eksikliği	( )	( )	( )	( )
Fen laboratuvarı araçlarının eksikliği ya da uygun olmaması	( )	( )	( )	( )
Öğretim materyallerinin (ders kitapları gibi) eksikliği ya da uygun olmaması	( )	( )	( )	( )
Öğretime ayrılmış bilgisayarların eksikliği ya da uygun olmaması	( )	( )	( )	( )
İnternet bağlantısının bulunmaması ya da yetersizliği	( )	( )	( )	( )
Öğretimle ilgili bilgisayar yazılımlarının eksikliği ya da uygun olmaması	( )	( )	( )	( )
Kütüphanedeki kitap veya materyallerin eksikliği ya da uygun olmaması	( )	( )	( )	( )
Görsel-işitsel kaynakların eksikliği ya da uygun olmaması	( )	( )	( )	( )

6. Okulunuzun 7. sınıf ortalama SBS puanı kaçtır?.....

7. Okulunuzun 7. sınıf ortalama sınıf puanı (SP) kaçtır?.....

EK-4 Proje Görev Belgesi

T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi
BURDUR

Proje No : 0048-YL-08
Tarih : 25.12.2008

PROJE GÖREV BELGESİ

Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimince desteklenen 0048-YL-08 N ve Aile Değişkenlerinin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeyi Durumu” Konulu YÜKSEK LİSANS proje, 04/11/2008-04/01/2010 tarihleri arası Fakültesi öğretim üyelerinden Yrd.Doç.Dr. Ekber TOMUL yöneticiliğinde aşağı yardımcı araştırmacılarla yürütülmektedir.

PROJE YARDIMCILARI:

Havva Sebile SAVAŞCI

Muharrem BİLGİ
Şube Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı Havva Sebile SAVAŞÇI
Doğum Yeri ve Tarihi Burdur 04/07/1984

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi Süleyman Demirel Üniversitesi
Burdur Eğitim Fakültesi
Sınıf Öğretmenliği (2002-2006)
Yüksek Lisans Öğrenimi Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Programı (2007-2010)
Bildiği Yabancı Diller İngilizce

İş Deneyimi

Projeler Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Bilimsel Araştırma Projesi
Çalıştığı Kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı

İletişim

E-Posta Adresi

Tarih 02/ 07/ 2010